# Verbatim records

## XIII Riigikogu, VIII Istungjärk, Täiskogu korraline istung

## Monday, 26.11.2018, 11:00

Edited

11:00 Istungi rakendamine
**1.** 11:02 Siseminister Katri Raigi ametivanne
11:03 Istungi rakendamine
**2.** 11:07 Välisministri poliitiline avaldus Eesti välispoliitika järjepidevuse kohta
**3.** 12:26 Justiitsministri poliitiline avaldus seoses Riigikogu avalduse "ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta" eelnõuga (758 AE)
**4.** 14:25 Riigikogu avalduse "ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta" eelnõu (758 AE) esimene lugemine

### 11:00 Istungi rakendamine

**11:01 Esimees Eiki Nestor**
Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu täiendavat istungit, mille olen kokku kutsunud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 49 lõike 3 ning Riigikogu juhatuse k.a 20. novembri istungi otsuse alusel ja juhatuse ettevalmistatud päevakorraga.

---

### **1.** 11:02 Siseminister Katri Raigi ametivanne

**11:02 Esimees Eiki Nestor**
Meie istung algab täna siseminister Katri Raigi ametivandega. Vabariigi President on 26. novembri otsusega nimetatud siseministriks Katri Raigi. Järgnevalt kuulame ära tema ametivande. Palun!

**11:02 Siseminister Katri Raik**
Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu! Hea peaminister! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südametunnistuse ees. Tõotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

---

### 11:03 Istungi rakendamine

**11:03 Esimees Eiki Nestor**
Nüüd on võimalus anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Vabariigi Valitsuse nimel Heili Tõnisson, palun!

**11:03 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson**
Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaubamärgiseaduse, tööstusdisaini kaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Urmas Reinsalu. Aitäh!

**11:04 Esimees Eiki Nestor**

Rohkem soove ei ole. Olen vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Kodu- ja töökorra seaduse alusel võtame ta menetlusse. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 89 Riigikogu liiget.

Austatud Riigikogu, päevakorrast. Nimelt on välisminister Sven Mikser avaldanud soovi esineda tänasel Riigikogu istungil poliitilise avaldusega Eesti välispoliitika järjepidevuse kohta ja justiitsminister Urmas Reinsalu on avaldanud soovi esineda tänasel Riigikogu istungil poliitilise avaldusega seoses Riigikogu avalduse eelnõuga ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 56 lõike 1 punkti 9 ja lõike 2 alusel täiendan tänase istungi päevakorda. Lisan esimeseks päevakorrapunktiks välisminister Sven Mikseri poliitilise avalduse ja teiseks päevakorrapunktiks justiitsminister Urmas Reinsalu poliitilise avalduse. Jürgen Ligi, palun protseduuriline küsimus!

**11:06 Jürgen Ligi**

Härra Nestor, see, et ministrid hakkavad igaüks ükshaaval avaldusi tegema, pole täpselt see, milleks me siia kogunesime. Kuidas me saaksime teada, mis on valitsuse seisukoht? Me tegelikult ei kogunenud siia valitsuse istungile, vaid Riigikogu istungile.

**11:06 Esimees Eiki Nestor**

Ministritel on õigus esineda Riigikogu ees poliitilise avaldusega, see on nende püha õigus. Koos nende täiendustega, austatud Riigikogu, panen hääletusele täiendava istungi päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt on 62 Riigikogu liiget, vastu on 1, erapooletuks jäi 5. Päevakord on kinnitatud.

---

## **2.** 11:07 Välisministri poliitiline avaldus Eesti välispoliitika järjepidevuse kohta

**11:07 Esimees Eiki Nestor**

Esiteks, välisminister Sven Mikseri poliitiline avaldus Eesti välispoliitika järjepidevuse kohta. Austatud Riigikogu, välisministri poliitiline avaldus kestab kuni 15 minutit ja pärast seda võib Riigikogu liige esitada ministrile ühe suulise küsimuse, siis järgnevad läbirääkimised. Palun, välisminister Sven Mikser!

**11:07 Välisminister Sven Mikser**

Austatud juhataja! Proovin teha lühemalt kui mulle eraldatud 15 minutit. Tänan kõigepealt rahvaesindajaid võimaluse eest selle olulise päevakorrapunkti arutamise eel teie ees kõnelda. Ma püüan Eesti välispoliitika järjepidevuse teemat käsitleda pisut avaramalt kui üksnes seoses täna teie ees otsustamiseks oleva ränderaamistiku küsimusega.

Aga alustan siiski ÜRO globaalse ränderaamistiku teemal ja räägin põgusalt, mis see globaalne ränderaamistik on. See on õiguslikult mittesiduv raamdokument, mis on vajalik, et anda 193-le ÜRO liikmesriigile võimalus rääkida rändest kui globaalsest väljakutsest selliselt, et selles mõttevahetuses oleksid laua taga nii rände lähte-, siht- kui ka transiitriigid. See on üks väga paljudest ÜRO Peaassamblee mittesiduvatest resolutsioonidest, mis visandavad olulisi tegevusi olulistes, kogu maailma mõjutavates küsimustes. Mitte keegi meist vist ei arva, et ränne ei ole täna üleilmne väljakutse.

Mida ränderaamistik ei ole ja mida ta ei tee? Ränderaamistik ei ole välisleping ei Eesti ega ka rahvusvahelise õiguse mõttes. Ta ei ole Eestile ega teistele riikidele õiguslikult siduv. Ta ei võta meilt õigust kujundada ise ja suveräänselt oma rände- ja piiripoliitikat. Ta ei muuda rännet inimõiguseks. Ta ei too Eestisse rändajaid täiendavalt sisse, võrreldes sellega, kui palju inimesi siia muidu võiks sattuda. Eestis ei ole ühtegi erakonda – mitte ühtegi erakonda –, kelle eesmärk oleks lõdvendada Eesti sisserändepoliitikat või tuua Eestisse massiliselt sisserändajaid. Need, kes nii väidavad, ei kõnele tõtt. Ärge kartke! Ka väljaspool Eestit ei ole mingit salapärast vandenõu, mis sooviks meie rahvale ja kultuurile hukku ning tahaks sundida meid oma senist poliitikat muutma. Ärge kartke! Ränderaamistiku heakskiitmine sõltumata meie osalusest ei too Eestisse massiimmigratsiooni.

Sõnapaar "rahvusvaheline tavaõigus", samuti süütu toponüüm Marrakech on saanud justkui mingiteks laste enne und hirmutamise vahenditeks. See ei ole teema ratsionaalne käsitlus. Ärge kartke! Hoopis olulisem ühest mittesiduvast ÜRO deklaratsioonist on Eestile mõistagi vajadus kaitsta ja tugevdada reeglitepõhist multilateraalset maailmakorda. See kord on meid alates meie iseseisvuse taastamisest hästi teeninud. Ta on aidanud meil oma iseseisvust hoida ja kindlustada. Meile on tähtis hoida sellist maailmakorda, kus riigid suudavad olulistes asjades omavahel läbi rääkida ja kui vaja, siis kokku leppida ning käituda vastavalt rahvusvahelisele õigusele ja parimatele tavadele.
Põgusalt Riigikogu avaldusest ja sellest, mis tegelikult on siin Eestis kaalul. Ma julgen öelda, et me oleme viimase veerandsajandi jooksul suutnud oma poliitilistes mõttevahetustes üldiselt hoiduda ähvardustest ja hirmutamisest. Me oleme suutnud rääkida asjadest ilma viha ja isikliku vastandumiseta. Me oleme suutnud keskenduda poliitika sisule ja mõjule. Me oleme vähemalt vaikimisi tunnistanud, et erakondlike huvide kohal kõrguvad mingid ühised rahvuslikud huvid, mida ei kista igapäevasesse poliitvaidlusesse ja mille pikaajalisi eesmärke ei ohverdata lühiajalistele reitingupunktidele. On täiesti loomulik, et inimestel on hirmud. Neid hirme tuleb võtta tõsiselt, nendest tuleb rääkida. Seda tuleb teha rahulikult ja ausalt.
Umbes tund aega tagasi väljendasime me sotsiaaldemokraatidena siin Toompea lossi ees platsil valmidust rääkida nendega, kes arvavad meist erinevalt. Meile ei antud sõna, aga samas said paljud meist vestelda silmast silma mitme meeleavaldajaga, inimestega, kes ei ole meiega kõiges nõus. Ma tahan tänada neid, kes olid valmis meid kuulama ja ka meiega vaidlema. Meie ühine inforuum paraku kahaneb. Selline olukord peab muutuma, see ei ole kestlik. Me peame suutma ka eriarvamustele jääda viisakalt ja väärikalt. Kui konservatiivide valijad loevad vaid omadest väljaannetest konservatiivset tõde, liberaalide valijad vaid liberaalset tõde, sotsiaaldemokraatide valijad vaid sotsiaaldemokraatlikku tõde ja kui pildid maailmast, mis nende silme ette maalitakse, oleksid pärit justkui eri planeetidelt, siis sureb argumenteeritud poliitilise debati kultuur aegamööda välja ja ilma selleta ei ole meil ka demokraatiat. Kokkuvõtvalt, liberaalne demokraatia ei ela praegu läbi oma paremaid päevi. Ajakirjandusvabadus, vähemuste õigused, isegi liberaalne demokraatia kui selline ja reeglitepõhine maailmakord on sattunud tugeva surve alla, seda ka põlistes demokraatia kantsides Lääne-Euroopas ja Põhja-Ameerikas. Meie lubasime 27 aastat tagasi oma iseseisvust taastades luua vaba ja demokraatliku riigi, vaba mitte üksnes võõrast ikkest, vaid vaba ka palju avaramas tähenduses. Me tahtsime luua riiki, kus inimesed saaksid olla vabad ennast teostama, vabad olema sellised, nagu nad on, vabad julgema arvata ja kuulata ning aktsepteerida teisi ja teistsuguseid. Kordan veel kord: mitte keegi meist siin ei esinda mingit varjatud agendat eesmärgiga tuua Eestisse massiliselt sisserändajaid. Need hirmud on alusetud. Ja mitte keegi meist ei taha salaja võtta Eesti riigile meile vastumeelseid või vastuvõetamatud kohustusi. Need hirmud on alusetud.
Arutades täna siin Riigikogu avaldust ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta, palun ma teid, head rahvaesindajad, käituda vastavalt oma maailmavaatele ja oma südametunnistuse häälele, mitte langetada otsuseid hirmu ja välise surve põhjal või loodetava lühiajalise valimiskasu nimel. Kui me hakkame oma riigi kõrgemas valitud kogus langetama otsuseid, mis ei tugine mitte kainele arutlusele, mitte ka teistsuguste arvamuste kuulamisele, mitte südametunnistuse häälele, vaid hirmudele ja eelarvamustele, siis on selle pikaajaline mõju meie demokraatiale palju suurem ja palju sügavam kui ühe ÜRO mittesiduva deklaratsiooni toetamise või mittetoetamise mõju. Aitäh!

**11:16 Esimees Eiki Nestor**
Küsimused ministrile. Jürgen Ligi, palun!

**11:16 Jürgen Ligi**
Aitäh, härra minister! Ma olen väga nõus sellega, mis te ütlesite välispoliitika järjepidevuse kohta, ja sellega, mis puudutab auditooriumide killustumist. Võin öelda, et liberaalide auditoorium on küsitluste järgi vist ainus, kes ei kuula ainult ühte tõde ja on selles mõttes segaduses. Sotsiaaldemokraatide auditoorium on kuulanud just seda, millele te ka täna enamiku ajast pühendasite, nimelt, migratsiooniteema on midagi lühiajalist, midagi hirmutamisest ja midagi lõhestamisest. Aga öelge palun sisulise debati huvides midagi peale selle eituse, et see ei ole siduv. Kuidas te põhjendate akadeemik Mälksoo (tema on seda debatti mõneti vaimselt juhtinud) seisukohta, mis erineb teie seisukohast, et ei seo, ei ole midagi, ei ole probleemi?

**11:17 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! See on erakordselt relevantne küsimus viimase kahe nädala debati kontekstis. Suur osa sellest mõttevahetusest ei ole keskendunud mitte selle dokumendi, mitte selle deklaratsiooni enda juriidilisele siduvusele. See, et tegemist ei ole õiguslikult siduva dokumendiga, on must valgel kirjas §-s 15. Küll on vaidlus käinud selle üle, kas tuginedes sellele ränderaamistikule või lähtudes sellest ränderaamistikust võiks tulevikus sündida uut rahvusvahelist tavaõigust. Uue rahvusvahelise tavaõiguse kujunemine on pikk ja keeruline protsess. Kindlasti ei ole ei selle ränderaamistiku heakskiitmise korral ega ka vastupidisel juhul võimalik esitada ammendavat loetelu nendest asjadest, mis võivad tulevikus juhtuda, ega ka nendest, mis tulevikus juhtuda ei või. Sotsiaaldemokraadid ega meie valijad ei vaata rännet kindlasti lühiajalise väljakutsena, mis kaob. Vastupidi, ränne on pikaajaline väljakutse. Ränne mõjutab väga paljusid riike maailmas, ta mõjutab nende pikaajalist majanduslikku, kultuurilist ja ka poliitilist arengut. Just seetõttu, et tegemist on pikaajalise ja kõiki riike puudutava väljakutsega, ongi ÜRO üks nendest formaatidest, kus rännet paratamatult käsitleda tuleb. On tõsi, et siiamaani ei ole seda piisavalt tehtud. Seda platvormi see raamistik soovibki luua.

**11:18 Esimees Eiki Nestor**
Taavi Rõivas, palun!

**11:18 Taavi Rõivas**
Aitäh! Hea ettekandja! Kui piirduks praegu ainult teie ettekandega, siis oleks kõik lihtne ja arusaadav. Aga ma saan aru, et kohe järgmisena esineb sama valitsuse teine minister, kes kõik teie seni kõlanud seisukohad otsustavalt ümber lükkab. Valitsuse koostöö ja otsustamise või antud juhul siis mitteotsustamise eest vastutav peaminister on oma tänases ajakavas leidnud aega, et külastada oma valimisringkonna päevakeskust, on leidnud aega, et esineda koolis, aga ei ole leidnud aega, et olla parlamendi ees olukorras, kus parlamendiliikmetel on tõsine küsimus, mida valitsus sellest asjast arvab. Minu küsimus teile on see: kas teil oli valitsuses hetkekski kõne all küsimus, et peaminister võiks selle teema arutelu ajal Riigikogu ees olla ja oma seisukohad välja öelda?

**11:19 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Selles küsimuses, kas ränderaamistiku toetamise asjus peaks otsuse langetama Vabariigi Valitsus või kõrgem seadusandlik kogu või ei ole mingit täiendavat otsust üldse vaja, on kõlanud erakordselt palju erinevaid arvamusi. Paljude arvajate arvamused on ka aja jooksul muutunud. Mina leian, et pretsedendina ei ole kindlasti kõige parem see, et me sellise küsimuse toome Riigikogu suure saali ette, aga antud olukorras on see osutunud paraku möödapääsmatuks. Peaministri kohta ütlen, et tegemist on erakordse töövõimega inimesega. Kes palju teeb, see palju jõuab. Justiitsminister esitab oma nägemused ja argumendid kindlasti ise, aga ma võin kinnitada, et Vabariigi Valitsuses nii kevadel kui ka nüüd hilissügisel toimunud aruteludel on mõtteid vahetatud samuti peamiselt selle üle, milline võiks olla selle ränderaamistiku mõju tulevasele rahvusvahelise tavaõiguse kujunemisele. Tegelikult andis selles küsimuses päris hea – need arutelud ei ole ühelgi juhul kindlasti ammendavad – ja selge positsiooni ja selgituse eelmise nädala lõpul väliskomisjoni ees ka õiguskantsler. Nii et võib-olla on justiitsministrile nädalavahetuse jooksul lisandunud uusi argumente. Senini on minu ja teiste kolleegide mõttevahetus temaga valitsuse laua taga keskendunud just nimelt sellele rahvusvahelise tavaõiguse tuleviku küsimusele, mitte niivõrd meie ees olnud dokumendile endale.

**11:21 Esimees Eiki Nestor**
Jevgeni Ossinovski, palun!

**11:21 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Kuidas sa kogu selle arutelu kontekstis hindad Reformierakonna käitumist? Alguses väliskomisjoni esimees ütles, et parlamendiga ei ole piisavalt nõu peetud, seejärel, kui valitsus ei suutnud otsusele jõuda ja Riigikogu poolt otsustati initsiatiiv võtta, on Reformierakond jõudnud seisukohale, et parlament siiski ei peaks selles küsimuses selget seisukohta

võtma. Mõned nende juhtpoliitikud ütlevad, et kindlasti peaks seda toetama, ja teised ütlevad jällegi, et võiks küll toetada, aga samas teevad siiski ettepaneku, et Riigikogus võiks selle ainsa toetava lause selle avalduse tekstist välja võtta.

**11:22 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Nagu teie kolleeg Jürgen Ligi juba viitas, eks kõigi erakondade seisukohad teatud mõttes peegeldavad nende valijate seisukohti, ja vastupidi, eks ka valijad ole orienteeritud nende arvates autoriteetsete arvamusliidrite suunas. Mina ei ole siin täna selleks, et panna hindeid ühele või teisele parlamendifraktsioonile või erakonnale. Nagu ma ütlesin, minu palve on, et kõik hääletaksid oma maailmavaate ja südametunnistuse järgi. Mul on selle mõttevahetuse käigus viimase kahe nädala jooksul olnud väga konstruktiivseid ja sisulisi mõttevahetusi ka päris mitme Reformierakonna liikmega, kes on samuti väljendanud täit mõistmist, mil määral võiks meie ees olev ränderaamistik konkreetselt mõjutada tulevasi arenguid rändepoliitikas ja millist mõju käimasolev debatt avaldab Eesti sisepoliitika lähemale ja võib-olla ka kaugemale tulevikule. Ma tänan kõiki neid, kes on olnud selles mõttevahetuses konstruktiivsed, ja loodan, et meil õnnestub hoida seda mõttevahetust nii siin saalis kui ka väljaspool seda saali viisakal ja argumenteeritud tasemel.

**11:23 Esimees Eiki Nestor**
Laine Randjärv, palun!

**11:23 Laine Randjärv**
Aitäh! Hea minister! Ehkki mõni püüab antud teemat siin nagu keedetud makaroni kõikidele teistele kõrvade peale määrida, soovitan ma selliste süüdistuste ja halamiste asemel siiski rohkem iseendale otsa vaadata. Aga ma tahaks ausalt öeldes väljendada suurt rahulolematust ja oma isiklikku seisukohta selles suhtes, et valitsus on võtnud väga olulist teemat pilduda, nagu Tatikas ja Vesipruul pildusid surnud koera üle aia edasi-tagasi. See, et see on toodud siia parlamendile n-ö otsustamiseks ja oma otsustamatuse näitamiseks, on absoluutselt väär. Maja ees toimub mäss. Ma küsin niimoodi: mis läks valesti, miks ei tehtud õigeid otsuseid õigel ajal ja mispärast ei suudeta võtta valitsusvastutust, nii nagu see asi ette näeb?

**11:24 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Ma tunnustan teid rikka ja kujundirohke keelekasutuse eest. Ei, seda, mis toimub praegu Toompea lossi ees, ei nimeta mina küll mässuks. Tegemist on meeleavaldusega, mis võib-olla kisub kohati ülearu emotsionaalseks. Võib-olla oleks mõistlik selline ülierutuse seisund selles mõttevahetuses igal pool maha võtta, kui seda suudetakse ja soovitakse. Ma arvan, et ka selle küsimuse lahendamine ei ole ühe ega teise erakonna, ühe ega teise ministri või parlamendipoliitiku isiklik asi, see on kogu riigi ja laiemalt võttes kogu ühiskonna asi. Mina ei soovi kindlasti makaroni kuhugi peale määrida. Iseenesest oli see üsna kentsakas metafoor. Aga ma ei ole rõõmus selle üle, et valitsus ei ole suutnud kokku leppida ja konsensust saavutada. Täna hommikul ütles peaminister, et kui ka Riigikogu ei soovi endale võtta seda vastutust (mitmed parlamendi juhtivpoliitikud on just nimelt soovinud, et see toimuks siin saalis), siis on valmidus ka valitsuses hääletada, mis kindlasti koalitsioonivalitsuse tingimustes ei ole ideaalne, aga jällegi, keerulises olukorras võib osutuda vajalikuks.

**11:26 Esimees Eiki Nestor**
Marko Mihkelson, palun!

**11:26 Marko Mihkelson**
Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud välisminister! Ma tulen selle teema juurde, millega te meie ette tulite, ehk välispoliitika järjepidevuse juurde. Ma olen mures välispoliitika järjepidevuse hetkeseisu pärast, selle pärast, mida valitsus oma otsustamatusega näitab. Vaatame sündmusi Ukrainas. Sõjaseisukorra kehtestamine meile väga olulises ja lähedases partnerriigis võib julgeolekusituatsiooni päris tõsiselt eskaleerida. Me peame väga tõsiselt mõtlema selle peale, kui oluline on välispoliitiline konsensus, mida me oleme väga pika aja jooksul kaitsnud. Öelge mulle palun, kas see, et valitsus ei suuda nii olulises küsimuses otsuseid langetada ja veeretab vastutuse kellegi teise õlule, on normaalne. Teiseks, kas on

normaalne, et kui me välispoliitilisi avaldusi oleme Riigikogus aastaid teinud konsensust otsides, siis antud juhul on see tehtud puhtalt ja pelgalt ainult sisepoliitiliste probleemide lahendamiseks?

**11:27 Välisminister Sven Mikser**

Aitäh! Ma pean igati õigeks konsensuse otsimist. Samas, olles olnud Eesti poliitikas pea 20 aastat, pean möönma, et praktilises elus ei ole konsensuse leidmine alati võimalik. Aga konsensuse taotlemine, eriti välispoliitikas, ent mitte ainult välispoliitikas, on kindlasti vajalik. Eesti välispoliitika on tõepoolest olnud järjepidev ja ta on olnud järjepidev just nimelt oma keskses sihis hoida ja kindlustada meie iseseisvust, mille üheks tagatiseks on reeglitel põhinev multilateraalne maailmakord. Teisest küljest, kui see väga emotsionaalne mõttevahetus Eesti poliitikute vahel mõne nädala eest puhkes, siis mitmed parlamendiliikmed väljendasid tungivat soovi tuua see teema just nimelt parlamendi kui seadusandliku kogu ette. Ma ei hakka nimesid nimetama, aga nad ütlesid, et parlamendi kõrvalejätmine sellest mõttevahetusest on täiesti lubamatu. See positsioon muutus just sel hetkel, kui valitsus, tõsi, üsna kahetsusväärsel moel konsensust saavutamata, otsustas selle teemaga parlamendi ette tulla või valitsuserakonnad otsustasid selle teemaga parlamendi ette tulla.

**11:28 Esimees Eiki Nestor**

Marianne Mikko, palun!

**11:28 Marianne Mikko**

Suur tänu! Härra välisminister, palun teie kui valitsusliikme selget kinnitust emakeeles, et Eesti ei poolda massiimmigratsiooni ja et ÜRO rändelepe, vastupidi hirmutamisele, tegeleb rände kontrolli alla võtmisega maailmas.

**11:28 Välisminister Sven Mikser**

Aitäh! Võin kinnitada, et Eesti riigivõim, ei seadusandlik ega täidesaatev, ei soovi ega toeta massiimmigratsiooni. Ränne, nagu öeldud, on globaalne probleem. Ka mitmed Euroopa elulised huvid, näiteks huvi omada tagasivõtulepinguid rände lähteriikidega, saavad lahenduse vaid siis, kui me suudame nendel teemadel läbi rääkida ja kokku leppida. Ränderaamistik ei kujuta endast muidugi sellist katset kokku leppida. See on üksnes platvormi loomine, et tulevikus oleks võimalik selle teemaga tegelda ja kokku leppida muu hulgas näiteks selles, kuidas koordineerida oma piiride kaitsmist, kuidas tegelda tagasivõtuküsimustega, muu hulgas sellega, kuidas tagada migrantidele sarnaselt kõigi teiste inimestega universaalsed inimõigused, muutmata rännet ennast inimõiguseks. Neid aspekte on rände juures palju. Loomulikult, see 190 riigi osalusel läbiräägitud dokument ei keskendu eksklusiivselt Eestile ainuomastele teemadele. Väga paljud väljakutsed, mis rändega seonduvad, tegelikult ei ole probleem Eesti jaoks, küll aga on nad probleemiks paljude teiste rände lähte-, transiit- või sihtriikide jaoks. Me peame mõistma, rääkides ÜRO formaadis kõigi maailma riikidega, et meie probleemid ei pruugi olla täpselt sarnased või identsed kõigi teiste maailma riikide probleemidega. Aga jah, te küsisite ja võin kinnitada: mitte kellelgi, ei Eesti valitsusel, ei Eesti parlamendil ega ühelgi Eesti erakonnal ei ole soovi soodustada massiimmigratsiooni, muuta Eesti rändepoliitika aluseid. Meie soov on kindlasti ise kontrollida oma rändepoliitikat, kontrollida ise oma piire, tehes rahvusvahelist koostööd selle globaalse probleemi haldamiseks.

**11:31 Esimees Eiki Nestor**

Raivo Põldaru, palun!

**11:31 Raivo Põldaru**

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister, te rääkisite oma kõnes kolmest õigusest. Miks te arvate, et teie, sotsiaaldemokraatide õigus on see kõige parem õigus? Miks te ei taha tunnistada kaotust selles asjas ja ennast tagasi tõmmata? Te tahate kuni viimse veretilgani erinevaid võimalusi kasutades leida ikkagi võimaluse oma õiguse ülemuslikkuse võimulepääsuks, samas räägite avalikust debatist ja kenadest lepetest ja kõigest. Aga miks te ei taha tunnistada, et teie õigus ei ole see kõige ülemuslikum ja terve Eesti riik ei pea selle järgi käima?

**11:31 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Demokraatias on arvamuste, seisukohtade ja tõekspidamiste paljusus. Kahtlemata erinevad sotsiaaldemokraatide vaated pea kõigile poliitikavaldkondadele märkimisväärselt näiteks EKRE vaadetest ja arusaamadest. Kui see kõrge seadusandlik kogu suudab langetada otsuse konsensuslikult või hääletades, nagu parlament enamasti oma otsuseid langetab, siis kahtlemata on selle otsuse sisu siduv, olgu õiguslikult või poliitiliselt, nii neile, kes jäid hääletuses peale, kui ka neile, kes jäid hääletuses alla. See ongi demokraatlik otsuse langetamise protseduur. Teisest küljest tahan meenutada, et Vabariigi Valitsuse liikmed oma ametivannet andes lubavad lähtuda Eesti Vabariigi huvidest ja oma südametunnistusest. Me ei soovi kindlasti võidelda viimse veretilgani, me ei soovi võidelda ka esimese veretilgani, me soovime, et need poliitilised erimeelsused Eesti riigis saaksid selgeks vaieldud täiesti veretult.

**11:33 Esimees Eiki Nestor**
Martin Helme, palun!

**11:33 Martin Helme**
Aitäh, lugupeetud spiiker! Lugupeetud välisminister! Te oma kõnes ütlesite, et sotsidel ei ole varjatud agendat. Ma olen täitsa nõus, teie agenda on üsna avalik. Teie esimees on öelnud, et rahvusriik on ohtlik düstoopia, teie alaliselt purjus Pärnumaa esinumber on tükk aega reklaaminud Euroopa manifesti, mis on Euroopa vasakpoolsete liberaalide – te kindlasti peate ka ennast vasakpoolseteks liberaalideks – poliitiline kreedo ja mis ütleb, et tuleb töötada rahvusjärgse Euroopa nimel ja Euroopa vanim vastane on rahvusriik. Te oletegi rahvusriigi lammutajad ja õõnestajad. Kui te aru ei saa, et selline tegevus delegitimeerib poliitilisi institutsioone ja viibki poliitika tänavale, siis teie oletegi vastutavad selle eest, et viimse veretilgani ja ka see esimene veretilk tuleb. Kas te sellest saate aru?

**11:33 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Ma rääkisin oma sissejuhatuses ka sellest, et me peaksime proovima tulla ühisesse inforuumi. Teie arusaam sellest, mille eest seisavad ja milliseid väärtusi esindavad sotsiaaldemokraadid, pärineb teatud konservatiivsetest väljaannetest. Te võiksite tulla keskpõrandale, saamaks objektiivset infot. Aga ma tahan öelda ka seda, et armastus Eesti riigi, Eesti maa ja rahva vastu ei ole kindlasti konservatiivide, ammugi siis teie erakonna monopol. See, kui te alusetult püüate süüdistada kõiki, kes teiega ei nõustu, riigireetmises, rahvuslike ideaalide reetmises või soovis Eesti rahvusriiki lammutada, devalveerib tegelikult päris paljusid asju, mis on pühad nii liberaalidele, sotsiaaldemokraatidele kui, ma arvan, ka ülekaalukale osale konservatiividest.

**11:35 Esimees Eiki Nestor**
Urmas Kruuse, palun!

**11:35 Urmas Kruuse**
Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Minu arvates te oma vastustes ja hoiakute väljendamises tegelete viimasel ajal valetamisega. See valetamine seisneb selles, et kui te heidate teatud fraktsiooni liikmetele ette, et nad ei taha arutelu parlamendis, siis te eirate teadmist, et parlament ei saa hetkel valitsuse asemel otsustajaks hakata. See on see, mille tõttu on tekkinud vastasseis. Te ise oma esimestes sõnavõttudes olite üsna jäik, rääkides sellest, kas see võiks tulla parlamenti. Hiljem te muutusite poliitilisest situatsioonist lähtuvalt pehmeks. Kogu mäng käib täna selle üle, et hoida koos neid õnnetuid katuserahasid, ja küll pärast vaatame, mis edasi saab. Kas te saate aru, et see on loomas Eesti poliitikas pretsedenti, nii et kui konsensust ei ole, siis valitsus võibki mugavalt saata asju parlamenti ja edasi valitseda, nagu midagi ei oleks juhtunud? Kas teil on valitsuses kokku lepitud, et te teete selle nn hääletuse, selleks et jagada katuserahasid ja vaikselt edasi tiksuda?

**11:36 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Ma arvan, et ränderaamistiku arutelu ühte patta panemine eelarvearuteludega parlamendis on pehmelt öeldes meelevaldne. Nagu ma ütlesin, ma kindlasti ei ole rahul sellega ega rõõmus selle üle, et valitsus ei ole suutnud langetada otsust, mis kahtlemata peaks olema valitsuse kohustus. Samas olen

ma tõepoolest juhtinud tähelepanu sellele, et mõned poliitikud, kes soovisid selle arutelu varasemas faasis tuua seda teemat parlamenti, on oma seisukohta muutnud. Ma jätkuvalt ei arva, et parlament oleks parim koht, kus seda küsimust arutada ja otsustada. Antud juhul on 39 Riigikogu liiget, mitte Vabariigi Valitsus – Vabariigi Valitsus ei saagi Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt algatada Riigikogu avalduse eelnõu –, algatanud Riigikogu avalduse eelnõu. Juristide hinnangud lähevad paljudes küsimustes lahku, aga selles, milline on parlamendi avalduse mõju või kui kohustuslik on see Vabariigi Valitsusele, ollakse üsna ühte meelt: parlamendi avaldus ei ole valitsusele õiguslikult kohustav, aga see on kindlasti üks viise, kuidas Riigikogu saab väljendada oma enamuse seisukohta. Loomulikult on parlamendi täiskogu pädevuses jätta ka see seisukoht väljendamata. Me elame parlamentaarses riigis ja parlamendil, kui ta annab täievõimule käitumissuunise, isegi kui see ei ole õiguslikult kohustav, on vägagi kaalukaid hoobasid, kuidas oma soove ja tahtmisi jõustada, juhul kui valitsus nende suuniste järgi ei käitu.

**11:38 Esimees Eiki Nestor**
Mart Helme, palun!

**11:38 Mart Helme**
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Kõik küsitlused, ükskõik kui teaduslikul alusel nad ka ei ole läbi viidud – paljud neist on telefoniküsitlused, helistamised kuskile teleuudiste saadetesse, ajalehtede veeruküsitlused –, aga ka juba ametlik või, ütleme siis, teaduslikumal, organiseeritumal põhjal läbi viidud Ühiskonnauuringute Instituudi küsitlus, näitavad, et rahva selge enamus ei toeta seda, et Eesti liitub Marrakechi lepinguga. Teie nii tänases sõnavõtus kui ka oma artiklites püüate selgelt väita vastupidist ja sellega seoses kordate järjekindlalt igasuguseid valesid, alates sellest, nagu me kaotaks oma liitlased jne. Ma saan aru, miks te valetate. Aga mul on küsimus ja see küsimus on eetilist laadi. Kas teil piinlik ei ole?

**11:39 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! See on küsimus, mida ma olen korduvalt soovinud küsida nii teilt kui ka mitmelt teie kolleegilt. Aga eks see standard ole igaühel individuaalne: käitumine, mis mõnda inimest paneb häbenema, tekitab võib-olla teises, vastupidi, mingisugust ülevat tunnet. Ei, ma olen oma väljaütlemistes, oma argumentides püüdnud alati lähtuda parimast mulle kättesaadavast teabest ja mitte minna vastuollu oma südametunnistusega. Antud küsimuses on see mul täiel määral ka õnnestunud. Ma ei ole kunagi esitanud väiteid avaliku arvamuse toetuse määra kohta. Ma arvan, et demokraatlikus ühiskonnas on pluralistlikus debatis alati erinevaid arvamusi kui tahes tundlike ja keeruliste poliitikaküsimuste kohta. See, et avaliku arvamuse küsitlused annavad ühele positsioonile ülekaalu, ei tähenda, et need, kes arvavad teistmoodi, peaks selle ülekaaluka arvamuse survel ümber mõtlema või oma tõekspidamistest loobuma. Küll on demokraatlikus protsessis tihtipeale nii, et see, millesse sa usud ja mida õigeks pead, ei leia pädeva otsustava kogu, olgu selleks siis rahvas, parlament või keegi muu, hääletusel piisavat toetust. Siis tuleb ka selle teadmisega osata väärikalt edasi elada.

**11:41 Esimees Eiki Nestor**
Arto Aas, palun!

**11:41 Arto Aas**
Austatud minister! Globaalse ränderaamistiku ümber on väga palju vahtu ja on väga palju vastandlikke tõlgendusi ning ma kardan, et on ka väga palju seisukohti poliitilistelt jõududelt, mis on esitatud enne, kui seda raamistikku ennast oli loetud. Seetõttu võtsin raamistiku ette. Lubage siit ette lugeda mõned punktid, mis siin must valgel kirjas on. Punkti 11 järgi on eesmärk vähendada ebaseaduslikku rännet ning selle negatiivset mõju. Punkt 15: "Globaalne ränderaamistik on õiguslikult mittesiduv koostööraamistik ... [---] Globaalne ränderaamistik kinnitab riikide suveräänset õigust määrata kindlaks oma riiklik rändepoliitika ning riikide eesõigust reguleerida rännet oma jurisdiktsioonis ..." Punkt 18: "Pühendume sellele, et luua inimestele .. tingimused, mis toovad kaasa rahuliku, tootliku ja kestliku elu

nende oma riigis .. [tagades ühtlasi, et meeleheide ja halvenev keskkond ei] sunniks neid otsima elatist mujal ebaseadusliku rände kaudu." Kas see rändelepingu tõlge on korrektne ja kui on, siis millised on need punktid selles rändelepingus, mis teie oponentidele ei meeldi?

**11:42 Välisminister Sven Mikser**

Tõesti, õigusliku siduvuse küsimus on väga selgelt, *expressis verbis,* must valgel selles lepingus või selles raamistikus endas kirjas. Samamoodi on seal kirjas see, et raamistik ei vähenda riikide suveräänsust oma rändepoliitika kujundamisel ja sellekohaste seaduste või seadusruumi loomisel. Nagu ma juba ütlesin, siin parlamendis väliskomisjonis toimunud aruteludel ja ka valitsuskabinetis toimunud aruteludel on peamiselt vahetatud mõtteid just nimelt sel teemal, kas rahvusvaheline tavaõigus võiks tulevikus kujuneda selliselt, et see tulenevalt ka antud ränderaamistikust hakkaks meid kuidagi kohustama millekski, mida me ei soovi teha. Selle hirmu võib maha võtta, ma arvan, kõige paremini, korrates õiguskantsleri mõtet parlamendikomisjonis toimunud arutelult. Juhul kui sellele ränderaamistikule tuginedes peaks tulevikus soovitama luua mingisuguseid uusi konventsioone või leppeid, siis on Eestil igal hetkel võimalik selles protsessis kaasa rääkida ja sellest ka välja tõmbuda, kui see peaks olema meie rahvuslike huvide tõttu vältimatult vajalik. Aga loomulikult on kõlanud ka väga palju vähem ratsionaalseid argumente, jutte globalistlikest vandenõudest ja kellegi müütilisest soovist pühkida eesti rahvusriiklust või eesti kultuuri maamuna pealt. Selliste väidetega on kindlasti tunduvalt keerulisem argumenteeritult debateerida. Nii et on olemas täiesti mõistlikke legitiimseid küsimusi, mis nõuavad argumenteeritud vastuseid, ja on teisi, mis argumenteeritud väitlusele võib-olla niisama hästi ei allu.

**11:44 Esimees Eiki Nestor**

Aivar Sõerd, palun!

**11:44 Aivar Sõerd**

Austatud esimees! Austatud minister! Te oma sõnavõtus pidevalt rõhutate, et ei, ÜRO globaalne ränderaamistik ei ole välisleping, see ei võta meilt õigusi, see on mittesiduv deklaratsioon. Siis te räägite, et tuleb rääkida rahulikult ja ausalt. Mina ütlen, et te ei suutnud isegi korrektset tõlget organiseerida. Tõlge on eksitav! *Commitment* ei ole pühendumine, *commitment*'i ja kogu selle dokumendi sisu on rahvusvahelise kokkuleppega kohustuste võtmine. Need kohustused on muuseas vägagi küsitavad ja minu hinnangul mõnes aspektis ka vastuvõetamatud. Miks te ei teinud isegi ausat tõlget? *Commitment* ei ole pühendumine, *commitment* on kohustuste võtmine! Pühendumine on inglise keeles *dedication.* Kuidas niimoodi, härra minister? Miks te ei ole aus?

**11:45 Välisminister Sven Mikser**

Aitäh, austatud rahvasaadik! Minu diplom Tartu Ülikoolist inglise keele ja kirjanduse erialalt pärineb juba aastast 1996. Ma ei kulutaks selle suure saali aega üksikute sõnade või fraaside kontekstivälisele tõlkimisele ja selle tõlke kvaliteedi arutamisele. Küll aga jah, ma ütlen, et tõenäoliselt on võimalik seda praegu kättesaadavat eestikeelset tõlget ka toimetada, aga see ei muuda väga palju sisu. Nagu öeldud, tegemist ei ole siduvate kohustustega. Tegemist on erinevate eesmärkidega, mis on sõnastatud kogu rahvusvahelisele kogukonnale. Mõned neist on relevantsed ka siin Eestis, aga ma julgen öelda, et valdavas osas on Eesti vägagi eeskujulik riik. Juba täna on peaaegu kõik need eesmärgid ka meie senise poliitika ja meie õigusruumiga täielikus vastavuses. Lisaks tuuakse leppes välja tegevuste paketid, mida riigid nende eesmärkide suunas liikumisel võivad parimate praktikatena eeskujuks võtta, aga ühtegi neist ei pea oma riigisiseses poliitikas või seadusloomes kasutama.
Miks me ei tõlgi kõiki ÜRO deklaratsioone ja peaassamblee resolutsioone? Ainuüksi eelmisel aastal võeti neid peaassamblees vastu enam kui 300. ÜRO-l on kuus ametlikku töökeelt. Eesti keel, tõsi, nende hulka ei kuulu. Kui võtta endale kohustus tõlkida kogu ÜRO dokumentatsioon, sarnaselt näiteks Euroopa Liidu õigusloome tõlkimisega, siis see oleks Eestile väga märkimisväärne halduskoormus ja ma arvan, et praktiline vajadus selle järele on enam kui küsitav. Antud juhul, kuivõrd tekkis teravdatud avalik huvi, me pidasime vajalikuks teha tekst kättesaadavaks ka eesti keeles. Tegemist ei ole ametliku tõlkega. Ka kuues töökeeles opereerides on viitamise aluseks siiski loomulikult see keel, milles toimusid läbirääkimised ja milles n-ö draftiti teksti esialgne versioon. Selleks on antud juhul inglise keel. Need ei ole n-ö Eesti Vabariigi poolt, ammugi mitte Välisministeeriumi tehtud tõlked. Kui rääkida näiteks

ingliskeelse ja venekeelse teksti mingisugustest väidetavatest vastuoludest, siis tuleb ikkagi lähtuda läbirääkimiste algsest keelest, milleks antud juhul oli inglise keel. Tõsi, ma möönan, et näiteks ajakirjanduses väljatoodud sõna *empowerment* tõlgitakse moodsas kantseliidis ja žargoonis enamasti kui "võimestamine". Ju siis kasutatud tõlkebüroo tõlkija ei olnud mingil põhjusel sellest teadlik. *Commitment* tähendab kontekstis pigem riikide mittesiduvat pühendumist kui siduvate kohustuste võtmist. Nii et see on teksti mõttes täiesti üheselt arusaadav.

**11:49 Esimees Eiki Nestor**
Jaak Madison, palun!

**11:49 Jaak Madison**
Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Väga lugupeetud ja austatud välisminister! Te oma ettekandes mainisite siin Toompea maja ees toimuvat meeleavaldust ja seda, et te olevat soovinud seal ka sõna võtta. Siis te rõhutasite vajadust väärika diskussiooni järele, kus oleks argumenteeritud debatt. Teie erakonna liige, Euroopa Parlamendi liige ja tulevastel valimistel Pärnumaal esinumbrina kandideeriv härra Indrek Tarand, kes oli selgelt alkoholilõhnadega, tungis joobes peaga lavale ja hakkas väga ebaviisakalt räuskama. Kas see on teie arusaam kultuursest, viisakast ja lugupeetavast poliitilisest debatist ja arutelust? Kas see ongi siis see, mida te selle all silmas pidasite?

**11:50 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Ma arvan, et see, et europarlamendi liiget meeleavaldusel rünnati, on kahtlemata kahetsusväärne. See ei ole see, kuidas mina näen argumenteeritud, mõistlikku ja rahumeelset poliitilist mõttevahetust. Ma usun, et rääkida on alati parem kui mitte rääkida, püüda tulla kokku ühisesse inforuumi on alati parem kui liikuda keskpõrandalt igaüks omas suunas laiali. Poliitiline antagonism ja poliitiline vastandumine on läinud kaugelt ja selgelt liiga teravaks. Ma arvan, et see võib ühel või teisel hetkel ülesköetud emotsioonide toel tuua mõnele parlamendierakonnale või ka parlamendivälisele erakonnale kiiret ühekordset edu, aga kindlasti ei ole see tegelikult tervislik ega tervitatav Eesti poliitilise kliima seisukohalt.

**11:51 Esimees Eiki Nestor**
Yoko Alender, palun!

**11:51 Yoko Alender**
Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Ütlesite, et see ülierutuse seisund, mis ränderaamistikuga seonduvalt on tekkinud, ei ole kellegi isiklik asi. Minul on raske mitte isiklikult võtta seda, kui Riigikogu ees pekstakse jalgadega inimesi nende seisukohtade eest. Kas te nõustute, et Eesti rahvas on saanud valitsuselt väga segase signaali, nad ei saa aru, kuhu me oleme teel, ja see on seda ülierutuse seisundit võimendanud? Kas te nõustute, et peaminister, hoides eemale, mitte andes selgeid signaale, tegeledes enam valimiskampaaniaga, ei ole olnud eestkõnelejana selles protsessis peaministrina oma ülesannete kõrgusel?

**11:52 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Ma olen juba mitu korda siin saali ees öelnud, et ma ei pea kiiduväärseks seda, et valitsus ei ole suutnud täita talle pandud ülesannet kujundada Eesti riigi selge seisukoht selles küsimuses. Samas on kõrgemal seadusandlikul kogul täna võimalus see seisukoht võtta. Ka seda rolli võib kindlasti vaadata mitme nurga alt. Võib öelda, et kellegi teise tegemata töö on veeretatud meie õlule, see ei ole meie asi. Võib tõusta päevapoliitikast kõrgemale ja öelda, et mis siis ikka, me teeme selle ära, ja küllap ka valijad saavad sellest aru ja hindavad seda. Jah, ma arvan, et sellistes kriitilistes olukordades, sellises ülesköetud õhustikus on kindlasti riigi nii valitud kui ka määratud poliitilistel juhtidel kohustus olla kättesaadavad, rääkida, rääkida, veel kord rääkida, samal ajal ka kuulata, kuulata ja veel kord kuulata. See on kahtlemata kõigi kohus. Ma arvan, et kelle tahes, täitevvõimu, seadusandliku võimu või mõne muu võimuharu püüd sellest vastutusest kõrvale hoida või n-ö kuhugi tausta sulanduda ja mitte selget seisukohta võtta ei ole vastutustundlik. Nagu öeldud, seisukohti ja arvamusi võib olla legitiimselt erinevaid, see ei tähenda, et me kõik peaksime selleks, et olla vastutustundlikud, arvama ühtemoodi.

**11:54 Esimees Eiki Nestor**
Rainer Vakra, palun!

**11:54 Rainer Vakra**
Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Me räägime siin palju diskussioonist ja sellest, kuidas konsensusele jõuda. Tihti heidetakse ju poliitikutele ja eriti valitsusliikmetele ette, et nad ei soovi inimestega rääkida ja nendega kohtuda. Mina olin täna kohal, kui te olite tõepoolest täis tahet ja olite valmis rääkima inimestega, kes kandsid nii teie nime kui ka pildiga plakateid, samamoodi ka president Kersti Kaljulaidi nime ja pildiga plakateid. Tsiteerin Mart Helmet: "Ei, me ei anna teile sõna. Meie tõime need inimesed siia. Kui te tahate inimestega rääkida, tooge ise oma inimesed." Nüüd on teil see võimalus. Mis te oleksite nendele inimestele Toompea lossi ees öelnud, kui teile oleks sõna antud?

**11:54 Välisminister Sven Mikser**
Eks seda, mida ma olen silmast silma ja näost näkku võib-olla mitte nii paljudele inimestele, aga massimeedia vahendusel nendel päevadel siiski palju kordi kinnitanud: ärge kartke, mitte ühegi Eesti erakonna, ei sotsiaaldemokraatide, ei Reformierakonna, ei Keskerakonna, ei Isamaa, ei Vabaerakonna, ei EKRE eesmärk ei ole soodustada massiimmigratsiooni, müüa maha Eesti riiki või rahvast või rahvuslikke huve. Ärge kartke! Me oleme täisväärtuslik rahvusvahelise kogukonna liige koos sellest tulenevate moraalsete ja muude kohustuste, aga ka õigustega, sh õigusega suveräänselt kujundada omaenda riigi poliitikat, omaenda riigi seadusi nii rändeküsimuses kui ka väga paljudes teistes küsimustes.

**11:55 Esimees Eiki Nestor**
Andres Herkel, palun!

**11:55 Andres Herkel**
Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Olen nõus, et see raamistik ei ole siduv ja tundub kas või Kertši väina sündmuste taustal üledramatiseeritud. Aga millises osas, esiteks, see tekst on kaetud rahvusvaheliste konventsioonidega ja millises osas ta on katmata, mis võib tuua kaasa hüpoteetilisi probleeme? Teiseks, millal ükskord võiks ära lõppeda selline rahvusvaheliste dokumentide hoiakukeel, mis antud juhul püüab rännet kujutada positiivses võtmes, mis minu hinnangul erutab inimesi isegi võib-olla rohkem kui hüpoteetiliste kohustuste võtmine hüpoteetilises tulevikus?

**11:56 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Kõigepealt konventsioonidest. Tuleb öelda, et ränne tervikuna on rahvusvaheliste konventsioonidega pea katmata. Teatud aspektid, näiteks pagulus, on juba 1950. aastatest rahvusvahelise õiguse mõttes üsna hästi sisustatud või tunduvalt paremini sisustatud. Rände need aspektid, millele keskendub see raamistik, on tegelikult rahvusvaheliste konventsioonidega väga vähe hõlmatud.
Kui rääkida kasutatud keelest ja sellest, kas see on üdini positiivne, siis tuleb öelda, et eks selliste dokumentide keel, mis peegeldavad konsensusetaotlust 193 riigi vahel, jääb isegi siis, kui mõni neist riikidest taandub protsessi käigus nendest kõnelustest, kindlasti ka tulevikus sisaldama võib-olla mõningat liiasust ja mõningaid käsitlusi, mis meile tunduvad pehmelt öeldes isegi kentsakad või vähemasti mitte ülearu relevantsed. Eks ÜRO kui organisatsiooni väärtus seisne väga suurel määral ka selles, et suudetakse ühte ruumi ühe laua taha ühist positsiooni otsima tuua väga paljud erinevad perspektiivid, mis esindavad nii suuri kui ka väikesi, nii kõrgelt kui ka vähem arenenud riike väga erinevatest geograafilistest piirkondadest. See on ilmselt paratamatu. Ma olen täiesti veendunud, et kui selle dokumendi n-ö draftimise pliiats oleks olnud Eesti riigi, Eesti valitsuse või Eesti Välisministeeriumi käes, siis oleks meie ees täna tunduvalt konkreetsem ja selgesõnalisem dokument kui see, mille kallal me siin piike murrame. Aga kindlasti on see ÜRO formaat, see konsensuse otsimine niivõrd suure hulga väga erineva perspektiiviga riikide vahel väärtus omaette.

**11:58 Esimees Eiki Nestor**
Jüri Jaanson, palun!

**11:58 Jüri Jaanson**
Aitäh! Austatud välisminister! Ühinemine mittesiduva ränderaamistikuga on põhimõtteliselt hea tahte ja rahvusvahelise koostöö akt. Nagu te olete ka ise välja toonud, on ühiskonnas poleemikat tekitanud selle võimalike tulevikuarengute probleem. Ma lähtun oma küsimuses eeldusest, et Eesti Vabariik on ju oma olemuselt suveräänne. Kui me ühineme mingisuguse deklaratsiooniga ja deklaratsiooni raames toimuv koostöö läheb meile mittesobivas suunas, siis suveräänina on meil võimalik põhimõtteliselt ka taganeda sellest raamistikust, taganeda lepingutest. Kas te saate kinnitada või ümber lükata, just hirmude mahavõtmiseks, et see on nii?

**11:59 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Väga õige ja väga relevantne küsimus. Jah, see on tõepoolest nii. Kui peaks kas tõukudes sellest ränderaamistikust või ka täiesti sellest sõltumatult tulevikus näiteks loodama konventsioone, mis käsitlevad rändeteemat, siis nendega liitumine on ka Eesti õiguse mõttes täiesti eraldi akt. Me saame seda, kas selliste konventsioonidega tulevikus liituda või mitte, täiesti ise, suveräänselt otsustada.

**12:00 Esimees Eiki Nestor**
Peeter Ernits, palun!

**12:00 Peeter Ernits**
Lugupeetud juhataja! Hea minister! Mind teeb väga murelikuks see, kuidas Eesti poliitiline eliit naeruvääristab Ühendriikide tänast presidenti. Miks püüate teie ja püüab valitsus selles kontekstis, kus meie põhiline poliitiline ja sõjaline liitlane USA ja tema president Donald Trump on saatnud selle leppe piltlikult öeldes prügikasti ja Euroopa Liidu praegune eesistujamaa Austria samuti, seda vägisi läbi pressida? Kas te olete välisministrina juhtinud oma USA või Austria kolleegi tähelepanu sellele, et need riigid on valel teel, et nad ei saa aru, mis see tähendab?

**12:01 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Mina ei soovi ühtegi meie liitlase ega partneri liidrit ega ka mitte opositsioonipoliitikut naeruvääristada. Kõigi demokraatlike riikide valijad valivad oma juhid ise. Meie loomulikult töötame nende liidrite, nende valitsuste, nende parlamentidega, mida demokraatlikud valimised nendes riikides meile annavad. Tegelikult oleme isegi nendes riikides, mis ei ole meie mõistes läänelikud demokraatiad, sunnitud otsima koostöökohti ja me seda ka teeme. Aga on tõsi, et Ameerika Ühendriigid on meie olulisim, suurim julgeolekuliitlane, Ameerika Ühendriigid jäävad selleks ka tulevikus. Me oleme eluliselt huvitatud sellest, et Ameerika hääl ja sõna oleks rahvusvahelises mõttevahetuses kaalukas, et Ameerika oleks tugev nii sõjaliselt, poliitiliselt kui ka majanduslikult ja et oleks tugev ka transatlantiline suhe, st suhe Euroopa ja Ameerika vahel. See ei tähenda, et meil ei oleks eri poliitikavaldkondades erinevaid lähenemisi või eriarvamusi, olgu selleks kliimapoliitika, kaubanduspoliitika teatavad aspektid või antud juhul näiteks lähenemine ÜRO ränderaamistikule. Ka see on rahvusvahelises koostöös paratamatu, et mitte kõiges ei lepita isegi oma liitlaste ja partneritega alati kokku. Te tõite välja Austria, kindlasti tuleb välja tuua ka Põhjamaad ja meie Balti naabrid. Tõsi on, et mitmed Euroopa Liidu riigid, aga siiski hetkel tugevalt vähemusse jääv osa Euroopa Liidu riikidest, on väljendanud eri moel või määral skepsist selle raamistiku suhtes. See on nende suveräänne õigus. Meie positsiooni kujundamine on meie suveräänne õigus, me ei tee seda välisel survel.

**12:03 Esimees Eiki Nestor**
Henn Põlluaas, palun!

**12:03 Henn Põlluaas**
Aitäh! Kui te räägite väärikusest, siis on see lihtsalt naeruväärne selle vassimise, nende valede ja selle laimukampaania taustal, mille te olete vallandanud, samamoodi teie erakonna liikme Indrek Tarandi purjuspäi laamendamise ja provokatiivse käitumise kaitsmise taustal. Aga minu küsimus on väga lihtne. Kui väidetavasti – me oleme seda juba sadu kordi kuulnud – leping ei ole kohustuslik ega siduv, need

*commitment*'id ei ole üldse mingisugused kohustused, ja kui Eesti peaks selle lepingu nüüd heaks kiitma, kas me hakkame nägema siis mingisugust sellist rehepaplust, et kiidame küll heaks, aga ei kavatsegi täitma hakata? Muidu ei oleks ju mõtet korrutada, et see ei ole meile siduv.

**12:04 Välisminister Sven Mikser**

Aitäh! Nagu ma ütlesin, selles raamistikus väljatoodud eesmärgid on kooskõlas Eesti senise poliitikaga, Eesti senise õigusruumiga. Me oleme tegelikult nende eesmärkide mõttes vägagi eeskujulik riik juba täna. Samas, ma julgen väita, me oleme väga huvitatud sellest, et neidsamu põhimõtteid, samu kõrgeid standardeid järgiksid ka need riigid, kes võib-olla ei ole täna niisama eeskujulikud olgu siis omaenda rolli mängimisel rahvusvahelises rändealases koostöös, omaenda kodanike kohtlemisel, keda nad ei saa või ei soovi või ei taha näiteks tagasi võtta, või oma piiride haldamisel ja kaitsmisel, seda näiteks transiitriikide puhul. Kui me suudame liikuda edasi ja kõnelda ja võib-olla milleski ÜRO raamistiku põhjal tulevikus kokku leppida, selleks et ränne oleks maailmas paremini hallatud, siis see on kindlasti ka Eesti huvides. On tõsi, et sellest raamistikust ei tulene meile kohustust muuta oma seadusi, muuta oma rändepoliitikat, võtta vastu massiliselt migrante. Kõik need väited on alusetud. Samas ei ole mina kunagi väitnud, et tegemist on täiesti kasutu, mõttetu või tühja algatusega. See on samm õiges suunas väga olulises küsimuses, mis kujutab endast väljakutset väga-väga paljudele riikidele maailmas.

**12:05 Esimees Eiki Nestor**

Madis Milling, palun!

**12:05 Madis Milling**

Suur tänu, austatud juhataja! Hea välisminister! Täna käib ikkagi põhivaidlus kahe asja üle, kui me räägime taas selle leppe tekstist: üks on tõlge, teine on tõlgendamine. Sisuliselt on teema ju läbi vaidlemata, läbi arutamata, eksperdid ütlevad ühte, õiguskantsler ütleb teist ja on üks suur segadus. Me oleme täna situatsioonis, kus valitsus püüab Eesti rahvale ja ka Riigikogule sisuliselt põrsast kotis müüa. Senikaua kuni teema ei ole üheselt mõistetav, ongi selle üle väga raske otsustada. Siis me olemegi küsimuste ees, et huvitav, miks soomekeelne tõlge erineb eestikeelsest tõlkest jne. Kas te kinnitate, et selle leppe eestikeelne tõlge on sada protsenti pädev ja üheselt mõistetav?

**12:06 Välisminister Sven Mikser**

Aitäh! Nagu ma ütlesin, on ÜRO-l kuus ametlikku töökeelt. Kui te tahate tekstile viidata ja seda tõlgendada, siis ma arvan, et kõige parem on lähtuda sellest keelest, milles need 190 riiki omavahel läbirääkimisi pidasid. Kui me räägime sellest, kui palju on maailmas keeli ja kas ühte dokumenti või üleüldse ühte teksti on võimalik tõlkida kõigisse keeltesse niimoodi, et ei teki mitmeti tõlgendamise võimalusi, siis ma lingvistiharidusega inimesena ütlen, et paraku ei ole see ilmselt võimalik. Kas me suudame ühe teksti mõistmises jõuda täiesti ühesugustele tulemustele? Ma arvan, et kui ka meie kõik siin eesti keele kõnelejatena, kellest enamik räägib seda keelt emakeelena, vaatame suurt osa siia saali jõudvaid õigusakte või nende eelnõusid, siis me näeme, et tõlgendusi ja arusaamisi on väga-väga erinevaid. Küll ma soovitan lähtuda sellest, mis on tekstis kirjas, mis on üheselt arusaadav. See tekst ei ole õiguslikult siduv, kuigi üks ajaloolane oma ajaleheartiklis püüdis väita, et ingliskeelne fraas *non-legally binding* võiks tähendada ka *it is binding, but not in a legal way*. Selline tõlgendus väljub küll igasuguse loogika piiridest. *Non-legally binding* tähendab eesti keeles ühemõtteliselt õiguslikult mittesiduvat. Teine asi, ka tekst ütleb üheselt ja selgelt arusaadavalt, et ta ei võta üheltki riigilt, sh Eestilt, õigust oma rändepoliitikat suveräänselt ise kujundada.

**12:08 Esimees Eiki Nestor**

Lauri Luik, palun!

**12:08 Lauri Luik**

Aitäh! Austatud minister! See ränderaamistiku teema on üks nendest, mis ilmselgelt ajab sisu ja emotsioonid omavahel täitsa segamini. Fakt on see, et viimastel nädalatel on palju rohkem keskendutud emotsioonidele. Kui me loeme selle täna laual oleva Riigikogu avalduse teksti, siis minu arvates on seal Eesti huvid selgelt kaitstud. Kui me loeme ränderaamistiku teksti, mille üle me täna siin

ju ei otsusta, mille üle peaks minu hinnangul otsustama Vabariigi Valitsus, siis näeme seal tekstis palju üldist juttu ja palju tõlgendusvõimalusi, seda saab võtta nii ja naa. Te olete oma sõnavõtus paljuski keskendunud nii selle avalduse kui ka ränderaamistiku sisu kaitsmisele. Kas te oskate välja tuua mõned kitsaskohad, mis teid isiklikult selle ränderaamistiku tekstis häirivad või mis teevad natukene ettevaatlikuks?

**12:09 Välisminister Sven Mikser**

Nagu ma ütlesin, kui pliiatsit oleks hoidnud Eesti riik, siis oleks tulemus olnud kindlasti kompaktsem, konkreetsem ja võib-olla meile paremini loetav. Aga ma ei tahaks välja tuua ühtegi kitsaskohta, sest need hakkaksid avalikus diskursuses oma elu elama. Küll ütlen seda, et mitmed ka Eestis emotsioone tekitanud küsimused, näiteks see, kuidas käsitleda rändeteemat avalikus debatis, meedias, on teemad, millega Eestis ei ole täna ega juba ammu-ammu vähimaidki probleeme. Need on piisavalt reguleeritud nii meie heade tavadega kui ka meie seadusruumiga. Need tekitavad emotsioone, aga tegelikult on need aspektid, mis on reaalselt problemaatilised paljudes teistes riikides, mitte Eestis. See kehtib tegelikult päris mitme teema kohta. On selge, et ÜRO ränderaamistik ei ole kirjutatud Eesti jaoks või üksnes Eesti rändedebatti või problemaatikat silmas pidades. Rändel on erinevaid aspekte, eri riigid saavad sellest mõjutatud väga-väga erineval moel. Ma ei ütleks, et see muudab selle teksti lugemise keerulisemaks, vaid ütlen, et see võimaldab tõlgendusi, justkui meile soovitaks nõu anda asjades, mille kohta me oma tunde põhjal nõu ei vaja.

**12:11 Esimees Eiki Nestor**

Külliki Kübarsepp, palun!

**12:11 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Minu arvates on probleem ka see, kui teisipäeva õhtul "Aktuaalses kaameras" sotside esimees ütleb otse välja, et tänane arutelu ei ole valitsusele õiguslikult siduv. Mina olen aru saanud, et teie kui välisminister, sotsiaaldemokraatide esindaja olete väga tugevalt toetanud seda seisukohta, et valitsus peab siin seisukoha kujundama ja see on tema pädevuses. Miks te läksite siis kaasa fraktsioonikaaslaste algatusega, et selline otsuse või avalduse eelnõu eespool viidatud tingimustest lähtuvalt Riigikogule esitatakse? Kas te ei tunne, et praegu on sotsiaaldemokraatide fraktsioon teid kui välisministrit umbusaldanud?

**12:12 Välisminister Sven Mikser**

Alustan lõpust. Ei, ma kindlasti ei tunne, et sotsiaaldemokraatide fraktsioon oleks mind kui välisministrit umbusaldanud. Ma olen tundnud toetust ja mõistmist ning saanud palju abi oma headelt kolleegidelt. Suur tänu neile selle eest! Ma usun, et sotsiaaldemokraadid on olnud kogu selles protsessis väga ühtsel, väga selgel positsioonil. Jah, ma arvan, et täitevvõim peaks suutma sellises küsimuses otsuse langetada. Parlamendi avaldus on kodu- ja töökorra seaduse järgi selline žanr, mida saavad algatajana siia menetlusse esitada ainult parlamendiliikmed. Seda ei saa teha valitsus, seda ei saa teha keegi teine väljastpoolt seda saali. Nii on ka see avalduse eelnõu jõudnud siia 39 Riigikogu liikme algatatuna ja selle edasine saatus on täna suure saali kätes.
Mis ma selle küsimuse peale veel ütleksin? Õiguslik kohustavus. Riigikogu avaldus ei ole tõepoolest valitsusele sarnasel määral õiguslikult kohustav, nagu oleks näiteks Riigikogu otsus. Kui Riigikogu menetlusse oleks esitatud Riigikogu otsuse eelnõu, siis see oleks absoluutselt ühemõtteliselt õiguslikult kohustav. Küll ma arvan, et kui Riigikogu enamus võtab vastu poliitilise avalduse, mis väljendab seadusandja enamuse tahet, siis on see valitsusele poliitiliselt kohustav, sest valitsus peab teadma, et valitsuse saatus on selle saali kätes. Kui valitsus keeldub täitmast poliitilist suunist, mille on talle andnud seadusandlik kogu, siis on seadusandliku kogu käes hoovad, kuidas valitsust või mõnda selle liiget umbusaldada. Nii et õiguslik kohustavus ja poliitiline kohustavus on kindlasti eri asjad. Riigikogu saab kodu- ja töökorra seaduse mõttes algatada või teha ettepaneku Vabariigi Valitsusele, mis on samuti kohustav. Nii et kodu- ja töökorralisi viise, kuidas anda valitsusele õiguslikult kohustavaid suuniseid, on Riigikogu käes rohkem kui üks.

**12:14 Esimees Eiki Nestor**

Mati Raidma, palun!

**12:14 Mati Raidma**
Suur tänu! Hea minister! Mul on rohkem sisuküsimus, emotsioonid tahaks kõrvale jätta. Kuidas saab nii olla, et väga pikaaegse kogemusega Välisministeeriumi eksperdid, kes on aastakümneid tegelenud rahvusvaheliste tekstidega, on ühel seisukohal, ja täiesti erineval seisukohal on, nagu ma olen aru saanud, väga kompetentsed õigustekstidega tegelevad inimesed Justiitsministeeriumis? See pretsedent iseenesest on küllaltki ärevaks tegev ja see võib avada mingi uue tee, tuua lõpuks kõik asjad Riigikokku. Kas see on ministeeriumide vastasseis või ministrite vastasseis või erakondade vastasseis, mida need ministrid esindavad? Kolmas on kahjuks siit päris puudu. Kas sa saad tuua mõne konkreetse näite, kus kahel ministeeriumil on lauskokkupõrge?

**12:15 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Tean, et te olete ka ise olnud Stenbocki laua taga Vabariigi Valitsuse liikmena ja kindlasti rohkem kui ühel korral puutunud kokku olukorraga, kus ministeeriumid, sh eri ministeeriumide juristid on kardinaalselt erineval arvamusel. Ma ei ütle, et see olukord on tavaline, aga ta ei ole kaugeltki erandlik. On koguni üks ütlus, mis võib-olla natuke liialdab, aga öeldakse, et kui on kaks juristi, siis on kolm arvamust. Eks sellepärast see professioon olegi ellu kutsutud, et ka õiguslikke tõlgendusi võib olla erinevaid. Kas selles arvamuste vahetuses on ka poliitiline mõõde? Ma olen korduvalt öelnud, et kahtlemata on.

**12:16 Esimees Eiki Nestor**
Kristen Michal, palun!

**12:16 Kristen Michal**
Aitäh, hea esimees! Hea minister! Põhjus, miks me siin oleme, on üsna ilmne: see valitsus ei ole otsustusvõimeline ja sellepärast palutakse Riigikogul ka vastu võtta avaldus, imiteerimaks seda otsust. Te olete ise seda öelnud ja ka mina pean seda olemuselt valeks. Põhiseaduslik kord on rajatud paljudele põhimõtetele, muu hulgas sellele ideele, et igal võimuharul on oma roll ja vastutus. Ma nüüd ruttan pisut ajast ette, aga seegi teema on raamistikuna oluline. Tean, et Isamaa ei taha nagu Keskerakond ja sotsid, et valitsus peaks mingeid otsuseid tegema, sest see valitsus on võimetu otsustama. Isamaa, sotsid ja Keskerakond hääletavad tõenäoliselt täna välja Reformierakonna ettepanekud, teades, et ei saa eeldada meie abi ja tuge valitsusele, kui ettepanekuid põhiseaduslike rollide austamise kohta ei toetata. Järgneb vältimatu: lõpphääletusel võetakse see avaldus tõenäoliselt Keskerakonna ja sotside häältega vastu. Kas te olete nõus, et valitsus, mis ei suuda leida 51 häält olulise hääletuse toetuseks, on sisuliselt usaldushääletusel saanud umbusalduse osaliseks?

**12:17 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Esiteks, te olete tunduvalt paremini kui mina informeeritud, mis täna siin saalis toimuma hakkab. Kuna te olete siin majas pidevalt töötav inimene, on see kindlasti ka loomulik. Kui see kõik peaks niimoodi minema, siis seda konkreetselt ei saa kindlasti tõlgendada umbusaldushääletusena valitsusele. Aga kui valitsus on pikema aja jooksul võimetu otsuseid langetama ja kokkuleppele jõudma, siis kahtlemata kõneleb see midagi valitsuse töövõimest. Mida sellisel puhul ette võtta? Eks see sõltub paljudest teguritest, muu hulgas kindlasti korraliste valimiste lähedusest. Sellises olukorras me paraku täna, jah, oleme.

**12:18 Esimees Eiki Nestor**
Tarmo Kruusimäe, palun!

**12:18 Tarmo Kruusimäe**
Tänan, hea esimees! Hea ettekandja! Ei ole kuulnud, et keegi oleks täna rääkinud sõnavabadusest ja sõnavabaduse piiramisest, mida see dokument endas sätestab. Kui me siia tulijatest peame mingil muul moel, üldistavamal moel rääkima hakkama ja mingeid meetmeid võtma nende jaoks, kes võib-olla kasutavad lihtsamat väljenduslaadi, siis kas te ei näe selles riivet sõnavabadusele?

**12:18 Välisminister Sven Mikser**
Eesti Vabariigis on sõnavabadus kaitstud põhiseadusega. Nii see peabki olema. Väljendusvabadus on üks oluline osa demokraatiast, demokraatia toimimisest. Praegune valitsus ja Riigikogu ning ka kõik tulevased on kohustatud sõna-, väljendus- ja ajakirjandusvabadust kõrge au sees pidama ja seisma vastu katsetele seda ruumi, milles see väljendusvabadus realiseerub, kuidagi ahendada või kahjustada. Loomulikult, mina ei näe, et sellest õiguslikult mittesiduvast raamistikust saaks ühel või teisel moel tuleneda kohustus piirata kuidagi väljendus- või sõnavabadust.

**12:19 Esimees Eiki Nestor**
Barbi Pilvre, palun!

**12:19 Barbi Pilvre**
Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Nagu mitmed teised olin ka mina täna siin platsil ja rääkisin inimestega. Võib-olla te ütlete lõpuks paar-kolm lauset, milles väljenduks selgelt mõte, et rändelepinguga ühinedes ei ava Eesti uksi uutele sadadele tuhandetele või miljonitele inimestele ennekõike Aafrikast, et ei ole kokku lepitud mingeid numbreid, kui mitu inimest Eesti peab lähiaastatel vastu võtma. Ma kuulsin näiteks numbrit 2,8 miljonit. Võib-olla ütlete veel paar sellist selget mõtet, mis rahustaksid inimesed maha.

**12:20 Välisminister Sven Mikser**
Mina olen nende päevade jooksul kuulnud kõneldavat veel palju-palju suurematest numbritest. Ei, sellest raamistikust ei tulene Eestile ühtegi numbrilist kohustust. Ükski Eesti erakond, ma arvan, et ka mitte ükski surve- ega huvigrupp väljaspool parlamenti ei soovi massiimmigratsiooni, ei soovi tuua Eestisse miljoneid või sadu tuhandeid teistsuguse kultuuritaustaga inimesi. Sellised jutud ei ole vastutustundlikud ega vasta lihtsalt tõele. Nii et ma soovitan kõigil lehelugejatel ja televaatajatel ja ka neil, kes tulevad välja, et väljendada oma suhtumist lippude ja loosungitega, jääda selles debatis ratsionaalsete argumentide pinnale, hinnata kriitiliselt neid väiteid, mida neile pakutakse. See on kõige parem viis, kuidas me Eesti mitte ainult poliitilist kultuuri, vaid ka kultuuri laiemalt saame hoida sellisena, et me ei langeks ise oma hirmude ja eelarvamuste lõksu.

**12:21 Esimees Eiki Nestor**
Anne Sulling, palun!

**12:21 Anne Sulling**
Hea istungi juhataja! Hea välisminister! Ränderaamistiku lõplik tekst valmis juba juuli keskpaigaks. Miks see jõudis väliskomisjoni arutelule alles möödunud nädalal?

**12:21 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Väliskomisjon väljendas soovi minuga sellel teemal kohtuda ja mind kuulata mitte eelmisel, vaid üle-eelmisel nädalal, ja taas kord antud avalduse arutelu eel ka möödunud nädalal, tõepoolest. Aga sellest protsessist me andsime väliskomisjonile teada tegelikult juba märtsikuus, nii nagu ka valitsuskabinetile. Toona saime Justiitsministeeriumilt sisendi Eesti positsioonide kujundamiseks, mida ka kabinetiaruteludes arvesse võtsime. Ma arvan, et on päris märkimisväärne olnud jälgida seda, kuidas pärast läbirääkimiste protsessi lõppemist juulikuus valitses mitte ainult Eestis, vaid ka teistes sellist mõttevahetust läbielavates riikides päris mitu kuud õnnis vaikus. Siin Eesti parlamendis, tuleb möönda, üks parlamendierakond tõepoolest esitas infotunnis küsimusi nii minule kui ka peaministrile juba nädalaid ja nädalaid tagasi. Nii et teema kui selline ei saanud teadmata olla kellelegi, kes vähegi oma ametipostist või positsioonist lähtuvalt peaks nendest teemadest teadlik olema. Eks mina lähtusin suurel määral sellest, et tegemist on Vabariigi Valitsuse rolliga ja Vabariigi Valitsusel lasub kohustus seisukoht kujundada. Kuna parlament tõstis häält ja soovis kaasuda, siis ütlen, et mina olen täitevvõimu esindajana absoluutselt valmis sellesse parlamentaarsesse debatti oma panuse andma nii täna kui ka tulevikus ning olin valmis ka minevikus. Kui parlament leiab, et ta seda ei soovi, siis loomulikult püüan mina teha kõik, et valitsus suudaks oma kohustustega toime tulla.

**12:23 Esimees Eiki Nestor**
Urve Tiidus, palun!

**12:23 Urve Tiidus**
Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! On igati hinnatav, et te olete üsna avameelne, rääkides sellest, kui koostöövõimeline või kui üksmeelne on valitsus selle ränderaamistiku otsuse tegemisel. Valitsuse roll on kujundada oma seisukoht, nagu siin on öeldud, konsensuslikult, selle te ütlesite lausa praegu välja. Kas te võite prognoosida, milliseks kujunevad järgmised kolm kuud selles valitsuses, kus konsensus puudub?

**12:24 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Ma võin seda üritada prognoosida võib-olla paari tunni pärast, kui see saal on siin oma arutelu lõpetanud. Eks see mingil määral kindlasti sõltub ka teie tänase arutelu tulemusest. Aga ma võin küll kinnitada, et ega Eesti riik nendeks kolmeks kuuks juhtimata ei jää ja kindlasti saab Eesti riik endale valitsuse, loodetavasti enamusvalitsuse ka pärast 3. märtsi.

**12:24 Esimees Eiki Nestor**
Uno Kaskpeit, palun!

**12:24 Uno Kaskpeit**
Aitäh, härra eesistuja! Härra välisminister! Ma ei suuda ikka aru saada, kuidas te suudate siin seda ümmargust juttu ajada. Kui ma vaatasin seda dokumenti koos nende parandatud tõlgetega, siis nägin, et sealt jookseb ikka pidevalt läbi "kohustus" ja "kohustus", mis Välisministeeriumi tõlkes oli nagu soovitus või midagi taolist.

**12:25 Välisminister Sven Mikser**
Aitäh! Kordamine on tarkuse ema, nii väidetakse. Olgu siis veel kord üle korratud. Tegemist on õiguslikult mittesiduva dokumendiga, sellest ei tulene Eestile kohustust muuta oma seadusruumi, sellest ei tulene Eestile kohustust muuta oma rändepoliitikat või loobuda suveräänsetest otsustest oma rändepoliitika kujundamisel. Rahvusvaheline koostöö ja rahvusvaheline debatt rände haldamiseks on vajalikud globaalse julgeoleku ja arengu seisukohalt, kuid kindlasti on need kooskõlas ka Eesti huvidega. Eestis ei leidu erakonda, kes sooviks kas selle dokumendi heakskiitmise teel või muul moel soodustada massiimmigratsiooni.

**12:26 Esimees Eiki Nestor**
Aitäh, välisminister Sven Mikser! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole.

---

## **3.** 12:26 Justiitsministri poliitiline avaldus seoses Riigikogu avalduse "ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta" eelnõuga (758 AE)

**12:26 Esimees Eiki Nestor**
Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Justiitsminister Urmas Reinsalu poliitiline avaldus seoses Riigikogu avalduse "ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta" eelnõuga 758. Palun, justiitsminister Urmas Reinsalu! Austatud Riigikogu, ministrite poliitiliste avalduse menetlemise kord on alati kokkuleppe küsimus ministri ja Riigikogu juhataja vahel. Justiitsministri poliitiline avaldus kestab kuni 20 minutit ja me oleme kokku leppinud, et ministrile küsimusi ei esitata, aga pärast on võimalus läbi rääkida. Palun, Urmas Reinsalu!

**12:27 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Hea rahvaesindus! Eesti juristid on avaldanud rõhuasetustes erinevaid seisukohti rahvusvahelise rändeleppe ...

**12:27 Esimees Eiki Nestor**
Vabandust, Urmas Reinsalu! Jürgen Ligil on protseduuriline küsimus.

**12:27 Jürgen Ligi**
Mõneti pöördun oma esimese küsimuse juurde tagasi. See päevakord on väga ootamatu. Riigikogu ei teadnud oodata siia ministreid ja eriti ei teadnud oodata, et debatt siin nii erinevalt korraldatakse. Me oleksime tahtnud teada, et me saame peale ministrite esinemist ka sõna, ja me oleksime tahtnud, et mõlemale ministrile saaks küsimusi esitada. Selgitage, mis on meie võimalused.

**12:27 Esimees Eiki Nestor**
Selgitan. Avalduse esitamiseks esitab minister taotluse Riigikogu juhatusele. Riigikogu juhatus on alati ministritel võimaldanud avaldusi esitada. Selle vormiga on nii, et minister teeb oma poliitilise avalduse, seaduse järgi on rahvasaadikul õigus esitada üks küsimus ja pärast seda on ka läbirääkimised, nii nagu Sven Mikseri avalduse puhul oli. Mina avasin läbirääkimised, aga mitte keegi läbirääkimistel osaleda ei soovinud, seetõttu esimene päevakorrapunkt lõppes. Justiitsminister avaldas täna hommikul soovi esineda poliitilise avaldusega. Me oleme alati respekteerinud ministri soovi küsimuste asjus. Tema soov oli teha avaldus ja küsimustele mitte vastata, aga pärast seda tulevad läbirääkimised. Andres Herkel, palun!

**12:28 Andres Herkel**
Aitäh, härra esimees! Ma pean tunnistama, et kui istungi alguses on lausa kahe ministri avaldused erinevas protseduurilises võtmes, üks vastab küsimustele, teine ei vasta, siis ega see väga mõistetav ei ole. Kui me lähtume siin väga palju sellest arusaamisest või mõtteavaldusest, et Riigikogu roll peaks täitevvõimust olulisem olema, kas siis Riigikogu juhatus ei kaalunud ka seda võimalust, et ministrite avaldused võiksid olla päevakorra lõpus, mitte alguses?

**12:29 Esimees Eiki Nestor**
Mõlemad ministrid taotlesid, et see toimuks päevakorra alguses, ja ma saan neist aru. Tarmo Kruusimäe, protseduuriline küsimus. Ei ole. Kristen Michal, protseduuriline küsimus.

**12:29 Kristen Michal**
Aitäh, austatud esimees! Mul on küsimus, kas juhatus sellel hetkel ei kaalunud või arutanud, et võiks kohelda ministreid ühetaoliselt. Härra Reinsalu, tean, kasutab arvutit. Ta oleks võinud selle teksti arvuti teel saata, mitte seda siin ette lugeda. Me oleks võinud seda mõttes tema häälega lugeda. Me tegelikult tahaks talt küsida, miks ta nii arvab.

**12:30 Esimees Eiki Nestor**
Juhatus on lähtunud alati, iga valitsuse puhul ministrite soovist. Kõige tüüpilisem näide on riigieelarve üleandmine, mis on samamoodi poliitiline avaldus, kui peaminister siin teie ees esineb. Jürgen Ligi, palun!

**12:30 Jürgen Ligi**
Aitäh, härra esimees! Esimese võimaluse läbi rääkida me magasime selle protseduuri äkilisuse tõttu maha. Kas nüüd järgneb võimalus selle punkti juures siiski rääkida?

**12:30 Esimees Eiki Nestor**
Täiesti kindlasti kohe. Mati Raidma, palun!

**12:30 Mati Raidma**
Mul on protseduuriline küsimus. Kas juhatus ei näe, et oleks riigimehelik kohe alguses öelda, et eri ministrite esinemisel siin saali ees kehtib erinev protseduur? Siis me oleks osanud ise ka tööd planeerida. Või te toote ka kolmanda päevakorrapunkti juures meile mingeid üllatusi?

**12:31 Esimees Eiki Nestor**

Ma olen alati lähtunud juhatamisel sellest, et iga päevakorrapunkti ees seletan protseduurikat, sest see võib meelest ära minna. Võtan arvesse, et kui järgmine kord tuleb kaks ministrit avaldusega ja juhtub nii, et ühe esinemise protseduurika erineb teise omast, siis vaatan, et teil oleks kõik selge. Keit Pentus-Rosimannus, palun!

**12:31 Keit Pentus-Rosimannus**
Aitäh, hea spiiker! Nagu te näete, parlamendiliikmetel on huvi küsida küsimusi. Kas selline võimalus, et praeguses faasis muuta protseduuri ja parlamendiliikmetel ikka võimaldada küsida, on meil olemas?

**12:31 Esimees Eiki Nestor**
See taotlus, mille justiitsminister meile esitas, oli teha ainult poliitiline avaldus. Küsimustele vastamisest ta loobus. Jüri Adams.

**12:31 Jüri Adams**
Härra istungi juhataja, kas läbi rääkida on võimalik kõigil Riigikogu liikmetel või ainult fraktsioonide esindajatel?

**12:32 Esimees Eiki Nestor**
Läbirääkimistel osalevad poliitiliste avalduste puhul fraktsioonide esindajad. Ma loen selle taotluse ette: "Juhindudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 155, soovin Riigikogu 26. novembri 2018 istungi alguses esineda 20-minutise kestvusega poliitilise avaldusega seoses Riigikogu avaldusega "ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta". Minule küsimuste esitamist ja neile vastamist ei pea ma võimaluse korral vajalikuks."
Urmas Kruuse, palun!

**12:32 Urmas Kruuse**
Austatud Riigikogu esimees! Kas sellisel juhul, kui on tegemist erakorralise istungiga, täiendava päevakorraga, juhatus tõepoolest ei kaalunud seda, et mitte lasta ministril üldse esineda, kui ta ei ole valmis küsimustele vastama? Me oleme täna avalikkusele öelnud, et me tahame debatti. Nüüd me justkui kardame debatti. Me nõustume ühe ministri ettepanekuga talle mitte küsimusi esitada. Kuidas sellest aru saada? Kas juhatus ikka mõtles kõik asjad läbi?

**12:33 Esimees Eiki Nestor**
Sellest tulebki nii aru saada, et kodu- ja töökorra seadus annab juhatusele ühe reglemendi: ministril peab olema võimalus esineda Riigikogu ees avaldusega. Ma loodan, et ministrikogemusega inimene mõistab seda igati. Seda on kasutatud erinevatel põhjustel. Ma usun ka, et ministri soovi ja seda, kas ta peab midagi vajalikuks või mitte, on arvestatud. Kristen Michal, palun!

**12:33 Kristen Michal**
Aitäh, hea esimees! Kas teoreetiliselt oleks juhatusel võimalik teha paus, rääkida tööandja positsioonilt läbi oma alluvaga ehk valitsusliikmega ja öelda, et ta võiks tööandja küsimustele vastata? Äkki selline võimalus on? Ma pakun välja.

**12:33 Esimees Eiki Nestor**
Selline võimalus on, aga ma ei näe ühestki kehahoiakust, et see annaks tulemust. Keit Pentus-Rosimannus.

**12:34 Keit Pentus-Rosimannus**
(Lärm saalis.) See viimane avaldus oli muidugi huvitav. Ma siiski korraks küsin üle sedasama, mida ma eelmise küsimusega küsisin. Minister on esitanud taotluse ja nagu te tsiteerisite, siis taotluses seisab, et võimaluse korral ei soovi ta küsimustele vastata. See on muidugi omaette lugu, miks välisminister on valmis küsimustele vastama, aga justiitsminister küsimusi kardab. Sellegipoolest ma küsin, kas praeguses etapis on võimalik parlamendil, kes on valitsuse ametisse nimetanud, otsustada, et ta soovib esitada küsimusi ja soovib nendele küsimustele ka vastuseid saada. Kas see võimalus on meil olemas?

**12:34 Esimees Eiki Nestor**
Kodu- ja töökorra seadus kahjuks sellist võimalust ette ei näe. Helir-Valdor Seeder, palun!

**12:34 Helir-Valdor Seeder**
Austatud juhataja! Kas me ei võiks paindlikult käituda? Küsimuste järgi on ju tajutav saali meelsus ja soov. Justiitsminister on meie ees ka puldis, me saame mitte ainult kehakeele järgi järeldusi teha, vaid juhataja võiks küsida praegu justiitsministrilt, kas ta on valmis vastama. Sel juhul saaks Riigikogu juhatus kokku tulla ja seda formaati muuta. Ma usun, et suur saal toetab seda.

**12:35 Esimees Eiki Nestor**
Selleks ei pea isegi juhatus kokku tulema. Ma olen valmis ministrile vastu tulema, kui tal see soov on, aga ma austan ka neid taotlusi, mis esitatakse. Olga Ivanova, palun!

**12:35 Olga Ivanova**
Aitäh, austatud eesistuja! Mina ikkagi muretsen aknaaluste õiguste pärast. Meil ei ole võimalust esineda läbirääkimiste voorus, me ei saa kõnet pidada ega saa ka küsimusi esitada. Ma arvan, et see on meie õiguste sügav riive. Nii et äkki tasuks mõelda selle peale, et igaüks võiks esitada vähemalt ühe küsimuse.

**12:36 Esimees Eiki Nestor**
Eelmise päevakorrapunkti ajal oli see võimalik ja järgmise päevakorrapunkti ajal on see ka võimalik. Valdo Randpere, palun!

**12:36 Valdo Randpere**
Aitäh! Minul on jälle protseduuriline küsimus. Kui ma kuulasin neid küsimusi ja sinu vastuseid, siis jäi mulle ikkagi selline tunne – ma olen päris veendunud, et see on õige tunne –, et tegelikult praeguses staadiumis on see sinu otsustada, kas sa tahad lubada saalil küsimusi esitada. Urmas Reinsalu avalduses oli, et küsimustele vastamise jätaks ta võimaluse korral ära. Kui öelda lihtsalt, et ei ole sellist võimalust, ja las siis saal küsib? Miks me peame tooma siia saali samasugust taktikat, nagu valitsus on praegu kasutanud, et ei suuda otsustada ja vingerdame ega lase inimestel debateerida? Andke meile see võimalus. Me oleme täna siia tulnud selleks, et Urmase käest küsida. (Hääl saalist: "Muidu polekski tulnud.")

**12:36 Esimees Eiki Nestor**
Võtan siis juhataja vaheaja viis minutit. Ma ei arva, et ta hakkab teie ees siin vastama.

**12:36 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Kulla sõbrad, minu käest ei ole ju keegi küsinudki.
V a h e a e g

**12:43 Esimees Eiki Nestor**
Austatud Riigikogu! Pärast lühikesi, kuid väga viljakaid läbirääkimisi tutvustan uuesti selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Kõigepealt on justiitsministri poliitiline avaldus, mis kestab kuni 20 minutit, seejärel saab esitada ministrile küsimusi (igal Riigikogu liikmel on üks küsimus) ja pärast seda tulevad läbirääkimised, mille käigus saavad sõna fraktsioonide esindajad. Palun, justiitsminister Urmas Reinsalu!

**12:44 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Lugupeetav rahvaesindus! Eesti juristid on avaldanud rõhuasetuste poolest erinevaid seisukohti rahvusvahelise rändeleppe õigusliku ja poliitilise siduvuse kohta. Akadeemik Lauri Mälksoo, rahvusvahelise õiguse ekspert René Värk ja endine õiguskantsler Allar Jõks on toonud esile selle leppe võimaliku mõju rahvusvahelise tavaõiguse kujunemisele. Ametis olev õiguskantsler Ülle Madise on toonud esile, et üksnes pikaajalise ühesuunalise praktikaga võib kujuneda rahvusvahelise tavaõiguse norm. Tema seisukohta toetab inimõiguste keskuse juht Kari Käsper, kes (osundan 14. novembril

Postimehes öeldud mõtet) viitab, et rahvusvaheline tavaõigus tekib nii, et riigid lähtuvad aastakümnete jooksul – mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes – mingitest põhimõtetest. Erinevad on ka Justiitsministeeriumi ja Välisministeeriumi juriidilised hinnangud.
Niisiis, mis on selle leppe mõju? Kas sel pole mingit tähendust, tegemist on vaid retoorikaga, mille rakendamist riigid ei plaani või ei kohustu plaanima? Reedel sain oma käsutusse ülemaailmse kaaluga õiguseksperdi hinnangu, mis, ma loodan, annab Riigikogule otsustamiseks täiendavat selgust. Doktor Anne Peters on Saksamaa kõige mõjukama rahvusvahelise õiguse instituudi, Heidelbergi Max Plancki võrdleva õiguse ja rahvusvahelise õiguse instituudi direktor. Niisiis, 21. novembril avaldas ta Euroopa rahvusvahelise õiguse ajakirjas artikli hamletliku pealkirjaga "Ülemaailmne rändekokkulepe: allkirjastada või mitte?". Doktor Peters ise rõhutab oma artiklis ausalt oma isiklikku veendumust, et vajaduse järgi tuleb ülemaailmset rännet reguleerida. Seetõttu on ta kindlasti objektiivne allikas ka lepet toetavatele inimestele.
Mõisteliseks selgituseks niipalju, et professor Peters kasutab oma artiklis sõna *commitment.* Lasin õigustõlkidel selle artikli tõlkida eesti keelde ja igasuguse minupoolse osutuseta kasutasid nad praeguses eestikeelse leppe ametlikus tõlkes kasutatava eestikeelse sõna "pühendumus" asemel siiski sõna "kohustus". Sellest üllatunult palusin teisel õigustõlgil tõlkida uuesti koht, kus räägitakse pühendumusest, ja ka tema kasutas siiski sõna "kohustus".
Lähtekohana toob professor Peters esile, et rändekokkulepe ei ole rahvusvaheline leping ning tegemist on õiguslikult mittesiduva kokkuleppega. Kuid analüüsis käsitleb ta kaht meie jaoks otsustavat küsimust: milline on selle leppe mõju ja õiguslik otstarve. Toon need alapeatükid moonutuste vältimiseks teie ette terviklikult.
""Rändekokkuleppe võimalik tõhusus": Rahvusvaheliste suhete kontekstis tundub ametlikult siduvate ja mittesiduvate tekstide vahe väiksem kui riigisiseses õiguses. Põhjus seisneb selles, et isegi tugevat seadust saavad (rahvusvahelised või riigisisesed kohtud) üksnes harva jõustada. Tuntud enam-vähem hästi toimivatel institutsioonidel ei olnud ega ole ka praegu ametlikku rahvusvahelist õiguslikku staatust. Näiteks 1947. aasta GATT oli leping, mis kunagi ei jõustunud, ent mida siiski kohaldati ajutiselt kuni 1994. aastani. Hoolimata sellest, et Euroopa Julgeoleku- ja Koostöökonverents muutis oma nime Organisatsiooniks 1994. aasta Budapesti otsusega (punkt 29), ei ole sellel kujul tegemist ametliku rahvusvahelise organisatsiooniga. Sellel puudub asutamisleping ja rahvusvahelise juriidilise isiku staatus. Sellest hoolimata mängib OSCE Euroopas julgeolekuküsimustes olulist rolli ja paljud osalejad, eelkõige Ameerika Ühendriigid, näevad eelisena just selle paindlikkust. Paljud rahvusvahelised lepingud hõlmavad üksnes pehme dokumentatsiooni mehhanisme, nagu aruandlus, arutelurühmad ja muu sarnane. Rändeleppe järelmeetmete ja seire mehhanism ei jää sellistest lepingutest väga kaugele. Kokkuleppe osas rakendamise kohta nimetatakse kolme strateegiat või instrumenti: suutlikkuse suurendamise mehhanismi ja võrgustikku (punkt 45) ning ÜRO peasekretäri aruandlust kaks korda aastas (punkt 46). Järelmeetmete ja seire osa hõlmab rahvusvahelist rände seire foorumit (punkt 49), mis tuleb alates 2022. aastast kokku iga nelja aasta järel ja mille tulemusena koostatakse eduaruanne (punkti 49 alapunkt e). Mõned juhised nende seire foorumite korraldamise kohta on esitatud punktis 54. Kokkuleppes rõhutatakse, et seire on küll "riigi juhitud" protsess, ent sellesse on kaasatud "kõik asjaomased sidusrühmad." Kas rahvusvahelise õiguse seisukohast on see hea või halb märk, kui mõned valitsused keelduvad kokkulepet allkirjastamast ja suhtuvad isegi pehmesse õigusesse liiga tõsiselt? Sellele küsimusele on keeruline vastata. (Seda nendib, ma rõhutan, professor Peters. – U. R.) Juhul kui valitsused tegutseksid heas usus, võiks nende ettevaatlikkust pidada põhimõtteliselt valmisolekuks järgida kokkuleppega hõlmatud "kohustusi". Ent teine selgitus äkilise vastumeelsuse kohta on lihtsalt asjaolu, et nad on haaranud võimalusest pöörduda oma partnerite ja avalikkuse liikmete poole, kes on rändajate suhtes vaenulikult meelestatud. Seega ei ole võimalik teha üldisi järeldusi selliste tekstide strateegilise väärtuse kohta. Lõppkokkuvõttes võib kokkulepe tegelikkuses osutuda sama tõhusaks või ebatõhusaks nagu rahvusvaheline leping, seda võidakse täita ja sellega jõuda soovitud muudatusteni. Seega ei seisne pehme ja tugeva lepingu erinevus mitte niivõrd väiksemas tõhususes, vaid tundub pigem viitavat õiguspärasuse erinevale alusele."
Teine professor Petersi analüüsi alapeatükk "Rändekokkuleppe õiguslikud ja muud funktsioonid": "Rändekokkuleppe õiguslikke funktsioone võiks käsitleda nn õiguseelsete (*pre-law*), paraõiguse (*para-law*) ja õiguslisa (*law plus*) funktsioonidena. Kokkuleppes esitatud tekst saab olla õiguseelne tekst, mis käitub tugeva õiguse eelkäijana ehk sillutab teed ametlikule lepingule. Samuti võib see kaasa tuua rahvusvahelise tavaõiguse väljakujunemise. Loomulikult vajab see teatud aja jooksul põhimõtte *opinio*

*juris* rakendamist ja kaasnevat tegevust. Kui allkirjastavad riigid, nagu siin, ütlevad selgesõnaliselt, et kohustused ei ole õiguslikult siduvad, on keeruline tuletada sellest õiguslikke arvamusi. Seega on olukord suuresti erinev 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsioonist, mille mõnele õigusele on kohaldatud rahvusvahelise tavaõiguse jõudu. Teine näide hõlmab ÜRO 2007. aasta deklaratsiooni põlisrahvaste kohta, mis ei ole õiguslikult siduv. Austraalia, olles oma põlisrahvaste diskrimineerimise ja hävitamise ajalooga riik, hääletas ÜRO Peaassambleel kõnealuse deklaratsiooni vastu, ent kaks aastat hiljem (2009) otsustas teksti siiski vastu võtta. Mõnede selle deklaratsiooni sätete kohandamine on endiselt käimas. Erinevalt rändekokkuleppest näib põlisrahvaste deklaratsioon palju rohkem sellise lepingu moodi välja, kus on esitatud lühikesed ja selgemad sätted. Pehme õiguse tekst võib asendada puuduvat tugevat õigust (paraõigus). Tõepoolest on rändekokkulepe teatud ulatuses lahenduseks väga vähesel määral ratifitseeritud 1990. aasta kõigi võõrtöötajate ja nende pereliikmete õiguste kaitse rahvusvahelisele konventsioonile, mille on seni ratifitseerinud üksnes 34 riiki ja nende hulgas ei ole ühtegi Euroopas asuvat rände sihtriiki. Samuti võivad pehme õiguse tekstid, nagu rändekokkulepe, olla suuniseks tugeva õiguse tõlgendamisel, tugeva õigusega hõlmatud kohustuste täpsustamisel ja konkreetsemaks muutmisel (õiguslisa funktsioon). Näiteks võib kokkulepe lisada mõningaid üksikasju kohustustele, mis tulenevad konventsioonidest kodakondsuse kohta (vrd 4. eesmärk) ja ÜRO konventsioonist rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise kohta (vrd 10. eesmärk). Kokkulepet kasutavad ka riigisisesed asutused ja kohtud riigisisese õiguse tõlgendamiseks. Samuti võib see toimida kui parameeter kaalutlusõiguse rakendamisel riiklike haldusasutuste poolt. Seega üldiselt ei ole rändekokkuleppe allkirjastamine õiguslikust seisukohast ebaoluline. (Ma rõhutan, kogu see jutt on professor Petersi, Max Plancki instituudi direktori artikli, analüüsi väljavõte. Jätkan tema analüüsiga. – U. R.) Esmapilgul tundub, et pehme õiguse dokument on paremuselt teine valik võrreldes reaalse ja siduva lepinguga. Samas on selle valiku puhul palju strateegilisi eeliseid. Ametliku juriidilise kvaliteedi puudumisel esineb suur paindlikkuse eelis. Selliste tekstide väljatöötamine ja vastuvõtmine on tavaliselt lihtsam ja kiirem. Samuti on neid lihtsam ka tühistada."

Võtame kokku. Professor Petersi hinnang on nendes järeldustes leppe tõhususe ja õigusliku funktsiooni kohta selge: rändelepe ei ole õiguslikust seisukohast ebaoluline ning kokkuleppel on puutumus muu hulgas nii ÜRO kodakondsusetuse vähendamise konventsiooniga kui ka ÜRO kõigi võõrtöötajate ja nende pereliikmete kaitse konventsiooniga. Nende aktidega ei ole Eesti Vabariik ühinenud selgel teadmisel, et me tahame säilitada oma otsustusõigust migratsiooniküsimustes. See ongi olnud Eesti Vabariigi selge välispoliitiline kurss. Just seda kurssi soovitaksegi praegu muuta. Iseotsustamisõigus migratsioonipoliitikas maailma kontekstis aetakse tahtlikult või tahtmatult segi Eesti läänemeelse kursiga.

Lepe on ühelt poolt juriidika, kuid teisalt – ja palju suurema kaaluga – on ta poliitika. Milline on siis meie nägemus globaalsest rändest, et säiliks Euroopa kultuuriruum ja Eesti rahvusriik? Need küsimused on loomulikult määratult kaalukamad kui legalism. Meile pakutakse praegu ühinemist omapoisiliku silmapilgutusega, et ega seda täita niikuinii ju ei tule.

Kui tahame olla ausad, siis peame endalt julgema ka küsida, et äkki see ülemaailmne migratsiooni õhutav kurss polegi ainuõige ja kõigile riikidele sobilik tee. Selle rändeleppe ideoloogiline isa on Peter Sutherland – mees, kes enam elus ei ole, endine ÜRO kõrge migratsioonivolinik ja WTO direktor. Lugesin läinud nädala lõpul tema 2012. aasta ühisartiklit pealkirjaga "Euroopa immigratsiooni väljakutse", mis ilmus The Guardianis. Selle artikli oli ta kirjutanud koos tänase Euroopa Komisjoni voliniku Cecilia Malmströmiga. Selles autorid nendivad, et Euroopa riigid peavad lõplikult ja ausalt tunnistama, et nagu Ühendriigid, Kanada ja Austraalia, on nad immigrantide riigid ning väljaspool sündinud elanike osakaal mitmes Euroopa riigis, nagu Hispaanias, Ühendkuningriigis, Hollandis ja Kreekas, on sarnane nende osakaaluga Ühendriikides. (Tsitaadi lõpp.) Jah, Kanada, Austraalia, Ameerika Ühendriigid – aga Euroopas on ju põhirahvusega rahvusriigid! Autorid jätkavad, et migratsiooni soodustamine on vältimatult vajalik seismaks vastu Euroopa rahvastiku vananemisele. Samas juhin tähelepanu, et meie Riigikogus ootab vastuvõtmist "Rahvastikupoliitika põhialused 2035", mis on vastuolus rändeleppe migratsioonifilosoofiaga. Selles dokumendis rõhutatakse, et Eesti ei sea endale eesmärgiks asendusrännet, mis eeldaks rahvastiku muutumisest johtuvat töötajate arvu vähenemise kompenseerimist samas mahus täistööjõu värbamise abil. Pärast teist maailmasõda on mitmed Euroopa riigid seda siiski teinud, just nimelt rakendades odavat tööjõudu majanduskasvu huvides. See on nende valik, aga see ei peaks olema meie valik. Eestlasi on täna Eesti rahvastikus kaks kolmandikku, 1989. aastal oli eestlasi 60%. Kui okupatsiooniaeg oleks kestnud, siis küllap oleksid eestlased selle

inimpõlve ajal Eestis vähemuseks muutunud. 1970. aastate lõpu ENSV rahvastikuprognoosid nägid Eesti NSV rahvaarvuks 2075. aastal ette *ca* 2,3 miljonit inimest.
Meie rahvaarv väheneb, nii näitavad kõik rahvusvahelised ja riigisisesed rahvastikuprognoosid. See on valus nending. Küsimus on see, et kui arvesse võtta väljarännet, sündimust ja eluiga, siis millise immigratsiooni puhul ja millal muutuksid eestlased Eestis vähemuseks. Iga riik valib oma migratsioonipoliitilised valikud ise. Kui rakendaksime näiteks *per capita* arvestuses Rootsi migratsioonipoliitikat, mis on olnud neil viimase inimpõlve jooksul, siis kiretult ekstrapoleerides – mida ma tegin eile õhtul –, selguks, et eestlased oleksid kahe inimpõlve perspektiivis vähemuses kogu rahvastiku osakaalu mõttes. Ja need on numbrid, mitte poliitiline hirmutamine või loosungid. Igaüks, kes tunneb huvi kvantitatiivse arvutuse vastu, võib seda arvutust teha.
Poliitiliselt korrektse rahvastikupoliitika kui sündimuse ja demograafia probleemi kõrval turritab see rahvusriigi jaoks kõige olulisem küsimus meile näkku. Eesti Vabariigi kui poliitilise ühiku mõte on olla riik, mis tagab eesti rahva kestmise. Meie olukord ongi maailmas unikaalne. Me tahame rahvusena alles jääda. Aga meil on rahvastikukriis ja põlisrahvast, eesti rahvast, on siin maal kaks kolmandikku. Seega, võtame kokku: riik peab säilitama migratsioonipoliitikas maksimaalse kontrolli ja täpselt aru saama, mis juhtub.
Omaette küsimus on see, mis ootab inimkonda sajandi perspektiivis. ÜRO rahvastikuprognoosi järgi on Euroopa Liidus praegu pool miljardit inimest. Sajandi lõpuks prognoositakse 600 miljonit. Aafrika mandril elab 1,2 miljardit inimest. Sajandi lõpuks prognoositakse ÜRO maksimumstsenaariumis 6 miljardit. Toomas Hendrik Ilves, vabariigi toonane president, ütles 2015. aastal Riigikogus esinedes, et käes on suure rahvasterändamise aeg, viidates rändekriisile. See oli tugev kujund ja ehk prohvetlik kujund. Rahvasterändamise ajal, meenutame ajalugu, asendusid ühed rahvad maailma kaardil teistega. Rändesurvele mõeldes: kui me kõneleme vajadusest globaalset õiguskorda muuta, siis on ehk hoopis tänane ÜRO pagulasseisundi konventsioon, mis loodi teise maailmasõja järel ja nendest tehioludest tulenevalt, ajale jalgu jäänud ja peaks võimaldama riikidel rakendada oma abinõusid vastavalt nende soovile, säilitades loomulikult võõrandamatu inimväärikuse ja inimõiguste põhimõtte.
Hea rahvaesindus, mõelgem palun nendele küsimustele. Sotsiaalse või ajaloolise perspektiivi tajuta inimesed ütlevad, et me arutame ebaolulist küsimust. See pole nii. See on ajatu küsimus: kust tuleme ja kuhu läheme. Loodan, et rahvaesindus teeb oma valiku vabana parteipoliitilisest survest ja hääletab selle leppe maha. Aitäh!

**12:59 Aseesimees Enn Eesmaa**
Ministrile on küsimusi. Taavi Rõivas.

**12:59 Taavi Rõivas**
Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! See on nagu võistlev kohtuprotsess mingis Ameerika filmis, kus osapooled kaitsevad kirglikult vastassuunalisi seisukohti ning siis vandekohtunikud tähtsalt arutavad ja ütlevad, kellel on õigus ja kes läheb türmi. Aga asi on selles, et me ei ole Ameerika filmis, me oleme Eesti Riigikogus ja siin on selline hea tava, et kui valitsus oma seisukoha esitab, siis see seisukoht on ühtne ja parlamendile arusaadav. Vähe sellest, meil on hea tava, et valitsusel on olulistes riigielu puudutavates küsimustes seisukoht. Antud juhul ma nüüd ei saagi aru, kumba me siis peaks uskuma, kas Sven Mikserit või teid, hea ettekandja, ja mis siis ikkagi see valitsuse seisukoht täpsemalt on, kas me peaksime hääletama selle avalduse poolt või vastu. Mis nüüd siis saab? Peataolek paistab teil olevat.

**13:00 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Aitäh! Aga ärge uskuge mind, uskuge iseenda poliitilist kogemust. Kui te olite Vabariigi Valitsuse juht, peaminister, oli toonases koalitsioonis erinevaid arusaamu nii kooseluseaduse kui ka kooseluseaduse rakendussätete küsimuses ja toona ei öelnud ka kõige vihasemad kriitikud, et valitsuses valitseb peataolek. Olid erinevad maailmavaatelised seisukohad ja neid kaitsti rahvaesinduse kõnetoolist. Ma arvan, et kui rahvaesinduse liikmed on soovinud seda küsimust arutada, siis rahvaesinduse liikmetel lasub ka vastutus otsustada. See vastutus, ma arvan, ei tohi nii põhimõttelises küsimuses kindlasti taanduda argpükslikuks saalist lahkumiseks. Ma loodan, et rahvaesinduse kõik liikmed täna hääletusel osalevad.
Mis puudutab valitsuse seisukohta antud küsimuses, siis vastus on ühene. Ma kordan siin ka eespool kõnelenud välisministri seisukohta, kes ütles, et ta tegi Vabariigi Valitsusele ettepaneku

ränderaamistikuga ühinemiseks, kuid konsensuspõhimõttest lähtudes see ettepanek Vabariigi Valitsuses toetust ei leidnud, õigemini leidis vastuseisu, järelikult ei langetanud valitsus otsust selle leppega ühineda. Nüüd on tekkinud infooperatsioon, väidetakse, et valitsus ei suuda otsustada. Kuidas ei suuda otsustada? Valitsus ju kujundas seisukoha, millel on faktiline tagajärg. See, kas see kellelegi meeldib või mitte, on omaette küsimus. Samamoodi, kui te lähete oma tööandja juurde ja küsite 1. jaanuarist 3000 eurot palka, aga tööandja ütleb, et raha ei ole, ei saa palka, siis mis te arvate, kas tööandja langetas otsuse, et palk on 3000 eurot või mitte? Siin tuleb täpselt samamoodi mõelda. See on esmapilgul võib-olla harjumatu, aga poliitikas kogenumad inimesed saavad aru, kuidas käib otsuse tegemise protsess valitsuse tasemel. Sellest ongi lähtutud.

**13:01 Aseesimees Enn Eesmaa**
Andres Herkel.

**13:01 Andres Herkel**
Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Te olete selle raamistiku õigusliku hindamisega viimastel nädalatel palju-palju tegelenud, aga varasemast tuleb mulle meelde üksnes see, et märtsis kujundati valitsuse lähtekohti selle teksti kujundamiseks. Mulle ei meenu midagi erilist selle kohta, et oleks reageeritud siis, kui juulikuus see raamistiku tekst tuli. Miks see nõnda on? Kas te alles viimastel nädalatel olete avastanud, et tegemist on niisuguse põletava teemaga? Samamoodi tegelikult, vaadates tagasi, 2016. aastal tuli üks alus juba selle raamistiku kujundamiseks, see oli New Yorgi deklaratsioon. Ka sellele ei reageeritud. Tol ajal olid meil ka praeguses debatis osalevad inimesed presidendikandidaadid. See teema ei tõusnud üldse esile. Miks see nii on?

**13:02 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Nojah, sõbrad, vastus on ju väga selge. Siin on viidatud ka sellele, et valitsus kiitis leppe heaks märtsikuus, ja ma olen seda korrigeerinud. Valitsus kiitis heaks vist ühel või kahel A4-lehel suhtumise ränderaamistikku või positsiooni selle suhtes. See kõlas väga efektselt, puudutas ebaseadusliku rände ohjeldamist jne. Ma pean tunnistama, et vist eelmisel päeval enne valitsuse istungit – või millal see oli – tuli see projekt valitsuse materjalide hulka. Ma vaatasin seda, kümned leheküljed ingliskeelset kirbukirja. Ma olin murelik selle üle, mis see projekt võib kaasa tuua. Meil oli debatt välisministriga, millele ta ka viitas, valitsuse 15. märtsi istungil. Ma palusin selle teema päevakorrast maha võtta. Ma toona tõepoolest, süvenemata selle projekti detailidesse, pidasin vajalikuks teha kolm olulist täiendust. Need olulised täiendused olidki need, et see lepe ei tohi olla aluseks rahvusvahelise tavaõiguse kujunemisele, et see lepe ei tohi sundida riike ühtegi riigisisest seadust muutma ja see lepe ei tohiks kuidagi riikide suveräänõigust muuta. Nii see positsioon Eesti Vabariigil välja kujuneski.
Miks selle üle ei arutatud aastate jooksul, keskse teemana Eesti presidendivalimisel 2016, suvel jne? Noh, sõbrad, ma tahaksin näidata ennast geeniusena, kes töötab ööd ja päevad läbi ja uurib ÜRO kodulehel olevaid pabereid. Aga aus vastus on see, et nii nagu ta sellisel kujul kerkis rahvaesindajate ja ekspertide teadmisesse, kui päästik oli vist, ma arvan, Lauri Mälksoo osutus, nii naasis ta teemana ka minu vaatevälja.

**13:04 Aseesimees Enn Eesmaa**
Jürgen Ligi.

**13:04 Jürgen Ligi**
Aitäh! Härra minister! Ka minu vaatevälja tegelikult naasis see teema tänu Lauri Mälksoole ja mind ei ole küll kunagi saanud süüdistada kergemeelses suhtumises rändesse, vastupidises süüdistatakse kogu aeg. Aga teid kuulates huvitab mind, kuhu teie mõte nüüd järsku on pööranud. Mina ei ole pidanud oma seisukohti muutma alates sellest, kui Mälksoo üles astus. Ma olen arvanud, et Riigikogu vajab konsulteerimist sel teemal ja väljaütlemist, mis on Eesti rahvuslikud huvid rände ohjeldamisel ja ohjamisel. Teie välistate ja teie erakonna tänane hääletamine, nagu ma aru saan, välistab sellise lähenemise, et Riigikogus tuleb nende väärtuste deklareerimine ja pärast valitsus langetab lõpliku

otsuse. Praegu on kaks ministrit ajanud meid täielikku segadusse. Mis on teie meelemuutuse täpne loogika ja mida te ootate täna Riigikogult, peale selle, mis te ütlesite, et hääletage vastu, millega paljud ei nõustu?

**13:05 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Aitäh! Te ütlesite, et te olete segaduses, Taavi Rõivas ütles, et on halb, kui parlament on asetatud valiku ette, kui ta peab eri seisukohtade üle otsustama. Aga teate, ma arvan, et see ongi parlamendi valu ja vastutus. Hea on, kui meil mõni kuu enne parlamendi volituste lõppu tekib arutelu, kas parlament peaks julgema vastutada või mitte. See on kindlasti oluline teema. Ma arvan, et te tegelikult ei ole segaduses. Teil on kindlasti, nagu te ütlesite, oma seisukohad nendes asjades välja kujunenud. Minu ülesanne siin täna on anda juriidilise kaaluga informatsiooni. Ma viitasin minu kätte reedel sattunud dokumendile. Ma kordan veel kord. Siin on püütud minu meelest ebaõiglaselt alavääristada Eesti rahvusvahelise õiguse eksperte või omistada neile mingisuguseid poliitilisi kavatsusi, mida nad minu hinnangul ei ole ilmutanud. Kõik eksperdid on ausalt öelnud ära oma diagnoosi, sõltumata sellest, kas nad ideeliselt või maailmavaateliselt toetavad selle leppe ambitsioone või eesmärke globaalset rännet sellisel moodusel reguleerida. See on tekitanud segadust, et kuidas on võimalik, et juristidel on erinevad arvamused. Kui küsida seda, kas on kujunenud olukord, et parlament peab otsuse langetama, siis on vastus, et see olukord on kujunenud. Mis puudutab seda, et see läheks valitsusse tagasi, siis ma vastan: Vabariigi Valitsus on seda küsimust arutanud ja oma seisukoha kujundanud. Kas see seisukoht meeldib kellelegi või mitte, too on omaette ooper. Ja ma mäletan, et Taavi Rõivase valitsuses, kus oli Hanno Pevkur ja igasuguseid tegelasi, me küll mitte selle üldmigratsiooni teemal, olgu ta regulaarne või irregulaarne, aga pagulasasjadega tegelesime ja küll seal oli tantsu ja tagaajamist nende formuleeringute üle. Ma ütlesin ka siis paljudele asjadele ei, ei ole midagi öelda.

**13:08 Aseesimees Enn Eesmaa**

Arto Aas.

**13:08 Arto Aas**

Aitäh! Minu teada ei ole valitsus küll kujundanud seisukohta kas poolt või vastu. Valitsus pole lihtsalt otsust langetanud. Minu arust on ka kummaline, et te nii uljalt usaldate ühte välismaist eksperti, keda meie siin kuulnud ei ole, aga umbusaldate meie enda Eesti Vabariigi õiguskantslerit. Ma saan aru, et te tahate viia seda debatti selle peale, kas see raamistik on õiguslikult siduv või mitte. See on väga huvitav debatt. Aga vähem on olnud kuulda seda, mis selles leppes on siis nii ebameeldivat, mis teie jaoks muudab sellega ühinemise arusaamatuks või ebameeldivaks. Mina lugesin siit must valgel välja, et eesmärk on vähendada ebaseaduslikku rännet ja selle negatiivset mõju. Siin öeldakse, et riikidel on õigus ise suveräänselt otsustada, tahetakse vähendada negatiivseid mõjusid, mis paneb inimesi rändama jne. Minu arvates on sellel leppel endal väga mõistlikud eesmärgid. Kas ta on õiguslikult siduv või mitte, on minu arvates teisejärguline, sest leppe teatud põhimõtted on täiesti aktsepteeritavad. Või mis teid selles häirib?

**13:09 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Ma toon esile kaks probleemi, mille tegelikult püstitas küsimusena ka õiguskantsler valitsuskabineti koosolekul, mis oli vist üle-eelmisel nädalal, kus kujunes välja seisukoht, mis tähendas Eesti mitteühinemist selle leppega. Kas see ei ole otsus? Ma arvan, et seda saab ikka käsitleda ju sellena, et tal on oma tulemus ja see tulemus on, et ei ühinetaks. Õiguskantsler tegelikult ütles oma arvamuses, et lepe on põhiseaduspärane. Seda ei ole keegi vaidlustanud, ka mitte selle leppe vihaseimad vastased ei ole väitnud seda, otsekui riik ei võiks leppega ühineda, et põhiseadus nagu ei võimaldaks seda õigusliku korra mõttes. Loomulikult ta võimaldab seda. Küsimus on, kas see on mõistlik. Õiguskantsler tõi esile, et lepe võib pikaajalise samasuunalise praktika alusel muutuda rahvusvahelise tavaõiguse osaks. See on õiguskantsleri arvamus, mida te näete, kui te lähete lehele oiguskantsler.ee. See on tema avalduse viimane lause, härra Aas.
Õiguskantsler osutas kahele asjale, mis selles leppes on n-ö riskantsemad. Esimene on see, et riigid peavad selle järgi astuma samme, et inimkaubanduse ohvritele oleks tagatud eluaegne või tähtajaline elamisluba. Mida see tähendab? Kui me seda poliitilist kohustust peaksime rakendama, peaksime deklareerima, et see on meie eesmärk, siis see tähendab, et kui siia tuleb tõepoolest näiteks ida poolt

inimesi – see olukord on inimestele kahtlemata traagiline, nende inimväärikust alandav –, tõsiasi ju on, et siia on tulnud Vietnamist ja mingitest muudest Aasia riikidest inimesi, kes on tulnud üle piiri inimkaubanduse ohvritena, siis me peaksime hakkama nendele andma elamislubasid. Uskuge mind, see võib muutuda sellise tõlgendamise korral hoopis äraspidiseks ja anda signaali inimkaubanduse õhutamise mõttes. Teine asjaolu, mille ma toon esile, on see, et riigid kohustuvad sõlmima riikidevahelisi ja regionaalseid kokkuleppeid, et soodustada töörännet. Mida seda tähendab? Töörände soodustamine kui asi iseeneses, kui eesmärk iseeneses, majandusmigratsioon kui asi iseeneses. See oli just nimelt see poliitiline, ideoloogiline asjaolu, mida ma rõhutasin. Maailma riikidel, Lääne-Euroopa riikidel oli pärast teist maailmasõda majanduskasvu üks allikaid, mille abil 1960. aastatel majanduskasvu arendati, odav tööjõud. Riikidel on suveräänne õigus nii otsustada ja ma arvan, et see peaks jääma riikide suveräänseks õiguseks. Mina küll ei ole nõus deklareerima poliitilise kohustusena, et meie eesmärk on töörännet kui asja iseeneses mingite regionaalsete lepingutega soodustada. Ma ei tea isegi, mida need regionaalsed lepingud Eesti kontekstis tähendaks, kuuluvad sinna alla siis Läänemere riigid või meie naaberriigid, kes Euroopa Liitu ei kuulu. Need on niisugused poliitilised küsimused. Ma olen nõus, legalism on üks asi, seda ma oma kõne teises osas rõhutasingi. Teine küsimus on ideoloogia, mis sellel leppel on, ja see ideoloogia ajab mind turri. Andke andeks!

**13:12 Aseesimees Enn Eesmaa**
Palun, Laine Randjärv!

**13:12 Laine Randjärv**
Aitäh! Hea minister! Professor Petersi seisukohti saime teie abiga kuulda, samuti kuulsime teie seisukohta, et praegu soovitakse muuta Eesti Vabariigi välispoliitilist kurssi. Ei kuulnud aga seisukohta, miks te siis ikka veel selles valitsuses viibite. Kunagi ütlesite, et Isamaad põlvili suruda ei saa. Kui teie erakond ei kasuta praegu võimalust, et saata täna kõne all olev avaldus valitsusse tagasi, ega näita valitsuskabinetis oma eitavat seisukohta *versus* sotsid ja Keskerakond, siis mulle tundub, et teid on ikkagi põlvili surutud. Missugune on Isamaa seisukoht selles küsimuses? Palun vastake ühe lausega: alus, öeldis, sihitis.

**13:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Hea Laine! Isamaa seisukoht kujunes välja Vabariigi Valitsuse istungil või kabinetinõupidamisel kaks nädalat tagasi. See päädis Vabariigi Valitsuses välisministri ettepaneku tagasilükkamisega, mille tagajärjeks on see, et Eesti Vabariik ei ühine selle leppega, sellest edasi on parlamendiliikmed algatanud avalduse eelnõu, mida kõrgel seadusandjal on kohustus hetkel arutada.

**13:14 Aseesimees Enn Eesmaa**
Peeter Ernits.

**13:14 Peeter Ernits**
Hea juhataja! Hea ettekandja! Seleta mulle, miks sotsiaaldemokraadid iga hinna eest üritavad seda lepet läbi suruda, kuigi meie põhiline liitlane Ameerika Ühendriigid on selle prügikasti saatnud. Mis on sotside tegelik motiiv, miks neil on vaja see iga hinna eest koos Keskerakonnaga läbi suruda? Väike küsimus veel. Miks sotsiaaldemokraadist spiiker ei tahtnud sulle enne sõna anda või lasta sulle küsimusi esitada?

**13:14 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Aitäh! Ma teisele küsimusele vastan, et ma ei taha Eikile liiga teha. Minu kehakeel ei olnud küll neid küsimusi väga soosiv. Ma lihtsalt veidikene tundsin koolipoisilikku naudingut, tahtsin, et kõik parlamendiliikmed oleksid palunud, et saaks küsida. Ma ootasin lõpu ära. Vabandust selle eest! Ma arvan, et Eiki Nestor luges mu kehakeelt, ta tegelikult taktikaliselt ei lugenud minu selga valesti.
Aga mis puudutab seda sotsiaaldemokraatide asja, siis ma arvan, et meil ei ole kahtlemata mõtet omistada kellelegi niisugust ebaõiget hoiakut, et see oleks nagu parteipoliitiline küsimus. Ilmselgelt ei oleks see aus, ilmselgelt ei oleks aus. Ma arvan, et ka Sotsiaaldemokraatlik Erakond ei ole seda lepet oma saadikurühmas varem arutanud kui praegu, selle tormi ja selle arutelu pinnalt sel sügisel, kui teema oli üldse esile kerkinud. Minu meelest asub raskuskese mujal. Raskuskese asub siin, et seda lepet

on tehnokraatlikult ette valmistanud ametkonnad, ametkonnad on leidnud, et see on vajalik mingite taktikaliste diplomaatiliste huvide jaoks. Nüüd on tekkinud süsteemi häire. Poliitikud julgevad arutada välispoliitiliste küsimuste üle, millel võib olla väga sügav tähendus meie riigi tulevikuperspektiivis. Ega see ei ole esmakordne. Mis me räägime siin sotsiaaldemokraatidest! Kui Ansipi ajal oli valitsuses arutlusel Nord Streami toru, siis oli samamoodi, Rävala uulitsast tuli nagu tuldpurskav mägi, et kuidas te julgete teha niisugust nalja ja öelda Nord Streamile ei. Väga mõjukad isikud ütlesid, et Eesti kahjustab oma mainet. Isamaa jonnipunnid jällegi ütlesid, et teeme ära, aga oli ka vastaseid. Oli ka vastaseid. Teine lepe on piirilepingu preambul. Huvitav, et ka selles juhtumis mängib teatavat rolli Lauri Mälksoo, kes jällegi akadeemikuna osutas sellele, et piirileppe ilma deklaratsioonita heakskiitmine võib tegelikult hilisemates – ta ei öelnud jälle jäigalt, vaid ta ütles, et hilisemates –, tulevastes rahvusvahelise õiguse vaidlustes, mis puudutavad õiguslikku järjepidevust, muutuda asjaoluks, mida võidakse tõlgendada Eesti Vabariigi kahjuks. See oli ka asjaolu, mille pärast oli tohutu kisa-kära. Ma mäletan, kui toonane peaminister Ansip ütles: "Välistatud!" Mäletan, et ta ajas parlamendiliikmed oma Stenbockist välja ja ütles: "Minge minema, mitte mingil juhul, mitte mingil juhul, see kõik kahjustab ja paneb kaalule!" Aga tehti see preambul ja see lähtus ka pika aja riigiõiguslikust vaatest. Need asjad on, ma arvan, pigem tõlgendatavad nii, et poliitikutel laiemas kontekstis, rahvaesindusel, valitsusliikmetel on see perspektiiv, et vaadata asju just nimelt nii, tunnetuslikult erinevaid asju kaaludes. See, mida siin peljatakse, et kuidas saab nagu Ameerika vandekohtunik kaaluda, see vastutus lasubki rahvaesindusel. Seda meilt keegi ära võtta ei saa.

**13:18 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kuna sellel teemal esitati küsimus, siis paar sõna selgituseks. Riigikogu juhatuse üksmeelne otsus oli, vastu tulles justiitsministri soovile, et ta ei peaks pärast oma ettekannet küsimustele vastama. Kuna saal avaldas teistsugust arvamust, siis Riigikogu juhatus paindlikult muutis oma tollast otsust ja on tänulik justiitsministrile, kes oli selle muudatusega nõus. Palun, Külliki Kübarsepp!

**13:18 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Minu meelest on süsteemi häire tulenenud sellest, et valitsus soovib oma otsuseid formuleerida ainult konsensuse alusel. Kas te olete koostanud juriidilise analüüsi selle kohta, et valitsus peab ilmtingimata võtma otsuseid vastu konsensuse alusel? Miks ei ole praegune valitsus ega valitsusliikmed nõudnud lihthäältega hääletust, mille alusel tuleks selge otsus, jah või ei? Tänases olukorras ei ole selgelt mõistetav, mis on valitsuse seisukoht.

**13:19 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Vabariigi Valitsus üle-eelmisel nädalal arutas seda kabinetinõupidamisel. Valitsus ei kiitnud heaks välisministri ettepanekut ühineda kõnealuse dokumendiga, kuna valitsuspartnerid ei olnud üksmeelel. Loomulikult, see ei ole juriidiline kategooria, siin ei ole midagi juriidilist analüüsida, mingisugust juriidilist siduvust konsensusküsimustes ilmselgesti ei ole. Ma arvan, et demokraatlikus riigis on väga suur väärtus muutusi esile kutsuvatel otsustel, mida ükskõik milline valitsus suudab teha, aga võib-olla olulistes küsimustes on veel suurem väärtus nendel otsustel, mida ei tehta.

**13:20 Aseesimees Enn Eesmaa**

Marko Mihkelson.

**13:20 Marko Mihkelson**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! See tänane debatt siin näitab, kui olulise teema tõstatas Riigikogu väliskomisjon, kui soovis saada valitsusliikmetelt ja ka akadeemik Mälksoolt hinnangut juulis kokkulepitud rändeleppele. Ma tõesti siiralt üllatusin, et meie valitsuse liikmed, kaasa arvatud ka sina, hea Urmas, tegelikult ei teadnud mitme kuu jooksul, milles on kokku lepitud. Mul on sulle väga lihtne küsimus. Mis sa arvad, kuidas peaks suhtuma sellisesse valitsusse, kes ei julge otsustada ja kelle liikmed ei tea, milliseid lepinguid Eesti nimel kusagil sõlmitakse?

**13:21 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Aitäh! Ma arvan, et Marko Mihkelson väärib tõesti tunnustust, ta ei peljanud ja julges tuua selle küsimuse väliskomisjoni, julges küsimusele tähelepanu juhtida. Ma arvan, et tegelikult tuleneb see välissuhtlemisseaduse loogikast. Välissuhtlemisseadus on üles ehitatud konkureerivatele pädevustele valitsuse sees, aga ta annab Riigikogu väliskomisjonile väga selgelt ühe funktsiooni ja see on koordineeriv funktsioon. Seda tuleb kindlasti tõsiselt ja asjaomaselt sisustada. Mingit lepet ei ole sõlmitud, ma ei mõista seda fatalistlikku mõttekäiku. Me praegu arutame ju selle leppega ühinemise üle, mis leiab aset detsembrikuus. Kas see on detsembris või jaanuaris, seda vist ei ole paika pandud, Järgneb hääletus ÜRO Peaassambleel, kus lepe saab ÜRO-s vastuvõetuks. Siin on püütud ka luua muljet, et nüüd on juba hilja, kus te olite aasta eest, kus te olite 2016, kus te olite 1991, kus te olite siis, kui Balti kett oli. Seal, kus vaja, olimegi kõik, ma arvan. Nüüd, kui on küsimus tulnud ühiskonnas lauale, ühiskonnas on erinevad arvamused, siin saalis on erinevad arvamused, valitsuses on erinevad arvamused, Eesti rahva seas, nagu me oleme näinud, on erinevad arvamused, siis on, ma arvan, vale öelda, et me tasalülitame need arvamused. Kui ongi erinevad arvamused, siis valitsus on seda küsimust arutanud ja nagu ma ütlesin, ma olen siin mitu korda osutanud, kabinetis kujunes välja seisukoht, mis põhines konsensusotsustusel.

**13:22 Aseesimees Enn Eesmaa**
Urmas Kruuse.

**13:22 Urmas Kruuse**
Aitäh, auväärt istungi juhataja! Auväärt minister! Te saavutasite üsna ruttu konsensuse selles küsimuses, mis puudutab katuseraha ja erinevaid kohvreid, mida erakonnaliikmed MTÜ-de ukse taha viivad. Aga raskemas küsimuses te konsensust ei saavutanud ega julgenud ka selles küsimuses hääletada. Samas on öeldud, et see tänane avaldus, mida parlament arutab, ei ole valitsusele siduv, mis viitab sellele, et valitsus peab lõppkokkuvõttes tegema otsuse. Peaminister on täna öelnud, et kui siit majast toetust ei tule, siis on ta valmis viima selle uuesti valitsusse hääletusele. Kas te peate seda peaministri poolt teie umbusaldamiseks või mitte ja kuidas te kavatsete edasi käituda?

**13:23 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Aitäh! See peaministri avaldus, ma ei salga, on kindlasti ju surveavaldus, et Isamaa oma seisukohti muudaks, see pakub peaministri arusaama sellest, kuidas edasi liikuda. Kindlasti Isamaa seda arutab. Meie huvi on astuda kõikvõimalikud sammud, selleks et Eesti ei ühineks selle leppega. Ma juhin tähelepanu, et olulistes asjades sünnivadki koalitsioonivalitsustes otsused raskelt. Mul on meeles, et kui sotsiaaldemokraadid lahkusid 2009. aastal valitsusest, siis oli ju tegelikult Reformierakonnal ettepanek kutsuda Rahvaliit valitsusse. Me arutasime Reformierakonnaga koalitsioonilepingut, selle n-ö projekti, kui Rahvaliit kas tuleks või mitte. Lõpuks lükkas Isamaa koalitsiooni Rahvaliiduga tagasi. Aga kui olid kolmepoolsed läbirääkimised Rahvaliiduga, seal olid Ligi ja kes kõik veel, kus arutati tõsiseid teemasid, makse, kärpeid ja muid asju, siis Tarmo Mänd ütles, et ta vaatab, et küll on ikka raske, pole ime, et opositsiooni ei kaasata otsustamisse, otsused sünnivad nii valusalt, nii raskelt, et ei ole lihtsalt jõudu enam opositsiooni jaoks. Ega see ei ole olnud kunagi eri valitsustes kerge koorem, kuidas jõuda koalitsioonis ühele arusaamale. Aga kes on öelnud, et elu peab kerge olema? Kas selline põhimõte on põhiseadusliku kaitse all? Ei ole.

**13:25 Aseesimees Enn Eesmaa**
Martin Helme.

**13:25 Martin Helme**
Aitäh, lugupeetud asespiiker! Lugupeetud minister! Me teame, et Isamaa on siin võtnud selge positsiooni. Kas see positsioon tuleneb maailmavaatest või on võetud mingitel muudel kaalutlustel, ei olegi tähtis, tähtis on, et n-ö see kass hiiri püüaks. Meil on siin laua peal mitu parandusettepanekut, millest üks suunaks otsustamise tagasi valitsusse, ja nagu ma olen aru saanud, Isamaa fraktsioon seda ei poolda. Aga meile kõigile on selge, et kui siin võetakse täna see avaldus vastu, siin on hääled olemas, siis läheb Marrakechis allakirjutamiseks igal juhul. Nii et valitsusse tagasi suunamine võiks olla üks viis protsessi veel peatada, sundida koalitsioonikaaslasi teie positsiooniga arvestama. Miks te seda ei toeta?

See on mu üks küsimus. Teine küsimus: kui siiski siin täna surutakse see avaldus läbi või kui see läheb valitsusse ja valitsuses surutakse see läbi, mida te siis edasi teete? Kui te siis edasi valitsuses istute, siis on kõigile selge, et teie positsioon oli ebasiiras.

**13:26 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Aitäh! Kindlasti me rakendame kõiki abinõusid, mis on mõeldavad, selleks et Eesti selle leppega ei ühineks. Kuid ma juhin tähelepanu ühele juriidilisele rahvusvahelise õiguse ÜRO tasemel heakskiitmise konstruktsioonile, mis on n-ö pööratud ühinemismeetod. See tähendab seda, et kui Eesti Vabariik midagi ei tee, n-ö teeskleb surnut, siis loetakse meid ikkagi selle leppega ühinenuks. Selleks, et Eesti Vabariik selle leppega ei ühineks, peab Eesti Vabariik seda deklareerima, nii nagu mitmed riigid on seda juba teinud, tänaseks on seda teinud kuus või seitse Euroopa Liidu liikmesriiki. Järelikult vaja on aktiivset otsustust.
Kui Vabariigi Valitsus langetas kaks nädalat tagasi selle otsustuse, siis välisminister möönis, et ta teeb selle otsustuse ja sellest edasi on nii, et Eesti Vabariik ei ühine, see on selle poliitiline tagajärg. Nüüd on küsimus selles, et kui täna parlament ei langeta seda otsustust, ei ütle selgelt ei selle leppega ühinemisele ega tee reservatsioone, nõnda nagu Isamaa ja mõnede teiste muudatusettepanekud on ette näinud, siis see kahtlemata tekitab debatiseisu, mis tähendab, et ikkagi on vaja aktiivset otsustust. See kriitika, mida tehakse valitsuse kohta, et kas see oli otsus või mitte, on nagu seesama küsimus, et mis siis on rahvaesinduse tahe, kas on otsus või mitte. Selles põhimõttelises küsimuses ma kutsun rahvaesindust selget ja julget seisukohta esitama, mitte manööverdama taktikaliste protseduuridega. Kui poliitiline keskkond on muutunud selliseks, et see otsustus tuleb langetada rahvaesinduses, siis tuleb see otsustus ka siin täna langetada. Ma kutsun üles ütlema sellele leppele ei. Ma pakun välja, et me teeme seda sel moodusel, nagu näeb ette Isamaa muudatusettepanek, mis tegelikult asendab lepet soosiva deklaratsiooni ühemõttelise, laitmatu, rahvusvahelisel õigusel rajaneva seisukohavõtuga.

**13:28 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Keit Pentus-Rosimannus!

**13:28 Keit Pentus-Rosimannus**

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Selle avalduse ettevuristamise tempo järgi, nagu siin esimesed kümme minutit oli, võib olla alust loota, et valitsuse lagunemise vormistamise järel võib teid oodata ees hiilgav räpparikarjäär. Aga täna te olete siiski justiitsministri rollis. Te olete siin meie ees päris mitmel korral jätnud mulje või viidanud sellele, et valitsusel on seisukoht ränderaamistikuga liitumise küsimuses. Ma ütlen ausalt, et te olete sellisel juhul seda seisukohta väga osavalt varjanud, sest täna me koguneme siia ju ikkagi põhjusel, et valitsus ei ole suutnud otsust teatavaks teha. Kuna peaminister on korduvalt kinnitanud, et tema toetab Eesti liitumist ränderaamistikuga, siis mis on valitsuse seisukoht ränderaamistikuga liitumise küsimuses?

**13:29 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Aitäh! Vabariigi Valitsus, arutades seda kaks nädalat tagasi kabinetinõupidamisel, seoses sellega, et ei olnud üksmeelt välisministri ettepaneku toetamise asjas, ei toetanud või ei kiitnud heaks välisministri ettepanekut. Selle poliitiline järelm on see, sellega kaasub see, et praeguse seisuga Eesti sellega ei ühineks. Enesestmõistetavalt ei ole see paljudele parlamendiliikmetele meeldinud, parlamendiliikmed on algatanud vastava poliitilise tahteavalduse kujundamise platvormi siin rahvaesinduses, millega rahvaesindus praegu peab kõrgema kohtunikuna Eesti rahva nimel ütlema sellele leppele jah või ei.

**13:29 Aseesimees Enn Eesmaa**

Tarmo Kruusimäe.

**13:30 Tarmo Kruusimäe**

Tänan, hea aseesimees! Hea ettekandja! Selles vandersellide paktikeses on minu arvates viiteid meedia suukorvistamisele ja sõnavabaduse piiramisele. Kui määratakse kindlaks, mil moel me hakkame rändajaid ühise nimetuse all võtma, kas ka minu sihuke vallatu nimetus "vandersellide paktike" võib põhjustada hiljem seda, et mind viiakse mõnda kinnipidamisasutusse?

**13:30 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
See teemade ring puudutab vihakõne, mis ta seal oli, kriminaliseerimist või karistuste tagamist, mitte vist konkreetselt kriminaliseerimise mõttes, migrantidevastase vihakõne puhul. Seda survet vihakõne täiendava õigusliku reguleerimise, eufemistlikult öeldes, tegelikult aga just nimelt kriminaliseerimise seisukohalt tuleb ju uksest ja aknast. Justiitsministri karjääri jooksul olen ma tagasi lükanud need initsiatiivid, mida ka Euroopa Komisjon on taotlenud, et me kuidagi täiendavalt selle oma õiguskorda, karistusõigusesse inkorporeeriks. Ma arvan, et meie ühiskonna hea toimimise jaoks on üks alusväärtusi sõnavabadus ja inetud sõnad on tegelikult lastetoa, mitte politseiasutuse küsimus.

**13:31 Aseesimees Enn Eesmaa**
Henn Põlluaas.

**13:31 Henn Põlluaas**
Ma tänan väga asjaliku ja sisuka ettekande eest! Sotside käitumine on kahepalgeline ja kummastav. Väidetakse, et lepe on mittesiduv ja sedavõrd tähtsusetu, et taheti piirduda vaid Riigikogu informeerimisega, samas on see neile nii tähtis, et ollakse valmis tekitama valitsuskriisi ja minema vastuollu avaliku arvamusega. Kuna tegemist on üliolulise Eesti riigi ja rahva tulevikku puudutava küsimusega, tuleks küsimus panna rahvahääletusele. See on võimalik, sest tegemist ei olevat ju välislepinguga. EKRE on esitanudki vastava eelnõu. Las rahvas otsustab. Kas toetate, et lõpliku sõna ütleks kõrgeim võim Eesti riigis ehk rahvas?

**13:32 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Loomulikult ma toetan seda, et kõrgeim võim, rahvas, peab ütlema lõpliku sõna, aga ma arvan, et see rahvahääletus tegelikkuses leiab aset 3. märtsil. Ma juhin tähelepanu, et läheb siin, kuidas ta läheb – mina loodan, et parlament hääletab täna selle leppe maha –, meil on siis emb-kumb variant. Oletame, et riik ei liitu. Tegelikult on riigil võimalik sellega siis liituda tulevikus, mis tähendab, et tuleb sellesuunaline valitsuspoliitika, valitsuskurss ja siis liitutakse. See ei ole selline igavikuline küsimus, et kas me üks kord inimkonna ajaloo jooksul väljuvale kosmoselaevale saame peale või mitte. Teine variant on tagurpidine: kui praegune arutelu päädib mingil põhjusel sellega, et see toob kaasa liitumise, siis riigil on võimalik seda üles öelda, nii nagu on mitmes küsimuses teinud mitmed riigid, näiteks Iraani leppest on Ameerika Ühendriigid otsustanud lahkuda, seesama professor Peters tõi oma artiklis selle näite. Nii et mina ütlen küll seda, et selles, ma arvan, olulises küsimuses, on vajalik selgus ja see küsimus läheb minu hinnangul palju kaugemale nendest asjadest, mida me täna siin arutame. Ma juhin tähelepanu sellele, milline on meie migratsioonipoliitika raam. Sõltumata mingist Marrakechi leppest me näeme ju reaalselt ja pidevalt eksisteerivat survet, et oleks ulatuslik tööimmigratsioon Eestisse. Räägitakse, et mis te nalja teete, et mis migratsioon. Teeme ajalehed lahti! Käib ju süsteemne ühiskonna töötlemine, et see on meie majandusliku jõukuse ja heaolu jaoks ainumõeldav stsenaarium. Sellest ma ju kõnelesin, kui ma viitasin Peter Sutherlandi sõnadele, et majanduslikku argumenti tuues, inimeste vähem või rohkem omakasulisele mõttekäigule tuginedes soodustatakse migratsiooni. Ma arvan, et siin on rida küsimusi, puudutavalt kodakondsuspoliitikat ja muid asju. Seda tuleb vaadata kui ühte põhimõttelist tervikut. Küsimus taandub ikkagi sellele, et kas sajandi perspektiivis rahvas arvuliselt jääb kestma, st eesti rahvas selles poliitilises tähenduses, nagu me seda silmas peame, ja on teine küsimus, mida me peame ausalt küsima, nii ebameeldiv kui see ka mõne jaoks on, et kas eestlased siin maal jäävad enamusse. See on küsimus, millest me ei pääse mööda. Vaatame demograafilisi numbreid, on need siis toodud negatiivses ÜRO rahvastikustsenaariumis või inimarengu aruande rahvastikuprognoosis. Viimaste aastate kõige mustem stsenaarium, mul on meeles, kõneleb 600 000 inimesest sajandilõpu perspektiivis. Mis see tähendab, 600 000 inimest? Kui me ekstrapoleerime seda numbrit, siis kas rahvastiku osakaalus tähendab see 600 000, et on 400 000 eestlast ja 200 000 muust rahvusest inimest? Kas nii või? Kas me sellise stsenaariumiga oleme nõus? Teeme arvestuse: kui mitu tuhat migranti peab 80 aasta jooksul siia tulema, eeldusel, et eksisteerivad samad karakteristikud – madal sündimuskordaja ja suur väljaränne –, kui mitu tuhat inimest, eeldades, et nad ei lõimu siia kogukonda, et need numbrid 80 aasta perspektiivis kujuneksid ümber? Ma ei toonud asjata Rootsi näidet. Me ei räägi mingist virtuaalsest asjast, neil on olemas väga sümpaatne riik, seal elavad väga vahvad inimesed, aga nad on valinud oma sisepoliitiliste valikute tulemusel viimase 20 aasta jooksul

sellise migratsioonifilosoofia, mis tähendab, et kui neid numbreid ekstrapoleerida *per capita* Eestile, seda varianti, mille nad on valinud viimase 20 aasta jooksul, siis kahe inimpõlve perspektiivis oleksid eestlased vähemuses. See on reaalsus. Nii et eri riikidel on erinevad valikud. See debatt, muide, on täiesti legitiimne, võib täiesti vabalt ette kujutada teist tüüpi riiki, mis ei ole rahvusriik. Aga ma arvan, et kui me räägime rahvusriigist, siis minu meelest on mitu olulist eeldust selle funktsioneerimiseks. Kindlasti on eestlaste kaaluka osakaaluta rahvusriiki raske tegelikkuses isegi õiguslikult, ammugi veel poliitiliselt argumenteerida.

**13:37 Aseesimees Enn Eesmaa**
Palun, Olga Ivanova!

**13:37 Olga Ivanova**
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! See, et rahvaesindusena peab Riigikogu nüüd järsku lahendama valitsuses tekkinud probleemi, on lihtsalt ilus jutt meediale ja rahvale. Mind huvitab pigem see küsimus, et kui me täna saime teada, et peaminister on valmis minema koalitsioonileppe vastu ehk panema selle küsimuse valitsuses hääletusele, siis kas Isamaa on üldse valmis vastutama oma sõnade eest ning valitsusest lahkuma. Ja mul on siiras palve: säästke meie aega ja vastake palun jah või ei.

**13:37 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Kuna oli nii suur tung minu vastuste järele, siis, Olga, ma kasutan võimalust ja avan nüüd kõik need teemad põhjalikult. Ma võtan selleks aega, sest, tõesti, parlamendi ülekaalukas soov sundis isegi juhatust seda kaaluma. Minu vastus on väga ühemõtteline: me rakendame kõiki poliitilisi tööriistu, mis meie käsutuses on, et Eesti Vabariik selle leppega ei ühineks. Küsimus oli otsekui mulle suunatud, et aga miks te siis selle Riigikokku tõite. Mina ei ole seda Riigikokku toonud. Kallid rahvaesindajad, minu poolest lõpetage selle küsimuse arutamine. Vabariigi Valitsus on asunud kabinetinõupidamisel positsioonile, mis põhines konsensuslikul otsustamisel, ja minul ei ole selle positsiooniga, et Eesti Vabariik ei ühine selle leppega, mitte ühtegi probleemi. Minu uni on pikk ja tervislik, ma olen heas tujus, käisin eile Paljassaare koerte varjupaigas. Mina elan mõnusasti. Minul küll hamba all ei karju, et Eesti selle rändeleppega ei ole ühinenud. Aga see aktsioon, mis siin praegu toimub ... Pole mõtet ju maha salata, miks parlament on kogunenud: selleks, et saada rahvaesinduse mandaat, et see lepe heaks kiita. Selleks on tuldud siia kokku, enamus istub siin selle pärast. Ei ole mõtet olla silmakirjalik.

**13:39 Aseesimees Enn Eesmaa**
Toomas Kivimägi.

**13:39 Toomas Kivimägi**
Aitäh! Väga lugupeetud minister! Koalitsioonis on kole – seda oli päris valus kuulata. Kui see oleks tulnud mõne opositsiooniliikme suust, siis oleks see võib-olla olnud mõistetav, aga kui seda ütleb üks koalitsiooni kuuluvaid parlamendiliikmeid, siis see on enneolematu. Tõepoolest on minu hinnangul ka päris kole, kui valitsuse suurimaks otsuseks loetakse mitteotsustamist. Ma arvan, et filoloogiliselt on see põhjendatud, aga see ei ole see, milleks valitsus on ellu kutsutud. Valitsuse ülesanne on ikkagi otsuseid teha ja kui n-ö põrgatada pall Riigikogu jala peale, et teie peate otsustama, kui meie ei suuda, siis see valitsus ei ole vastutustundlik. Kui täna Riigikogu kiidab selle avalduse heaks, siis mina väidan, et sotsid ja Keskerakond on surunud sinu ja Isamaa põlvili. Mis sellele järgneb ja kas järgmisel meeleavaldusel ÜRO ränderaamistiku teemal on siis Isamaa ja EKRE koos?

**13:40 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Toomas, Isamaad ei suru keegi põlvili, ma luban sulle seda. Aga nüüd küsimus, mis puudutab seda osutust, et otsekui mitteotsustamine jne. Aga see on seisukoht. Ma toon tagurpidi näite. Taavi Rõivase valitsuse ajal tõi siseminister Hanno Pevkur valitsusse heakskiitmiseks kahepoolse (see oli kuulutatud ametkondlikuks dokumendiks) leppe ÜRO põgenike ülemkomissariga, mille Eesti Vabariik pidi sõlmima, selleks et ühineda globaalse pagulaste vastuvõtmise skeemiga. See toodi Taavi Rõivase valitsuskabinetti. Aga mina ütlesin sellele ei, minul ei sobinud sellesse skeemi lülituda, sellesse pagulaste vastuvõtmise skeemi, mis oli laual Taavi Rõivase valitsuse ajal ja mille siseminister sinna tõi. Ja

seda ei võetud vastu. Kas see oli siis suur otsustamatus või, kas me kukkusime siis pikali ja riik ei saanud kolm aastat toimida? Ei, riik elas mõnusasti edasi, eks ole. Me oleme elanud edasi, oleme tegutsenud ilma selle pagulaste ülemkomissariga sõlmitud kokkuleppeta ja saanud oma asjad ilusasti aetud. Ma arvan, et see asi ei pea olema nii mustades värvides. No mis see tähendab – kole? Täna on kole, homme on tore, siis on jälle kole.

**13:41 Aseesimees Enn Eesmaa**
Kristen Michal.

**13:41 Kristen Michal**
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Teie ja valitsuse seisukoht on umbes niisama lihtne ja selge nagu Gonsiori tänava muutsuunaga liiklus. Me oleme siin tegelikult seetõttu, et valitsus ei suuda otsustada. Eestis on põhiseaduslik kord, mis sätestab rollijaotuse parlamendi ja valitsuse vahel. Te teate seda hästi, see ei tule teile üllatusena. Kui me täna õhtuks jõuame selleni, et Isamaa ei toeta meie ettepanekut, et valitsus oma tööd teeks, siis läheb see avaldus läbi – see, nagu te teate, ei ole otsus raamistiku kohta, vaid avaldus – Keskerakonna ja sotside häältega ehk vähemuse toel. Mul on teile lihtne küsimus: kui te räägite, et te võitlete selle vastu, siis mida te kavatsete teha peale jutu? Kas te pärast seda esitate tagasiastumisavalduse või on ametikoht ja katuserahad armsamad kui põhimõtted, nagu ikka Isamaale viimasel ajal?

**13:42 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Kristen, ma ei ole oma toolist kinni hoidnud. Kui praegu pannakse ette paber (ma valmistan praegu tohutult rõõmu, võib-olla mõnele ka kurvastust), et on ühemõtteline seisukoht, et Eesti selle leppega ei liitu ja minu ametikoht on sellega seotud, siis, armsad sõbrad, viie sekundiga teen selle otsustuse, siin ei ole küsimust.
Nüüd see, mis puudutab Reformierakonna küsimust. See on väga lihtne. Teie ütlete, et segane otsus, et segast otsust ei tohi olla. Valitsuses on saavutatud selles asjas seisukoht. See ei meeldi paljudele parlamendiliikmetele, sellepärast parlament täna seda arutabki. Minul ei ole probleemi, mina leian, et seda küsimust ei pea valitsus uuesti arutama, sest valitsus on jõudnud seisukohale. Nüüd on küsimus rahvaesinduses. Jah, teie ridades, Eesti Reformierakond, on mitmeid inimesi, kes tegelikult südames tahaksid hääletada Isamaa ettepaneku poolt, öelda ei sellele kokkuleppele. Nüüd on, ma saan aru, Reformierakond, et mitte sellel hääletusel lõhki minna, valinud erinevaid taktikaid. Aga eks me seda näeme mõne tunni pärast. See on südametunnistuse hääletus. Ma loodan, et kõik rahvaesindajad ja fraktsioonid deklareerivad, et parlamendiliikmed on hääletuses vabad, ja nad hääletavad julgelt põhimõttelises küsimuses, kas öelda sellele leppele jah või ei. Ma ei näe siin üldse küsimust, mille puhul oleks vaja nii väga peljata. Pelgama ei pea.
Nüüd ma tulen tagasi selle ÜRO pagulasasjade komissari ja Eesti Vabariigi vahelise kahepoolse lepingu projekti juurde. No see jäi vastu võtmata. Ma toon täpse analoogia. Parlamendiliikmed oleksid võinud tuua ka selle parlamenti ja seda arutada, rahvaesindus oleks võinud kujundada seisukoha. Toona tehti eri motiividel ka palju suuri sõnu selle kohta, et Eesti satub häbisse. Minu teada toodi näiteid, et ainult mõned Euroopa Liidu liikmesriigid, sealjuures Visegrádi riigid, ei ole ühinenud ÜRO pagulasasjade komissari ja vastava riigi kahepoolse kokkuleppega, et globaalse skeemi alusel pagulasi vastu võtta. No Eesti jääb nende mõnede riikide sekka ja polegi midagi. Oligi nihuke otsus.

**13:44 Aseesimees Enn Eesmaa**
Mart Helme.

**13:44 Mart Helme**
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! On üpris selge, et siit saalist läheb otsustamine tagasi valitsusse. Minu küsimus on, mida teeb Isamaa valitsuses. Kas te jääte kindlaks sellele seisukohale, mis teil on praegu, ja kui see avaldus hääletamisel valitsuses sotside ja Keskerakonna ministrite häältega läbi surutakse, kas te sellisel juhul olete endiselt sirgeselgsed ja lahkute valitsusest? Missugune on teie vastus?

**13:45 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Vastus on ühemõtteline. Meie seisukoht on ühemõtteline. Valitsuskabinet on selle alusel juba seda teemat arutanud. Me käitume täna nii ka siin parlamendisaalis. Kui mingitel asjaoludel peaks see uuesti valitsuse lauale toodama, siis loomulikult me oma seisukohta ei muuda.

**13:45 Aseesimees Enn Eesmaa**
Kalle Palling.

**13:45 Kalle Palling**
Aitäh! Härra minister, mulle tundub, et te olete konjunkturist. Nimelt, 15. märtsil k.a, te ise mainisite seda ka oma eelnevas tekstis, arutas valitsus läbirääkimispositsioone selle raamistiku kontekstis. Teie justiitsministrina ei olnud nende positsioonidega täielikult nõus ja ütlesite, et soovite teha täiendusi. 22. märtsil arutati seda uuesti. Te saite kõik, mis te tahtsite. Kõiki teie muudatusettepanekuid, mis te tegite, kõiki täiendusi, valitsus, ma saan nii aru, konsensuslikult toetas. Sven Mikser eelmisel nädalal Euroopa Liidu asjade komisjoni istungil kinnitas selle ka üle. Millest me siin täna, mitu kuud hiljem siis räägime, olukorras, kus te enne valimisi tõmbate välja kõrre, olles tegelikult varasemalt kõik oma mured juba lahendatud saanud?

**13:46 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Ei, ega mina ei tahagi siin rääkida, lihtsalt siin oli suur soov, et ma vastaks küsimustele. Ma lasin teha selle 15. märtsi arutlusest minu ja välisministri vahel üleskirjutuse, transkriptsiooni. See on lausa kaks A4-lehekülge pikk. Kuna valitsuse istungid on kinnised, siis minu poolt ei ole lihtsalt poliitilise korrektsuse mõttes aus seda avalikustada, aga sisuliselt oligi arutelu minu ja välisministri vahel debatt võimaliku rahvusvahelise siduvuse üle. Jutt käis läbirääkimispositsioonide heakskiitmisest. Ma tegin oma täiendused, ma olen siin neid nimetanud. Neid oli kolm, et sisuliselt igast suunast anda tugevdused või garantiid, et see asi ei tohi olla uue tavaõiguse kujunemise allikaks, see ei tohi tuua kaasa kohustust ühtegi seadust muuta ja see ei tohi kaasa tuua mingeid piiranguid meie eneseotsustamisõigusele. See oligi see läbirääkimispositsioon. Kui vaadata seda arutelu ja meie rahvusvahelise õiguse kõige paremate ekspertide hinnanguid, siis tuleb tunnistada, et nemad on asunud seisukohale, et see positsiooni eeldus, et tavaõigust ei muudeta, ja see lõpptekst, mis on siin Eesti rahva ees kodulehel väljas, ei ole tegelikkuses kooskõlas. Kas on kooskõlas või mitte, see on juba juristide küsimus, eks ole, Kalle. Poliitikud, kes on selle leppe fännid, on skeptilised Eesti juristide suhtes, öeldakse, et nad on mõjutatud, ajavad sisepoliitiliselt mingeid asju. Sellepärast ma tõingi teie ette proua Anne Petersi arvamuse. Tema ei ole mees metsast, tema on naine, elab Saksamaal suures või väikses linnas Heidelbergis ja tema on Saksamaa kõige tähtsama rahvusvahelise õiguse instituudi, Max Plancki instituudi direktor. Ta on nendele asjadele spetsialiseerunud ja ta kirjutas 21. novembril oma analüüsi, on siis nii või on naa, ja selle ma lugesin teile ette. Ma arvan, et see on väga oluline otsustusteave.

**13:48 Aseesimees Enn Eesmaa**
Palun, Heidy Purga!

**13:48 Heidy Purga**
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kui õhtuks on seesama avaldus – mitte siis raamistik – SDE ja Keskerakonna häältega vastu võetud ja valitsus loeb seda ühinemise baasiks, kas te siis astute tagasi või mitte?

**13:49 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Aitäh! Ma ei usu, et Reformierakond lööb põnnama. Selle põhjal, mida me oleme kuulnud, nende murelike seisukohtade põhjal, mida on ka mitmed Reformierakonna saadikurühma liikmed omavahelistes vestlustes mulle väljendanud – mul ei ole inimlikult korrektne neid siin kõnetoolis välja tuua –, ma tean, et tegelikult ka teil on mure selle asja pärast. Te ei taha neid järelmeid, neid riske võtta Eesti rahvusriigi, Eesti migratsioonivaldkonna sõltumatuse huvisid arvestades. See on raske teema. Ma saan aru, ka teile avaldatakse survet eri ametkondadelt, kusjuures ma ei räägi poliitilisest survest, vaid just nimelt ka selle rutiini mõttes. Ma mõistan Urmas Paeti kahvlit. Kümme aastat Rävala puiesteel olla on väga pikk aeg, see on väga pikk aeg sellise samastumisfilosoofia või niisuguse konsensustransi

filosoofia aspektist. Aga seda ei maksa segi ajada Eesti välispoliitika peajoonega. Oi-oi-oi, seda ei tohi mingil juhul teha. Nii et, Heidy, selg sirgu, hääletame Isamaa ettepaneku poolt ja me tuleme sellest supist kõik ühiselt välja tugevamalt, kui me oleksime eal uskunud. Uskuge mind. Ja siis on see tänane arutelu võit. Me kõik oleme sellest siis võitnud: Eesti ühiskond on saanud olulist informatsiooni selle leppe murede ja probleemide kohta, on jõutud selgele seisukohale ja me saame edasi minna. Uskuge mind! Ettekujutus, et Eesti kukub kummuli, kui seda lepet ei ole, Heidy, ei ole tõsine jutt. Oled ju nõus?

**13:50 Aseesimees Enn Eesmaa**
Palun, Kristen Michal!

**13:50 Kristen Michal**
Hea juhataja, mul on protseduuriline küsimus. Kuna küsimus ja vastus, mida me kuulsime, ei läinud kindlasti kokku, kas te siis saate kontrollida, kas kõlaritest tuleb heli sinna, kus esineja on?

**13:50 Aseesimees Enn Eesmaa**
Lühikene vastus on: tuleb küll. Samasugune oleks pikk vastus. Igaks juhuks tuletan meelde, et tänase põhilise päevakorrapunkti arutelul me hakkame arutama Riigikogu võimalikku avaldust, mitte ränderaamistikku. Niipalju võib-olla selgituseks. Austatud justiitsminister, aitäh ettekande ja küsimustele vastamise eest!

**13:50 Justiitsminister Urmas Reinsalu**
Tänan veel kord võimaluse eest nendele küsimustele vastata! See oli nii mulle kui, ma loodan, ka küsijatele õpetlik. Ma loodan, et sain anda kompetentseid, objektiivseid ja neutraalseid juriidilisi hinnanguid. Aitäh!

**13:51 Aseesimees Enn Eesmaa**
Avan läbirääkimised. Muudetud päevakorra alusel saavad sõna fraktsioonide esindajad. Palun, Jürgen Ligi Reformierakonna fraktsiooni nimel!

**13:51 Jürgen Ligi**
Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Sellest improviseeritud kaosest, mille valitsus siin täna korraldas, on päris raske rääkida teisiti kui kaootiliselt. Kaks ministrit sisuliselt hanitasid parlamenti, rääkisid vastandlikku juttu, ajasid seisukohti segi, aga siiski nõudsid, et parlament otsustagu ränderaamistiku üle, ei või jaa. Üks agiteeris poolt hääletama, teine vastu hääletama, aga et asi oleks hästi segane, selle nimel nähti kolm tundi vaeva.
Sven Mikser ehk ei olnud nii teatraalne, aga ma juhin tähelepanu, et tegelikult tuleks parlamendiga olla ausam ja siiram. Kui ta raius seda, et see lepe ei ole siduv, siis ta oleks pidanud ikkagi möönma, et ükski ekspert päris nii mustvalgelt ei ole väljendunud, et see siduvus on ikkagi ajaküsimus ja poliitiline siduvus on ka siduvus, millest kujuneb suure tõenäosusega aja jooksul tavaõigus, kui nii paljud riigid ühinevad. Sellest oleks tahtnud kuulda päris avameelset juttu ja kui oleks olnud südamest südamesse minev jutt, ma arvan, siis oleks see olnud usutavam.
Teine koht, kus ta meid hanitas, oli väide, nagu parlament oleks alguses öelnud, et teda tuleb kaasata, aga nüüd ei tahtvat otsust langetada. See on ju otsene vale. Nii nagu ütles ka justiitsminister, kogu selle asja meie ette toomise valdav ajend oli akadeemik Mälksoo, põhilise rahvusvahelise õiguse eksperdi hoiatus, et niisama vaikides ei ole hea seda asja läbi lasta, tuleks lisada üks deklaratsioon ja jääda vähemalt erapooletuks. Nüüd on ta andnud mõista, et on olnud hea debatt ja rändeleppega ühinemine on võimalik. Ta ei ole nüüd ehk nii kriitiline olnud. Aga kokkuvõttes ikkagi, kellelgi ei ole olnud seda jutupunkti, et see ei ole siduv, peale valitsuse, peale Sven Mikseri ja Jüri Ratase.
See ei ole tegelikult sisuline debatt ja mind see häirib. On väidetud, et EKRE küsimustest oleksid pidanud kõik aru saama, et midagi on teoksil, aga tegelikult on ju vastupidi. Sest kui asju, ütleme viisakalt, nii vihaselt ja pidevalt esitatakse, siis keegi enam ei märka, kus on tegelik asi ja kus lihtsalt karjapoiss hüüab, et hunt tuleb. See ongi nii. See oli juba 2015 niimoodi. Kui oli rändekriis, siis oli väga raske saada tegelikku muret päevakorda, sest keegi kogu aeg karjus, et hunt tuleb. Selles mõttes olid kompromiteeritud kõik, kes ütlesid, et kuulge, probleem on olemas. Ega see, et keegi karjub, ei tee

probleemi olematuks. Õnneks siis saadi jaole ja poliitika on ikkagi muutunud, kuigi seda on raske muuta efektiivseks.
Justiitsminister rääkis põhimõtteliselt täpselt vastupidist juttu. Siiamaani olime saanud ju selle tõuke akadeemik Mälksoolt ja teistelt ekspertidelt, kes rääkisid tegelikult sarnast juttu, isegi õiguskantsler on ju viidanud, väliskomisjonis näiteks, punktidele, mis võivad muutuda õiguseks ja kohustuseks. Minu pettumuseks keeras justiitsminister siin vinti nii palju põhja, et ta ei olnud enam millegagi nõus, välja arvatud sellega, et see on siduv leping, millest tuleb igal juhul eemale hoida. Kuigi ta väitis, et ta tegeleb siin juriidilise kaaluga infoga, ei olnud see konsulteerige-arsti-või-apteekriga-tüüpi vuristamine küll juriidilise sisuga info. See oli üks vurin, mis ...
Palun lisaaega!

**13:56 Aseesimees Enn Eesmaa**
Palun! Kolm minutit juurde.

**13:56 Jürgen Ligi**
... ei teinud meil tegelikult otsustamist lihtsamaks, oleme ausad. Kui ta esitab veel sellise orwelliliku seisukoha, et valitsusel on seisukoht, siis jällegi, see ei ole juriidilise kaaluga jutt. Kõik me saame aru, et kui valitsus ei saavutanud vähemuse vastuseisu tõttu üksmeelt, siis see ei ole veel valitsuse seisukoht, see on lihtsalt üks otsustamata jäänud küsimus. Me saame aru, miks see jäi otsustamata, aga ärge öelge, et see oli seisukoht, mis on tugevam kui teised arvamused, kuigi ta on blokeeriv. Ma oleks kangesti tahtnud ikkagi justiitsministrilt just nimelt õigusliku kaaluga juttu sel teemal, kuidas siis rahvusvahelisest koostööst kõrvalejätmine meid õiguslikult päästab, praktiliselt päästab või päästab sellest, mida maailm nagunii teeb. Ma oleksin päriselt seda teada tahtnud. Oleks võinud olla avameelne jutt, et mis juhtub siis, kui riik ütleb ei. Kas see asi hakkab oma elu elama, nii nagu akadeemik Mälksoo on tegelikult väitnud, ja ka meid mõjutama või mitte ja kui, siis mil määral.
Lõpuks oli veel sihuke kuulujutt mingist leppest pagulasasjade komissariga, mida valitsus oli arutanud, et justkui üks konkreetne partei oleks jälle oma vastuseisuga Eesti päästnud. Ega see ikka nii ei olnud. Arutelu ei tooda kabinetti mitte sellepärast, et ollakse väga veendunud, et üks seisukoht on õige, vaid selleks, et arutada. Kriitikat kõlas seal eri pooltelt ja kokkuvõttes me ei tea, mis on pagulaspoliitika lõplik tulevik. Ei maksa ennast nüüd nii kangelasena esitada ja tasub vähemalt õiguslikest hinnangutest kinni hoida, mitte käia siin tüli norimas ja valitsuse infooperatsiooni pidamas, parlamenti lollitades. Aitäh!

**13:58 Aseesimees Enn Eesmaa**
Martin Helme EKRE fraktsiooni nimel. Kaheksa minutit kokku.

**13:58 Martin Helme**
Lugupeetud asespiiker! Head kolleegid! Loomulikult, meie oleme erakond, kes on algusest saadik pooldanud seda, et debatt toimuks siin saalis. Meil ei ole mingisugust probleemi, me hea meelega näeme, kuidas inimesed vajutavad nuppu nii parandusettepanekute puhul kui ka lõpphääletuse puhul. Olekski väga sümpaatne, kui poliitiline debatt oleks alati kõnede tasemel. Paraku me näeme seda, kuidas Eesti ainus tõeline äärmuslik ja radikaalne poliitiline jõud ehk sotsiaaldemokraadid eskaleerivad ühiskondlikku konflikti piirini, kus vägivald on põhimõtteliselt käega katsutav. Ma tahan kõigile täiesti selgelt öelda, inimesena, kes kõrval seisis: täna alustasid vägivalda sotsid. Indrek Tarand tungis kallale korraldajatele ja hakkas laamendama. (Hääled saalis.) Ta oli kõigele lisaks veel purjus. Teie alustasite vägivallaga ja siis kiunute, kui meie seda vägivalda üritame vaos hoida. (Hääled saalis.) Me kutsusime kohale turvamehed ja lõpetasime selle olukorra ära, aga ei ole vaja tulla rääkima sellest, kuidas EKRE on asja teravaks ajanud. Asja on teravaks ajanud need jõud Eestis, kes tegelevad süstemaatiliselt rahvusriigi lammutamisega, põhiseadusliku korra õõnestamisega, rahvuslaste hurjutamisega, Euroopa ühendriikide ehitamisega. Sellele tulebki vastu hakata. Hea on, kui sellele saab vastu hakata kõnedega, veel parem, kui sellele hakkab rahvas vastu valimiskastide juures. Kui muid vahendeid ei ole, siis tuleb kasutada kõiki vahendeid, mis rahval on.
Nüüd ma tahan rääkida Isamaa positsioonist. Suurepärane ja lausa sümpaatne, et Isamaa on ränderaamistiku või rändelepingu või rändepakti vastane. See "raamistik" on ju tegelikult eufemism ja mingisugune eksitav leidsõna. Peabki vastu olema, peabki olema. Ränne mitte ainult ei hävita ära põlisrahvaste peremeheõigust oma kodumaal Euroopas, ränne hävitab ära ka võimaluse pidada

mõistlikku demokraatlikku debatti. Tänane päev on selle parim tõestaja. Kui me ei kasuta seda õigust, mida kõik riigid on kasutanud aastasadu, et nad kontrollivad, kes, millal, kui kauaks ja mis tingimustel nende territooriumile tuleb, siis ei ole võimalik mõne aja jooksul enam demokraatiat harrastada, lihtsalt ei ole võimalik. Poliitika fragmenteerub, muutub hõimupõhiseks ja vägivaldseks. Sellised riigid nagu Rootsi, Prantsusmaa, mõnes kohas ka Suurbritannia on sisuliselt madala tasemega kodusõja permanentses seisundis. Inimesed, kes tulevad ja räägivad siin muinasjutte sellest, kuidas mitte midagi ei juhtu, kujutavad nagu ette, et meil silmi peas ei ole, et me ei tea, mis maailmas toimub, et me ei saa aru, kuhu protsessid viivad. Võib-olla homme tõesti mitte midagi ei juhtu, võib-olla isegi ülehomme mitte midagi ei juhtu, aga protsess on täiesti selge, trend on täiesti selge ja sellele ei saa anda oma nõusolekut. Mul on muidugi kahju, et Isamaa rahuldub sellega, et ta võtab poosi, fikseerib oma vastuseisu, aga ei ole nõus lõpuni minema. Me teame, et sotsid on nõus, sotsid on selles mõttes ainus poliitiline jõud siin saalis, kes on nõus tõelise poliitilise kahjuga, et läbi suruda oma jälki ideoloogiat. Isamaa võtab ainult poosi, aga ei ole valmis laskma põhja riigieelarvet, ei ole valmis laskma põhja valitsust, kui tast teerulliga üle sõidetakse, ei ole valmis hääletama selle poolt, et see lepe tuleks valitsusse tagasi, kus ta seda uuesti blokiks. See on poos, mille ta võtab. Meie ei võta poose. Meie tegutseme ja ütleme täiesti selgelt: oleme valmis edasi eskaleerima. Aitäh!

**14:03 Esimees Eiki Nestor**
Hannes Hanso Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Palun!

**14:03 Hannes Hanso**
Lugupeetud kolleegid! Enne kui ma alustan, kas saaks kohe lisaaega?

**14:03 Esimees Eiki Nestor**
Kolm minutit lisaaega.

**14:03 Hannes Hanso**
Sel nädalavahetusel olin ma Toris. Te teate seda Tori põrgu kõrval asuvat ilusat kohta, Eesti sõjameeste mälestuskirikut. See on maakivist ehitatud ja siis on seal sellised punasest tellisest nurgad. Sealt mööda sõites mõtlesin ma mitu korda, et ÜRO rändepakti vastu olevad inimesed siin Eestis meenutavad mulle väga tegelasi, kes seisavad telliskivist seina äärde, vaatavad hoonet niimoodi nina vastu seina surutuna, nii et nad näevad heal juhul ühte või kahte tellist, millel on mördist piir ümber. Kui nad astuks natukene kaugemale, siis nad näeksid ilusat hoonet, ajaloolist kirikut, ja kui nad astuksid veel sadakond sammu eemale, siis nad näeksid juba Pärnu jõge, silda, Eesti ühte ilusaimat vallamaja, Eesti lippu, hobusekasvanduse ajaloolisi hooneid jne. Ränderaamistiku toetajate ja mittetoetajate vaatenurga vahe, erinev võimekus asju näha ongi minu meelest siin hästi ära kirjeldatud. Planeedil Maa toimuv on tänapäeva tehnoloogia arengutaseme tõttu lihtsalt tegelikult meie kodudes toimuv. Nina vastu tellist ei ole seda muidugi võimalik näha. Katsed, minu meelest väga alatud katsed piirata Eesti rolli ja õigust maailmas toimuvates protsessides osaleda ja neid juhtida, on väga häbiväärsed, võib-olla on need kantud ka mingisugusest alaväärsuskompleksist.
Selle teema peale mõeldes meenus mulle kooliajal loetud Kitzbergi "Libahunt". Vahest mäletate seda teksti ja seda, kuidas tammarulased teistsugust, julget ning oma ausat arvamust avaldavat ja, eriti õudne, tumedama verega Tiinat taga kiusasid. Tiina oli ebatüüpiline ka seetõttu, et ta ei suutnud omaks võtta mõisaorjust ja vaimupimedust. ÜRO leppe vastaste hulgast on tulnud üleskutseid neile – ma ei tea, kellele "neile" – piiril tina anda. Teame, et Tiina surigi tammarulaste kuuli läbi.
Mina mõistetavalt toetan seda ülimõistlikku algatust ehk ÜRO ränderaamistikuga ühinemist. Teate, maailmas on 280 miljonit inimest (võib-olla mõne miljoniga eksin), kes elavad riigis, kus nad ei ole sündinud. See lepe ei too siia ühtegi inimest ega vii siit ühtegi inimest. Aga globaalne vastutustunne ehk suure pildi nägemise võimekus ja mingi roll meid kõiki mõjutavate protsesside suunamises peaks olema meiesugusele riigile kohustus, mitte meeldib-või-ei-meeldi-laadi valik. Ennekõike on tegu inimõigustealase dokumendiga, mis keskendub inimestele, kes on oma kodust lahkunud. Minu hinnangul on kõikide normaalselt käituvate riikide huvi, et maailm põhineks korral ja kokkulepetel, väikeriikidel on see huvi minu meelest isegi eksistentsialistlikku laadi. Laiem filosoofiline küsimus on pigem see, kas me oleme lihtsalt vaimselt piisavalt täiskasvanud, et otsida maailmas toimuvatele protsessidele mingisuguseid lahendusi, või usume siiralt, et nende protsesside ignoreerimine on ise osa

mingisugusest lahendusest.
Dokument, mis meil on selgelt populistlikel kaalutlustel riigisisest hüsteeriat tekitanud, rõhutab ja kordab üle kõikide riikide suveräänset õigust oma migratsioonipoliitikat ellu viia. Te võite seda lugeda, ma ei hakka ingliskeelset originaalteksti siin ette lugema, meie töökeel on eesti keel. Ma usun, et kõik saavad aru, kui nad loevad ühte paragrahvi sellest tekstist. Vaadake, me oleme kõik inimkonnana, rahvastena kuskilt kuhugi liikunud. Meie esiema on pärit väidetavalt kusagilt Etioopiast, eestlased on pärit kusagilt Siberi aladelt, Mongooliast sutsukene põhja poolt. Päriselt ka, mis loogilist alust on arvata, et rändeprotsessi ignoreerimine kuidagi selle protsessi lõpetab? Kui autod sõidavad, siis on loogiline, et me kehtestame mingisugused liiklusreeglid. Kui lennukid lendavad, siis me kehtestame mingisugused reeglid, mida peavad kõik täitma. Inimeste liikumine, kui me sellest räägime, ongi olnud teaduse ja tehnoloogia ning ideede arengumootor aastatuhandeid, see on integraalne osa meist kui inimkonnast. Praegu vaatavad kõik kuulsat filmi Freddie Mercuryst. Migrant, eks ole. Chaplin, ma ei tea, Taagepera, Einstein, dalai-laama, Bob Marley, Madeleine Albright – nad on kõik migrandid. Ja nii see ka jääb. Ajaloo lõpp, vaadake, mida Fukuyama kunagi – liiga entusiastlikult, ilmselgelt – ennustas, ei ole käes. See puudutab kindlasti ka migratsiooni. Öelge mulle siis, kui intelligentne oleks kliima soojenemist ignoreerides mõelda, et see protsess, mis meid kõiki kui maailmakodanikke möödapääsmatult puudutab, kuidagi ise ära kaob. Võib-olla on mõne nina-vastu-telliskiviseina-tasemel poliitiku arvates ka kliimakoostöö suveräänsust kahjustav. Muidugi on, mingit kahtlust ei ole.
Olen rändepakti teemal päris mitme inimesega kirjavahetuses olnud. Saime sellise standard *copy-paste*-teksti ja ma hakkasin nende inimestega suhtlema. Üks kirjutas, et see puudutab pähklivärvi inimesi. *All right*. Teised jälle, et need "tsiviliseerimata" tegelased hakkavad ju kohe karjade viisi siia meile liikuma, võtavad meilt kõigilt kodu ja toa ära ning ronivad meie voodisse magama. Seda kuulsin ka täna hommikul peaaegu tund aega siin väljas toredate kaasmaalastega intensiivselt suheldes. Mõni ütleb, et nad tulevad siia logelema, meie kulul elama ja lõpuks ütlevad: "... ja võtavad kõik töö ära, nii et meie peame välismaale minema." No 1 + 1 annab mingi imeliku numbri, kui see kõik niimoodi kokku arvutada. Rassistliku alatooniga jutt, minu meelest, pähklivärvi inimestest on lihtsalt väga häbiväärne. Ma ei tea isegi, kas selles saalis on konsensus selles küsimuses, et meil on nagu inimesed ja vähem inimesed. Üks daam kirjutas mulle vastuseks, et kui rändedokumendiga ühineda, siis hakkavad ju ka neile kehtima inimõigused. Nagu päriselt ka või? Õudne lugu! See on normaalne osa inimkonnast. Mina olen ise Saaremaalt pärit ja sugulased on mul Rootsis, Kolumbias, USA-s, Uus-Meremaal, Kanadas, Türgis, Hispaanias, Suurbritannias. Mõned päris kauged sugulased on ka Poolas, ise olen elanud Rootsis, Suurbritannias, Austraalias. Ma ei karda üldse igasuguseid teistsuguseid inimesi. Ma arvan, et looduses on nii, et need liigid, kes suudavad kohaneda, on need, kes ellu jäävad. Mina tahaksin väga, et meie oleksime see liik ja et ka minu laste kohta, kui nad lähevad üle piiri, ja teie kõigi laste kohta kehtiksid mingisugused elementaarsed õigused, standardid, ausus nendega suhtlemisel, nende õigus väärikusele. See ongi see, mida me siin täna tegelikult arutame. Me asume ikkagi planeedil Maa. Mina ei taha olla osa sellisest koalitsioonist, kus inimesed on oma arvamusse kinni kiilunud ja eitavad lihtsat fakti. Minu meelest ei ole vaimupimedus päris see ...

**14:11 Esimees Eiki Nestor**
Aitäh!

**14:11 Hannes Hanso**
... mida ma oma tegevusega toetada tahan. Ma arvan, et mõnel meist siin oleks parem jalga puhata, 12. detsembril on eelarve hääletus.

**14:11 Esimees Eiki Nestor**
Aitäh!

**14:11 Hannes Hanso**
Mul on ees kolm nuppu: roheline, kollane, punane. Ühele koalitsiooniministrile olen aasta alguses umbusaldust avaldanud ...

**14:11 Esimees Eiki Nestor**

Aitäh!

**14:11 Hannes Hanso**
Kohe lõpetan, Eiki. Nüüd on kahju, et ilmselt peab avaldama umbusaldust juba ühele koalitsioonipartnerile.

**14:11 Esimees Eiki Nestor**
Suur-suur aitäh!

**14:11 Hannes Hanso**
Suur tänu teile!

**14:11 Esimees Eiki Nestor**
Suur-suur aitäh! Jüri Adams Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

**14:11 Jüri Adams**
Härra istungi juhataja, ka mina küsiks kohe lisaaja ära.

**14:12 Esimees Eiki Nestor**
Kolm minutit lisaaega.

**14:12 Jüri Adams**
Lugupeetud rahvaesindajad! Tahan avaldada arvamust viiel või kuuel teemal, alates Riigikogu kodukorrast kuni täna arutlusele tuleva avalduse sisu ja tekstini.
Alustan kodukorraküsimustest. Paar aastat tagasi pidasin siin rea analüütilisi kõnesid selle kohta, mis Riigikogu kodukorras on praegu valesti. Üks olulisemaid asju, mis täna eriti hästi välja tuleb, on see, et kehtiva kodukorraga on enamikult Riigikogu liikmetelt võetud ära sõnaõigus. Näiteks näeme täna seda, et mitte ühegi tänase päevakorrapunkti arutelul ei ole võimalust, et iga Riigikogu liige saaks oma arvamust avaldada. Ma tänan oma fraktsiooni, et nad lubavad mul fraktsiooni sõnavõtu nime all arvamust avaldada, aga teie jääte sellest võimalusest ilma, ja nendel, kes on nn aknaalused ega kuulu ühtegi fraktsiooni, ei ole üldse mingisugust šanssi siin midagi ütelda. See on asi, mida tuleb parandada. Mõistlik oleks selline kord, nagu oli kahekümnendatel aastatel Eesti Riigikogus, kui ei saanud olla niisugust asja, et Riigikogu liige ei saanud arvamust avaldada, fraktsiooni esindajale anti siis natuke pikem, näiteks kolm korda pikem arvamuse avaldamise aeg. Aga ei olnud mitte nii, nagu praegu on.
Teine asi, mis ma tahtsin ütelda, on see, et täna kõlab niisugune idee, et valitsuses oleks vaja hääletada. Ma pean seda väga õigeks mõtteks. Mäletan, et vähemalt Mart Laari valitsuste ajal oli niimoodi ja valitsuse istungid ei olnud liiga pikad. Kui arvamused hakkasid juba korduma, siis istungit juhatav peaminister tegi ettepaneku hääletada. Oli ka teine võimalus, et otsustamine lükati sellelt päevalt edasi. Praegusest korrast sain mina teadlikuks siis, kui 2015. aastal Vabaerakonna liikmed pidasid Reformierakonna ja teistega valitsusläbirääkimisi ja meile öeldi, et ei mäletata, kunas viimati on valitsuses hääletatud. Ilmselt alates sellest ajast, kui Euroopa Liitu astuti, hääletamine valitsuses lõppes, oli see siis täpselt aastal 2004 või veidi hiljem, aga tõsiasi on see, mina teeksin praegu oletuse, et Eestis ei ole 12–13 aastat kordagi valitsuses hääletatud. Kui ma eksin, andke mulle teada. Aga igal juhul on see üldine praktika. Kui tänasel arutelul ei ole muud kasutegurit kui see, et valitsuses hakatakse jälle kas või aeg-ajalt hääletama, siis see oleks Eesti riigi asjaajamises juba oluline edasiminek. Praegune meetod, konsensuse, st üksmeele otsimine, taandub lõppkokkuvõttes sellele, et on oluline, kellel on vastupidavam tagumik, et istuda tunde ja tunde ja tunde ja mitte ära minna. See meetod on olnud minu arvates täiesti halb.
Järgmine teema, Marrakech ja nn ränderaamistik. Selle Marrakechi asjaga on muidugi nii, et kui meil oleks natukene kogenum president ja natukene arukam välisminister, siis nad oleksid pidanud vähemalt üritama selle teema valimiste ajaks maha vaikida. Sellepärast, et seekordsete valimiste ajal on see poliitiline õnnetus, kuigi mõnele erakonnale ka suur valimistoetuse hankimise šanss. Aga hea riigikorraldus oleks näinud ette siin harva esinevat juhtumit: teha nägu, et maailmas sellist probleemi ei ole, lootes, et äkki läheb läbi.

Sellega seoses räägin natukene mõningatest ÜRO lepingu teksti tõlkes kasutatud sõnadest. "Ränderaamistik" kõlab ilusasti, see on alliteratsiooniga pealkiri, nii nagu eesti rahvaluules ikka on, aga see ei ole kindlasti täpne. "Raamistik" on ilmselt inglise keelest võetud *framework*'i tõlkena, aga meil Eestis on kunagi olnud vastuvõetud seadusi, mida on nimetatud raamseadusteks. Raamseaduste omapära on olnud see, et nad otseselt ei rakendu, nad vajavad mingit teist, täpsustavat seadust juurde. Aga antud juhul ei ole see sõna kindlasti õige.
Ma vaatasin, et eriti justiitsminister oma kõnes kasutas ajakirjanduslikku lühisõna "lepe", mida ma kutsuksin üles vähemalt Riigikogus ja ametlikes dokumentides vältima, niipalju kui see võimalik on, sest see lühisõna on tekkinud kahe sõna lühendamise teel. Üks sõna on "kokkulepe", mis ei ole juriidiline termin, ja teine sõna on "leping", mis on juriidiline termin. Kui me räägime lepetest, siis me ajame kuulajad hulluks sellega, et nad ei tea, kumba mõeldakse. Nii et täpsuse huvides on mõistlik "lepet" mitte kasutada.
Viimane asi, mis ma tahan sellel teemal ütelda, on see, et sõna "globaalne" minu arvates poliitilises kontekstis ei sobi kasutada. Siin oleks parem pigem "ülemaailmne" või selle lühendvorm "üleilmne". Nüüd selle teksti juurde. Sellesse ÜRO teksti ei ole kindlasti midagi Eesti riigi ja rahva huvide vastaselt või kuidagi Eesti-vaenulikult kavandatud. Aga on päris selge, et päris suur osa Eesti rahvast on kriitiline sellega seotud mitmesuguste asjade suhtes. Neid ei ole võimalik sõnastada reservatsioonideks. Need on mitmesugused märkused, mis tegelikult jäävad selle ÜRO teksti sisust väljapoole. Minu arusaamise järgi on põhiprobleem, mida me rahvaesindajatena peame teadma, see, et väga suur osa Eesti valijaid ilmselt ei taha, et meie kodumaa kunagi saaks massilise sisserände sihtmaaks. Kui palju neid inimesi täpselt on, ei oska ütelda, meil ei ole usaldusväärseid andmeid, aga üldine suhtumine paistab selline olevat. Selle edasiarendusena suur osa valijaid ei taha, et Eesti riik toetaks massilise rände soodustamist maailmas. Aga paraku selles avalduse tekstis, mis meie ees täna on, kumbagi neist teemadest ei ole. Aitäh tähelepanu eest!

**14:20 Esimees Eiki Nestor**

Fraktsioonidel ei ole rohkem soovi läbi rääkida, küll on see soov justiitsministril. Tal on selleks õigus. Palun, Urmas Reinsalu!

**14:20 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Lugupeetav rahvaesindus! Ma tulin siia kõnetooli tegelikult ühe eespool kõlanud seisukohavõtu kommenteerimiseks. Härra Hannes Hanso pani mitmed mõisted omavahel läbisegi kokku. Esiteks see, et maailmas on 280 miljonit inimest, kes ei ole sündinud oma praegusel kodumaal või on oma kodumaalt lahkunud, ning vajalikud on selged reeglid ja tuleb tagada selged õigused. See oli ühemõtteline diagnoos, minu hinnangul on see selles mõttes avameelne ambitsiooni diagnoos. Tegelikult, ma juhin tähelepanu, kui on õigused tagatud, siis kellelgi peavad olema ju kohustused, nendel, kes neid tagatud õigusi peavad kaitsma. Ei saa olla nõnda, et õigused on tagatud, aga kohustusi kellelgi ei teki. Täpselt samasugune vastuolu, ma juhin tähelepanu, on siis, kui arutatakse seda, et Eesti inimesed on läinud Soome või Norra või elavad ükskõik kus maailma otsas, et kas me ei taha, et nende inimeste õigused oleks tagatud. Loomulikult, me seisame oma kodanike huvide eest ja loomulikult tahame, et nende õigused oleks tagatud, aga seda on võimalik saavutada hoopis teistsuguste moodustega, kui see lepperaamistik, pakt, *compact* ette näeb.
Viide, otsekui rändeleppe toetamine või mittetoetamine oleks seotud sellega, kas aktsepteeritakse võõrandamatut inimõiguste kontseptsiooni, ma arvan, on moraalselt vildak ja asjasse puutumatu. See ei ole kuidagi seotud sellega, nagu riigid, kes ei soovi selle raamistikuga ühineda, deklareeriksid, et osa inimeste kohta ei kehtiks inimõigused. See on nii kaalukas süüstav väide, et ma lükkan selle kategooriliselt tagasi. Samamoodi ei tähenda see sugugi seda, nagu need riigid, kes võtavad vastu otsuse mitte ühineda, oma riigi arusaama järgi ja põhjendatud seisukohtadest lähtudes, kuidagi eitaksid migratsiooni ja ütleksid, et migratsioonis, regulaarses või irregulaarses, ei peaks valitsema mingisuguseid reegleid. Mõelge ise, kui absurdne see väide oma loogika poolest on. Ameerika Ühendriigid on ju immigrantide ühiskond, nad on kõik immigrandid, kujutage ette, et nad immigratsiooni suhtes võtavad olemuslikult eitava seisukoha. Ei, nii see ei ole.
Ma arvan, et Hannes Hanso oli aus ja juhtis tähelepanu fatalistlikule nähtusele, et migratsioon on kliima, rahvastiku osakaalude muutumise ja muude tegurite tõttu kasvav probleem. See kasvab ja võimendub tõenäoliselt geomeetrilises progressioonis. Me peame sellega arvestama. Vaatame inimkonna

rahvastiku osakaale, neid kääre, mis tekivad jõukate ja mittejõukate rahvaste vahel. On reaalsus, et see surve tekib. Siin ei ole midagi ette heita ühegi inimese või perekonna käitumistaktikale, kui nad soovivad ennast paremini ära elatada, aga selge on see, et riigid peavad tegema valikuid, aru saades, milline on nende võimekus migratsioonisurvega toime tulla. Me kõneleme väikesest Eestist, sellest, et väike Eesti peab gloobuse küsimused lahendama ja võtma nendest oma osa kanda. Ma arvan, et kuidas me oskame, nõnda me neid ka lahendame. Ongi kõik! Läinud nädalal andis Riigikogu 11 mandaati osalemiseks sõjalistes operatsioonides maailma eri kriisikolletes. Eesti Vabariik saadab oma mandaadiga Eesti mehi ja naisi nendes kohtades oma elu kaalule panema, selleks et kriisikolletes kaitsta korda ja õigust ning selleks, et inimesed jääksid seal ellu. Väide, et meie kõrvalejäämine omaks otsekui mingisugust moraalset perspektiivi, lihtsalt ei vasta tõele, see kindlasti sedapidi ei ole. Loomulikult ei ole ma nõus ka selle süüdistuse või väitega, et need, kes seda lepet ei toeta, otsekui lähtuksid seisukohast, et see lepe ongi koostatud spetsiifiliselt Eesti rahva või riigi huvide vastu. See on pehmelt öeldes ka tõest kaugel. See ei ole ju sugugi nii. Me peame aru saama, et ÜRO-s on väga erinevate huvidega riigid, lõviosa nendest on rände lähteriigid, väiksem osa, ka sissetulekute erinevuse tõttu, on rände saabumiskoha riigid. Siin on erinevad huvid. Aitäh!

**14:25 Esimees Eiki Nestor**
Lõpetan arutelu selles päevakorrapunktis.

---

## **4.** 14:25 Riigikogu avalduse "ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta" eelnõu (758 AE) esimene lugemine

**14:25 Esimees Eiki Nestor**
Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Riigikogu liikmete Jevgeni Ossinovski, Eiki Nestori, Kalvi Kõva, Marianne Mikko, Jaanus Marrandi, Inara Luigase, Heljo Pikhofi, Kersti Sarapuu, Tiit Teriku, Mihhail Korbi, Heimar Lengi, Erki Savisaare, Märt Sultsi, Enn Eesmaa, Anneli Oti, Siret Kotka-Repinski, Vladimir Velmani, Dmitri Dmitrijevi, Mihhail Stalnuhhini, Igor Kravtšenko, Helmut Hallemaa, Marika Tuus-Lauli, Eevi Paasmäe, Toomas Väinaste, Valeri Korbi, Rainer Vakra, Toomas Pauri, Jaanus Karilaidi, Karin Tammemäe, Aadu Musta, Viktor Vassiljevi, Helmen Küti, Toomas Jürgensteini, Hardi Volmeri, Toomas Vitsuti, Barbi Pilvre, Hannes Hanso, Monika Haukanõmme ja Tanel Talve esitatud Riigikogu avalduse "ÜRO globaalse ränderaamistiku kohta" eelnõu 758 esimene lugemine. Algatajate ettekandja on Jevgeni Ossinovski. Palun!
Vabandust, ma tuletan igaks juhuks ka protseduuri meelde, kuna täna on siin protseduurilisi küsimusi tekkinud. Kõigepealt on algatajate ettekanne 20 minutit, mida võib kokkuleppel ka pikendada, kui selleks on vajadust. Siis on juhtivkomisjoni ettekanne kuni 20 minutit, mida võib ka kokkuleppel pikendada. Edasi on küsimused ettekandjatele ja kummalegi ettekandjale saab esitada ühe küsimuse. Seejärel on läbirääkimised fraktsioonide ja komisjonide esindajatele, muudatusettepanekute läbivaatamine ja lõpphääletus. Jevgeni Ossinovski, palun!

**14:26 Jevgeni Ossinovski**
Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Head Eesti inimesed! Lennart Meri on öelnud: "On väga lihtne rääkida juttu, mis kõigile meeldib. Palju raskem on rääkida juttu, mis on tõde." Aga just tõde on vaja, et teha Eesti kestmiseks vajalikke otsuseid, ja täna on selles kontekstis oluline päev. Ja selle päeva olulisus ei seisne selles, kas Eesti kiidab heaks ühe sadadest mittesiduvatest ÜRO deklaratsioonidest või mitte. Jah, see konkreetne deklaratsioon sisaldab sõna "ränne", aga Eesti sisserändepoliitika sellest ei muutu. Tõsi, seda debatti on sisepoliitilistel põhjustel püütud seostada massiimmigratsiooni küsimusega, mida ei ole Eestis tegelikult olemas. See on näiline võitlus, see on mittedebatt. Mina ei toeta massimigratsiooni, sotsiaaldemokraadid ei toeta massimigratsiooni. Õigupoolest ei ole Eestis ühtegi erakonda, kes toetaks massimigratsiooni või kontrollimatut rännet. Punkt. Ei ole selliseid. Küll on tänasel arutelul küsimuse all kolm olulist asjaolu: esiteks, Eesti välispoliitilise suuna järjepidevus, teiseks, usaldus meie riigi vastu, ja kolmandaks, meie ühiskonna vastupidavus või moodsa sõnaga "kerksus" hirmutamisel ja libauudistel põhinevate inforünnakute puhul.

Alustan välispoliitikast. Eesti on 27 aasta jooksul püüelnud välis- ja julgeolekupoliitikas võimalikult laiapõhjalise üksmeele poole, taotlenud konsensust. Ja selle konsensuse nurgakiviks on tõdemus, et Eesti huvid on kõige paremini kaitstud koostööle orienteeritud ja rahvusvahelisel õigusel põhinevas maailmas. Suletud maailmas, kus iga riik ajab kitsalt oma asja, on kaotajaks väikesed ja võitjaks suured. Sellises maailmas, kus loeb jõud, mitte reeglid, juhtub nii, nagu on korduvalt rõhutanud president Toomas Hendrik Ilves, tsiteerides Thukydidese "Peloponnesose sõja ajalugu": "Tugevad võtavad, mida nad suudavad, ja nõrgad annavad, mida nad peavad." Ainult reeglitepõhise maailmakorra puhul austavad suured väikeste valikuid ja just sellises maailmas saame parimal viisil kindlustada Eesti iseolemise.

See kõlab peaaegu labase tõena, aga naljakal kombel peame seda täna rõhutama – selleks, et globaalsete küsimuste lahendamises kaasa rääkida, tuleb teha teiste riikidega koostööd, üksinda ei ole see võimalik. Ja on illusoorne arvata, et uksi ja aknaid sulgedes ning ennast rahvusvahelisest koostööst lahti haakides lähevad maailma probleemid meist lihtsalt vaikselt mööda. Ei lähe. Just see on olnud Eesti välispoliitiline konsensus, millest lähtudes on aastate jooksul kujunenud Eesti välispoliitiline suund. Jah, see välispoliitiline konsensus on viimastel aastatel hakanud murenema ning selle siirdeid näeme nüüd ka valitsuses. Aga veel on võimalus välispoliitilisest kannapöördest loobuda.

Vesteldes täna hommikul inimestega siin Riigikogu ees, küsiti minult üks mõistlik küsimus: kui see rändepaber ei mõjuta meie sisserändepoliitikat, siis miks peaks sellega liituma? Mõistlik küsimus. Aga selline küsimus lähtub arusaamast, et iga välispoliitiline samm või akt peab meile ilmtingimata käegakatsutavat kasu tooma, et see on nullsummamäng: kui ei ole võimalik kasu näha, siis tuleb kohe öelda ei. Siis võiks ju ka küsida, mis käegakatsutavat kasu sai Eesti sellest, kui me juhtisime pool aastat Euroopa Liitu. Tollalgi oli kriitikat, et näete, Eesti on eesistuja, aga peab tegelikult teiste riikidega kompromisse otsima ja Eestile kõige soodsamaid positsioone ei olegi võimalik välja võidelda.

Ja kas ÜRO Julgeolekunõukogu liikmena, kuhu riigina pürgime, saame me teha Eestile käegakatsutavalt kasulikke otsuseid? Ega väga ei saa. Aga me saame näidata, et oleme rahvusvahelises poliitikas partner, kellel on koostöötahe ja kellel on hääl, et meiega saab, aga ka tuleb arvestada. Ma olen seda mõtestanud järgmiselt. Eesti iseolemise kindlaim garantii on see, kui me oleme maailmale vajalikud, sest kui me oleme maailmale vajalikud, ei jää me otsustaval hetkel üksi. Ja selle nimel, et mitte otsustaval hetkel üksi jääda, tuleb iga päev tööd teha. Just sellepärast on Eesti diplomaatia ka meie parim julgeolekupoliitika ja kogu see parempopulistlik agenda, et jääme siia omaette, paneme uksed ja aknad kinni, on erakordselt ohtlik. See on Eesti lõpu algus, see on hullumeelsus, sest Eesti ei tohi üksi jääda.

Teiseks tahan täna rääkida usalduse küsimusest. Eesti professionaalsed diplomaadid on olnud tublid. Selle erakordse töö tulemusena, mida need mehed ja naised on teinud, on Eesti rahvusvaheline positsioon ja maine kõrgemad kui kunagi varem Eesti ajaloos. Meil ei ole kunagi maailmas nii hästi läinud. Eelmisel aastal suutsime edukalt juhtida kogu Euroopa Liitu, oleme parimal võimalikul moel suutnud kindlustada Eesti julgeoleku ning kehtestada ennast edumeelse lääneriigina. Ärme kergita kaabut, sõbrad! Usaldame neid inimesi, kes on suutnud meie heaks nii palju teha, usaldame Eesti välisteenistust!

Ega ometi ükski inimene Eesti Vabariigis ei arva, et ta on igal alal parim ekspert. Me ei arva ju, et me oleme näiteks parimad otsustama, millisel viisil tulekahju kustutada. Ei ole ju nii, et kutsume päästjad välja, siis aga haarame ise vooliku ja ütleme, et puhake jalga, mehed, ma tean ise paremini, kuidas tuld kustutada. Ei, me usaldame professionaale, kes on asja õppinud ja kellel on vajalikud kogemused. Jah, muidugi oleks tore, kui välispoliitika oleks kõigi oma formaatide, keerdkäikude ja Andrus Kivirähki kujundit kasutades väikeste balletisammudega lihtsasti selgitatav – nii paari lausega, et igaüks saaks sellest aru. Aga kahjuks ei ole rahvusvahelist poliitikat võimalik muuta sama lihtsaks, kui on lambipirni vahetamine. Oleks tore, aga see pole võimalik ja sellisel juhul peaksime usaldama professionaale.

Me oleme ju näinud, milleni valdkonnaekspertiisi alavääristamine viib. Suurbritannia endise justiitsministri sõnad *enough of experts (*inimestel on ekspertidest kõrini) on väga täpne kokkuvõte Brexiti toetajate argumentatsioonist. Mida need targad ikka seletavad, rahvas teab paremini. Selle tulemusena näeme peatselt nõrgemat Euroopat ja nõrgemat Suurbritanniat. Muuseas, kaks aastat hiljem ei toeta juba enamik britte Euroopa Liidust lahkumist, aga on liiga hilja. Ja küsimus ei ole kaugeltki ainult välispoliitikas. Nii meil kui mujal Euroopas kuuleme üleskutseid umbusaldada õigussüsteemi, vaba meediat ja muid demokraatliku riigi institutsioone.

Viimaks on täna küsimuse all ka riigi ja ühiskonna vastupidavus valeandmetel ja ülevõimendatud

hirmudel põhinevatele inforünnakutele. Kui ma rääkisin täna inimestega Riigikogu ees, siis ma nägin inimeste silmis hirmu – hirmu, et Eestist joostakse üle, et meie rahvas hääbub, et Eesti ei jää püsima. Loomulikult, ka me kõik siin saalis peame iga päev töötama Eesti iseolemise ja edu kindlustamise nimel. Poliitikute ülesanne on pakkuda inimestele turvatunnet, leida inimeste muredele ja hirmudele reaalseid lahendusi, mitte lõhestada ja hirmusid võimendada. Ja kui hirmulaviin siiski saabub, nagu me täna näeme, on küsimus selles, kas meie ühiskond ja riik on piisavalt tugevad, et vastu pidada, öeldes: "Rahu, sõbrad, Eesti ei ole kriisis."
Oleme näinud, et valitsus seda ei suutnud. Ja kui täna ei suuda seda rahu pakkuda ka Riigikogu, on meil vähe neid, kellele kriitilisel hetkel päriselt loota. Seda mõtet on minu meelest erakordselt täpselt väljendanud meie endine kolleeg Eerik-Niiles Kross. Ma tsiteerin: "Kui mõne Facebooki postituse ja esimese sisulise küsimusega Riigikogu poolt on võimalik lüüa uppi Eesti välispoliitika ja viia valitsus kriisi, siis on meil suur häda majas. See ei ole nali, ja seda analüüsivad oluliselt tõsisemad tüübid kui EKRE." Jah, muidugi, taustal on valimised ja 97 päeva enne valimisi on poliitikute mängulust kahtlemata suur. Ent ka valimiskampaania käigus on poliitikute ülesanne väidelda ilmavaateliste valikute üle nii, et riiki ja ühiskonda katki ei tehta.
Kui üks poliitiline jõud õõnestab inimeste usaldust riigi vastu ja kui õhutatakse vägivalda nende vastu, kellega ollakse eri meelt, on see vastutustundetu ja ohtlik. Tsiteerin veel kord president Meri: "Riiki ei saa mängida. Riiki kas võetakse tõsiselt või ta kaob olematusse." Valimised ei ole eesmärk, vaid demokraatia vahend. Valimised keeravad üles demokraatia kellavedru, mis hoiab kella tiksumas. Kui aga valimiste ajaks kaotatakse aja- ja ruumitaju, tähendab see vedru ülekeeramist ja kella seismajäämist. Ja me peame endale aru andma, et igal Eesti sisepoliitilisel sammul on oma välispoliitiline kaja ja ka vastupidi, igal välispoliitilisel sammul on sisepoliitiline vastukaja.
Austatud Riigikogu! Me oleme ehitanud Eesti riiki soovist kindlustada Eesti iseolemist ning Eesti rahvas on otsustanud, et parim viis selleks on liberaalsetel väärtustel põhinev demokraatlik ühiskonnakorraldus. See on olnud õige valik, see on meid hästi teeninud. Eestil ei ole kunagi läinud nii hästi, kui läheb praegu. Muidugi on probleeme, muresid ja hirme, mis vajavad lahendamist, ent ärme seepärast oma väärtuselisest sadamast mõtlematult tormisele merele söösta. Hoiame oma riiki ja rahvast! Aitäh!

**14:38 Aseesimees Kalle Laanet**
Aitäh! Austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Jürgen Ligi, palun!

**14:38 Jürgen Ligi**
Aitäh! Hea ettekandja, te hirmutate siin hirmudega, hirmutate sellega, et välispoliitika tähendab mis tahes reeglitega leppimist, hirmutate EKRE-ga ja ütlete, et siin käib mingisugune mittedebatt migratsiooni ümber. Tegelikult ei käi ju vaidlus selle üle. Vaidlus käib selle üle, kas Riigikogu peaks tegema oma toetusavalduse kogu seda segadust arvestades või peaks seda tegema valitsus. Öelge nüüd peale seda valitsuse infooperatsiooni, kus tegelikult mõlemad ministrid parlamenti hanitasid, kas Riigikogul läks otsustamine lihtsamaks või keerulisemaks. Ja kas te olete nõus, et tegelikult võiks Riigikogu võtta vastu väärtushinnangud Eesti migratsioonipoliitika kohta? Kas läks lihtsamaks ja kas võiks ...

**14:39 Jevgeni Ossinovski**
Ei pea kordama.

**14:39 Jürgen Ligi**
... olla selline vaade, et meie anname migratsioonipoliitika aated ette ja valitsus otsustab?

**14:39 Jevgeni Ossinovski**
Ei pea kaks korda ütlema, küsimus oli selge. Ma tänan! Mina viitasin sisepoliitilisele debatile, mis toimub väljaspool seda ruumi. Sellest on tõepoolest kujunenud põhiliselt ühiskondlik vaidlus selle üle, kas keegi toetab massimigratsiooni ja kas keegi on sellele vastu. Mina väidan, et see on mittedebatt. Sellist debatti Eesti ühiskonnas ega Eesti poliitikas tegelikult ei ole, sest ei ole ühtegi poliitilist erakonda, kes massimigratsiooni toetaks. Tulen nüüd küsimuse juurde. Mina arvan, et tänane arutelu on oluline –

seda näitab ilmselgelt ka avalik huvi selle vastu. Ma vaatasin, et Riigikogu otseülekannet jälgis ühel hetkel tuhat inimest. Olen siin päris kaua olnud ja arvan, et see on rekordilähedane tulemus. Inimestel on selle arutelu vastu huvi ja ma arvan, et see on väga hea, et parlament seda arutab.
Mis puudutab seda küsimust, kas otsustamine on ühe või teise kõneleja jutust tulenevalt lihtsamaks või keerulisemaks muutunud, siis mina ütleks, et selles küsimuses peaks otsustamine olema väga lihtne, sõltumata sellest, mida üks või teine inimene siin puldis ütleb. See on ju lõpuks väärtusvalik. Loomulikult võib mõni inimene pahandada selle peale, et keegi ütles mingisuguse halva või vale sõna, aga lõpuks on see otsustamine minu meelest väga lihtne, kui inimesel on väärtused paigas. Loodan, et ka teil, hea küsija, on nii.

**14:41 Aseesimees Kalle Laanet**
Andres Herkel, palun!

**14:41 Andres Herkel**
Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Ossinovski, te ilmselt tõesti leppisite välisministriga selles jutupunktis kokku, et ükski erakond ei soovi massimigratsiooni. Ma olen sellega nõus. Aga ma ei ole nõus sellega, et see siin on mittedebatt, ja ma jätaksin kõrvale ka selle poliitilise pingpongi, kas otsustab valitsus või Riigikogu. Minu küsimus on hoopis selline: miks tegid algatajad nii nõrga ühesuunalise avalduse teksti ja miks ei ole algataja toetanud Vabaerakonna ettepanekuid, eeskätt neljandat ja üheksandat ettepanekut (väiksemaid olete toetanud), kus on selgelt öeldud, et tuleks hoiduda rännet idealiseerivatest formulatsioonidest ja hoiakutest ning ränderaamistik ei tohiks viia rände kui sellise soodustamisele?

**14:42 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Küllap on see avaldus avaldajate ühine nägemus sellest, milline see avalduse tekst võiks välja näha. Loomulikult on kõikidel fraktsioonidel vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele olnud võimalik esitada selle kohta muudatusettepanekuid, mida on ka hulgaliselt tehtud. Pärast kõnesid ja küsimusi asub Riigikogu neid ka hääletama ning siis on kõigil Riigikogu liikmetel võrdne võimalus otsustada, millisel viisil peaks seda teksti modifitseerima.

**14:43 Aseesimees Kalle Laanet**
Külliki Kübarsepp, palun!

**14:43 Külliki Kübarsepp**
Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja, mind väga häiris teie teisipäevaõhtune esinemine AK-s, kus te, nägu muigvel, ütlesite välja, et meie tänane arutelu ei ole valitsusele mitte kuidagi siduv. Minu arvates on see Pandora laegas järgmistele Riigikogu koosseisudele, kus meie rolli veel käpiknukulikumaks, näilisemaks muudetakse. See ei ole minu jaoks absoluutselt aktsepteeritav ja seetõttu on mul kaks küsimust. Miks ei otsustanud algatajad esitada otsuse eelnõu? Teiseks, miks ei ole põhimõtetes kirjas seda, et valitsus peab hääletuse kaudu otsustama?

**14:43 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Mul ei tule praegu silme ette see intervjuu, millele te viitate. Kui ma kasutasin segadust tekitavaid väljendeid, siis ma palun selle pärast vabandust. Ma ei ole kindlasti kunagi seadusandlikust võimust parlamentaarses riigis midagi halba arvanud. Vastupidi, ma arvan nii, nagu ütles Jüri Raidla, et kui parlamentaarses riigis minnakse valitsuse tasemel küsimuse otsustamisest edasi ja arutatakse seda Riigikogus, siis see on parlamentarismi võidukäik. Ma olen temaga täiesti nõus. Ma arvan, et tänane arutelu siin annab oluliselt tugevama arusaama sellest, missugune on Eesti riigi seisukoht selles küsimuses.
Mis puudutab teie küsimuse teist poolt, kas valitsus võiks või ei võiks seda otsustada, siis põhimõtteliselt võiks valitsus seda teha. Selline sotsiaaldemokraatide esialgne seisukoht ka oli, kuid valitsuses teatavasti ei olnud võimalik seda otsustada. Me näeme, et seda välispoliitilist punnseisu on võimalik lahendada seekaudu, et seadusandja ütleb oma enamushääletusega, kas Eesti peaks olema selle deklaratsiooni osapool või mitte.

**14:45 Aseesimees Kalle Laanet**
Peeter Ernits, palun!

**14:45 Peeter Ernits**
Hea juhataja! Hea ettekandja! Selge see, et kõik rändavad: linnud ja inimesed. Mongolid on üle suure stepi rännanud ja barbarid tulnud sinna, kuhu nad on tulnud. Aga minu küsimus on see: kui 26% Eesti kodanikest on selle rändeleppe poolt ja meie põhiline poliitiline liitlane, Ameerika Ühendriigid ja selle president Trump on öelnud, et *no border plan*, nemad saadavad selle prügikasti, siis miks sotsid seda iga hinna eest läbi suruda püüavad? Ütelge meile selges eesti keeles, mis häda siin on, et just nimelt sotsid üritavad seda iga hinna eest läbi suruda, tekitades valitsuskriisi ja pannes ka peaministri väga raskesse olukorda.

**14:46 Jevgeni Ossinovski**
Suur tänu! Oma väga selges eesti keeles peetud ettekandes, mis kestis enam kui kümme minutit, rääkisin pikalt ja põhjalikult sellest, miks ma arvan, et me peaksime toetama Eesti liitumist ÜRO ränderaamistikuga.

**14:46 Aseesimees Kalle Laanet**
Toomas Kivimägi, palun!

**14:46 Toomas Kivimägi**
Aitäh! Väga lugupeetud ettekandja, minu jaoks kõlavad teie väited natukene demagoogiliselt. Te ütlesite puldist, et see on parlamentarismi võidukäik, et me seda siin täna arutame. Samal ajal ütlesite 30 sekundit varem, et teie seisukoht on see, et seda pidanuks arutama ja otsustama valitsus. Minu küsimus teile ongi see, mida siis valitsus kavatseb teha peale seda, kui parlament on selle avalduse kas heaks kiitnud või tagasi lükanud. Kas Vabariigi Valitsus kavatseb seda küsimust oma istungil arutada ja ka ühe otsuse langetada? Kui klassikute sõnu kasutada, siis see meenutab Gonsiori tänava muutsuunarada, nagu Kristen Michal mõnda aega tagasi ütles. Ka mina kirjutasin homsesse Pärnu lehte ühe loo, sest peaminister Ratas ütles mõned päevad tagasi, et valitsus ei kavatse seda arutada, kuid täna hommikul lugesin lehest, et ta on seisukohal, et valitsus peaks seda arutama. Kas teil on mingit aimust, mis siis tegelikult juhtuma hakkab?

**14:47 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Mina tsiteerisin Jüri Raidlat ja teil on omapärane arusaam sõna "demagoogia" tähendusest. Ma arvan, et me võiksime praegu keskenduda sellele, et Riigikogu selgelt väljendaks seadusandja tahet selle rahvusvahelise deklaratsiooni suhtes. See on olnud algatajate tahe, mida ma siin esindan. See, millisel viisil Vabariigi Valitsus selle avalduse vastuvõtmise või mittevastuvõtmise järel edasi toimetab, on küsimus teisele põhiseaduslikule võimuharule. Ma oskan ennustada, et see sõltub natukene ka sellest, missugusel viisil see avaldus täna vastu võetakse. Muudatusettepanekute juurde me ju veel tulnud ei ole.

**14:48 Aseesimees Kalle Laanet**
Jaanus Marrandi, palun!

**14:48 Jaanus Marrandi**
Tänan! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab peamise opositsioonierakonna seisukohta. Ma vaatan seda avalduse teksti ja neid muudatusettepanekuid ja mul tekib väga kahetine arusaam Reformierakonna positsioonist. Ma tean, et nende esimees Kaja Kallas on mitu korda öelnud, et Eesti toetab ränderaamistikuga liitumist. Samas ma ei ole aru saanud tegelikust Reformierakonna positsioonist. See on ajas muutunud: algul just nagu toetati, nüüd just nagu ei toetata. Jürgen Ligi räägib ühtepidi ja teistpidi. Mis on positsioon, sellest aru ei saa. Samamoodi on ka väliskomisjoni esimees rääkinud protseduuridest, aga sisuliselt ei ole ta kunagi oma arvamust avaldanud. Mis on teie arvamus? Kas te olete aru saanud, missugune on Reformierakonna positsioon selles küsimuses?

**14:49 Jevgeni Ossinovski**
Ma tänan selle küsimuse eest! Ka mina olen sellele mõelnud. Jürgen Ligi positsioonist olen vist aru saanud, aga teiste omast vähem. Ja tõesti on palju räägitud protseduurist, vähem sisust. Ma otsisin eile õhtul välja ühe tsitaadi. Taavi Rõivas pidas siinsamas Riigikogus 16. juulil 2015 kõne. Ta ütles muu hulgas järgmised sõnad: "Ma loodan väga, et meie välispoliitika aluspõhimõte "Mitte kunagi enam üksi!" ei vaju lõpuks samuti mustvalgesse populismisohu. [---] Populismile populismiga vastamine teeb sama välja. Arvamusküsitluste ja internetikommentaaride põhjal riiki juhtides jõuame väga kiiresti ummikusse. Eesti ei peaks endale kunagi lubama hetkeemotsioonil, rahva tahte illusoorsel väljendusel ja poliitilisel mustkunstil rajanevat valitsemist". Ja kui tsiteerida minu lemmikfilosoofi Friedrich Nietzschet, siis tema on öelnud: "Kui maja põleb, siis unustad isegi lõunat süüa." 97 päeva enne valimisi on loomulikult iga erakonna lemmikroaks mõni selline käik, mis toetust kasvatab. Aga ma väga loodan, et täna jätab Reformierakond selle lõuna siiski söömata ja tuleb meiega koos maja kustutama.

**14:51 Aseesimees Kalle Laanet**
Olga Ivanova, palun!

**14:51 Olga Ivanova**
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Ma saan aru, et tsitaatide kasutamine on muutunud väga populaarseks nii ministrite kui ka fraktsiooni esindajate seas. Aga mina küsin pigem nii. Selle ränderaamistiku kohta tehtud muudatusettepanekute seas on väga tore sotside muudatusettepanek, mis näeb ette, et Vabariigi Valitsus korraldab välissuhtlemisseaduse § 8 lõike 1 punkti 12 alusel Riigikogu antud suuniste täitmise. Kas te kardate, et valitsus ei täida seda suunist, mille annab Riigikogu, juhul kui ta otsustab seda ränderaamistikku toetada, ja sellega te tagate, et Isamaa ei hakkaks valitsuskabinetis vastu hääletama?

**14:52 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Ma ei saanud sellest viimasest konstruktsioonist lõpuni aru, aga ei, ma ei karda. Ma usun, et meil ei ole tänase arutelu puhul põhjust karta – tuleb võtta selge seisukoht ja Eesti saab edasi minna.

**14:52 Aseesimees Kalle Laanet**
Madis Milling, palun!

**14:52 Madis Milling**
Suur tänu, härra juhataja! Austatud ettekandja! Viimase üliemotsionaalse poolteise või kahe nädala jooksul on palju maalitud sellist kurja tulevikuperspektiivi, mis juhtub, kui Eesti leppega ei liitu. Siin on kasutatud väljendit "kukkumine välispoliitilisse mudaliigasse" ja isegi väljendit "paariariik". Ja minu küsimus on, et kas Eesti suurim liitlane USA, aga ka näiteks Iisrael, Austraalia ja paljud teised leppega mitte liitunud riigid on nüüd siis paariariigid.

**14:53 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Viimastel nädalatel on kindlasti tugevat retoorikat kõlanud ja see on see, millele ma oma kõnes ka viitasin. Ma ei kõnele nüüd kõigi algatajate nimel, vaid väljendan isiklikku arvamust. Ma olen kaugel sellest, et pidada ennast suureks välispoliitika spetsialistiks, aga selle veendumuse pealt, mis mul selles küsimuses on, pean ütlema, et selle ühe otsusega tõenäoliselt midagi katastroofilaadset ei juhtu. Aga küsimus on selle sammu märgilises tähenduses – see on teatud signaal. Minu jaoks on küsimus niipidine: tõestamiskohustus, et Eesti peab oma senisest rahvusvahelisele koostööle orienteeritud liinist kõrvale kalduma, on nendel, kes meid selleks praegu üles kutsuvad, mitte nendel, kes on siiani 27 aastat nendest põhimõtetest lähtudes välispoliitikat teinud.
Mina väidan, et Eesti välispoliitika on olnud edukas, Eesti professionaalne välisteenistus on head tööd teinud. Nemad on veendunud selles, et Eesti peaks ka selle mittesiduva deklaratsiooni puhul rahvusvahelise koostööga edasi minema. Ja kui mõned inimesed ütlevad, et ei peaks, mis on täiesti legitiimne seisukoht demokraatlikus riigis, siis tuleks ära põhjendada, mispärast peetakse vajalikuks senisest välispoliitilisest suunast tagasiastumist ja Eesti professionaalse välisteenistuse umbusaldamist. Ma nimetaksin seda isegi nii.

**14:55 Aseesimees Kalle Laanet**
Valdo Randpere, palun!

**14:55 Valdo Randpere**
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja, hea Jevgeni! Mina ei hakka otsima mingeid tsitaate aastatetagustest aegadest. Ma olen alati imetlenud sinu järjekindlust ja sellist jõulisust. Kümme päeva tagasi ütlesid sa, et samamoodi valitsus edasi minna ei saa: "Seepärast olen teinud Jüri Ratasele ettepaneku vabastada justiitsminister Reinsalu ametist." Nii ütles koalitsioonipartei juht Ossinovski. Pärast oma avaldust intervjuus ERR-ile ütles Ossinovski, et tema juhitav erakond ei pea võimalikuks valitsuses jätkamist koos Urmas Reinsaluga. Ossinovski tuletas meelde, et see pole esimene kord, kui sotsiaaldemokraatidel on kõhklusi justiitsministri töö suhtes. Ma saan aru, et see oli ultimaatum. Ja minu küsimus sulle on, kas sinu arusaama järgi mõtleb Jüri Ratas endiselt selle peale, millal Reinsalu vabastada, või on see ultimaatum kuidagi aegunud. Kuidas te nüüd koos edasi olla saate? Tundute täna siin saaliski päris rõõmsalt koos töötavat.

**14:56 Jevgeni Ossinovski**
Hea Valdo, aitäh sulle selle küsimuse eest! Ega tsitaadid ei ole pahad asjad. Ma ei tea, miks siin juba mitu inimest neid kuidagi alavääristada püüavad. Teised inimesed räägivad ikka ka tarka juttu, mõnikord minust targemat, ja ma ei näe küll mingit põhjust, miks peaks tsitaate häbenema. Konkreetsest küsimusest nii palju, et kui sa oleksid selle minu avalduse esimese osa ette lugenud, siis olnuks mõistetav minu arusaam sellest, mis mõttes ei saa valitsus samamoodi edasi minna. Mõte on selles, et sotsiaaldemokraadid ja mina isiklikult ei nõustu sellega, et varem sõlmitud koalitsioonikokkuleppe puhul, mille järgi hoitakse senist välis- ja julgeolekupoliitilist kurssi, tehakse ühepoolne kannapööre. Seda mõtet me väljendasime enne seda avaldust ja oleme väljendanud ka pärast seda avaldust.
See oli minu ettepanek, kuidas oleks võimalik selles olukorras edasi minna. Justiitsminister, nagu te ka täna nägite, on väga jõuline. Talle see asi ei sobi ja siin lendas erinevaid väljaütlemisi, miks see niimoodi on. Aga küsimus on olnud selles, et meile ei ole väärtus Urmas Reinsalu, meile on väärtus Eesti senine välispoliitiline suund. See on see, mille jätkumise nimel me oleme tööd teinud. Ja ma loodan, et Riigikogu toetab seda meie ettepanekut, et me saaksime edasi minna.

**14:58 Aseesimees Kalle Laanet**
Urmas Kruuse, palun!

**14:58 Urmas Kruuse**
Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja, vägisi tekib tunne, et te olete geenius. Hea kolleeg Marrandi küsis küsimuse ja teil oli umbes minutiline tsitaat kohe varnast võtta. Eks see olegi loominguline töö. Aga te räägite demokraatia võidukäigust. Kui vaadata selle avalduse menetlemist ja seda, et seda on võimalik Riigikogus lihthäälteenamusega vastu võtta, siis tekib vägisi küsimus, miks te ei nõudnud siis valitsuses hääletamist, selleks et sellele toetust saada, vaid tõite selle demokraatia edendamise sildi all siia Riigikogusse. Ja kas peale tänast arutelu – sõltumata sellest, kuidas see arutelu lõpeb – olete te valmis jätkuvalt nõudma, et see asi peab valitsuses arutusele tulema ja valitsus peab tegema seda tööd, milleks rahvas teda sõna otseses mõttes valinud on?

**14:59 Jevgeni Ossinovski**
Rahvas ei ole valitsust valinud, auväärt Riigikogu liikmed on volitanud valitsuse seda tööd tegema. Aga nagu öeldud, kindlasti on tänase päeva lõpuks, millal iganes see saabub, palju selgem see, kuidas Eesti selle küsimusega edasi liigub. See sõltub sellest, kuidas hääletatakse muudatusettepanekuid ja missugune on lõpuks see lõpptekst. Ma kõigi algatajate nimel rääkida ei saa, aga mina isiklikult arvan, et Reformierakonna esitatud muudatusettepanek on halb ettepanek. See on halb ettepanek, kuna võtab sellest tekstist välja selge seisukoha, kas tuleks toetada või mitte toetada. Avalduse esitajate hinnangul peaks Riigikogu selle deklaratsiooniga liitumist toetama. Kindlasti on võimalik esindada seisukohta, mida on siin täna juba esitatud, et sellega ei peaks liituma. Aga minu meelest ei ole õige mitte võtta parlamentaarses riigis seisukohta sellises küsimuses, mis on piisavalt avalikku huvi pälvinud ja mille

puhul on ka teie erakonna liikmed nõudnud, et parlament peaks olema rohkem sellesse protsessi kaasatud.

**15:00 Aseesimees Kalle Laanet**
Marko Mihkelson, palun!

**15:00 Marko Mihkelson**
Aitäh, hea koosoleku juhataja! Lugupeetud kolleeg! Ma arvan, et mõnes mõttes me tegeleme praegu aja raiskamisega ajal, kui Ukraina on peagi sõjaseisukorda välja kuulutamas. Mul on tõesti mure, et me siseneme sellesse situatsiooni, kus meie valitsus on välispoliitilisel tasandil otsustusvõimetu. Ma tulen nüüd selle avalduse eelnõu juurde. Väliskomisjon on andnud endast parima, et seda väga lohakalt, kiirustades ette valmistatud teksti muuta nii, et see oleks kooskõlas meie välispoliitika põhireeglistikuga. Välispoliitika üle teeb otsuseid Vabariigi Valitsus ja ma arvan, et see avalduse eelnõu, mis väliskomisjonist tuleb, annab väga selged põhimõtted ja parameetrid, mille alusel võiks valitsus otsustada. Aga võib-olla olulisem on minu jaoks see, et välispoliitiliste avalduste puhul on siin saalis alati konsensustahe olnud, tahe otsida konsensust, eriti algatajate poolel. Hea Jevgeni, ütle palun, miks teil seda tahet siiani olnud pole, kaasa arvatud sellel hetkel, kui te otsustasite ülimalt kiirustades selle eelnõu algatada.

**15:01 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Ma tahan väliskomisjoni tänada selle töö eest, mis te selle avalduse menetlemisel olete teinud. Lühikese aja jooksul on põhjalik töö ära tehtud ja loomulikult ma usun, et avalduse tekst on muutunud paremaks võrreldes sellega, mis algatajad kokku kirjutada suutsid. Mis puudutab konsensustahet, siis mina kindlasti ideaalis tahaks, et me oleksime selles küsimuses ühtsed, aga reaalsus on see, et me ei ole. Ka see, et valitsuse tasemel ei suudetud seisukohta kujundada, tuleneb ju sellest, et me siin saalis selles küsimuses ühtsed ei ole. Nende poliitiliste erakondadega, kes on väljendanud valmisolekut Eesti senist välispoliitilist suunda jätkata, on algatajate esindajad eri tasanditel läbirääkimisi pidanud, sh Reformierakonnaga. Me oleme tõepoolest soovinud, et ka Reformierakond oleks nii algatajate seas kui ka toetaks seda dokumenti. Kas need katsed on olnud piisavad või mitte? Esimese küsimuse puhul me teame, et algatajate seas on poliitilist laiapõhjalisust vähem, kui tahaks. Aga ma loodan, et lõpphääletusel on toetus siiski laiapõhjalisem, kui see on algatajate seas.

**15:03 Aseesimees Kalle Laanet**
Henn Põlluaas, palun!

**15:03 Henn Põlluaas**
Aitäh! Selle sotside vallandatud valede ja laimukampaania käigus on teie leerist korduvalt kostnud, et need, kes ei toeta rändepakti ja ei ole nõus Eesti ühinemisega, olevat Putini käsilased, ajavad Kremli poliitikat jne. Sisuliselt tähendab see seda, et te tituleerite meie väga head liitlased – USA, Austria, Austraalia, Iisrael jne, neid riike on palju – Putini käpiknukkudeks. Vot see on alatu, mitte miski muu, nagu te siin varem väitsite. Minu küsimus on selline: kas te ei tahaks õieti peeglisse vaadata ja tunnistada, et just nimelt teie ajate Kremli asja? Me ju teame, et Venemaa on selle paktiga liitumas.

**15:04 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Te omistate sotsiaaldemokraatidele seisukohti, millest mina teadlik ei ole. Ja ma väga sügavalt kahtlen selles, et sotsiaaldemokraadid on selliste seisukohtadega esinenud. Kui teil on vastupidiseid andmeid, siis ma hea meelega tutvun nende materjalidega. Loodetavasti pärinevad need andmed usaldusväärsetest infokanalitest, mitte nendest infokanalitest, mis lähtuvad põhimõttest, et faktid ei tohiks head lugu segada.

**15:05 Aseesimees Kalle Laanet**
Tarmo Kruusimäe, palun!

**15:05 Tarmo Kruusimäe**

Tänan, hea aseesimees! Hea ettekandja! Ma küsisin korduvalt kahe ministri käest, kas nad ei näe siin sõnavabaduse riivet. Ega ajakirjanduski suurt ei näe, et selle dokumendi raames suukorvistatakse meediat – sõnumid peavad olema ühtlustatud. Mul on hirm, et võib-olla see laieneb ka väljendusvabadusele. Küll aga on mul ka üks murekoht. Mina ei ole aru saanud, mis ajast on migratsioon euroopalikuks väärtuseks muutunud. Dokumentides, mis räägivad nendest väärtustest, mida me kaitseme, on sõna "migratsioon" sees. Oskate te öelda, mis ajast on migratsioon meil muutunud väärtuseks kui selliseks?

**15:06 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Te peate praegu võitlust mingisuguse ettekujutatava vastasega. Mina ei ole sellest rääkinud ja sellepärast on mul seda keeruline kommenteerida. Küll võin kommenteerida seda esimest küsimust, mis puudutab sõnavabadust. Sõnavabadus on Eestis kaitstud põhiseadusega. Eesti rahvas on niimoodi otsustanud ja ma loodan, et me ühiskonnana peame sellest põhimõttest kinni ka edaspidi. Ja loomulikult ei sea mitte ükski ÜRO paberike küsimuse alla Eesti põhiseaduslikku sõnavabaduse normi.

**15:07 Aseesimees Kalle Laanet**
Arto Aas, palun!

**15:07 Arto Aas**
Aitäh! Hea ettekandja! Reformierakond ütles juba eelmisel nädalal, et me oleme valmis seda avaldust toetama, kui arvestatakse meie ettepanekutega. Ma arvan, et see on täiesti õigustatud positsioon iga erakonna puhul. Aga ma olen jätkuvalt segaduses. Kuna tundub, et meie ettepanekuid ei arvestata, siis on väga võimalik, et see avaldus võetakse Riigikogus vastu vähemushäältega. Mul on küsimus, et mis see Eesti Vabariigi seisukoht siis teie arvates on. Kes läheb Marokosse Eestit esindama ja mis seisukohtadega? Valitsuse otsust pole, konsensust pole – välisminister ei tohiks justkui minna. Vähemushäältega Riigikogu avaldus ei ole juriidiliselt siduv, see on lihtsalt üks deklaratsioon. Kes siis läheb? President ei lähe, valitsuse liige ei lähe. Kas siis keegi algatajatest läheb Marokosse?

**15:08 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Seda, millisel viisil Vabariigi Valitsus järgnevaid protseduure teeb, peab küsima Vabariigi Valitsuse esindajatelt. See võimalus täna ka oli. Ma võin veel kord öelda ainult seda, mida ma juba korra ütlesin, et küllap see sõltub ka sellest, millisel viisil see avaldus lõpuks vastu võetakse. Selle küsimuse Riigikogus arutamise poliitilisest mandaadist arusaamiseks ma lugesin põhiseaduse kommenteeritud väljaannet. Ma palun vabandust, sest mul ei ole praegu seda tsitaati siin käepärast. Aga seal oli märgitud selline selgitus, et Riigikogu arutelu avalikku huvi pälvivate küsimuste puhul annab otsusele laiapõhjalisema toetuse, kuna võimaldab opositsioonil kaasa rääkida.
Parlamentaarse demokraatia ja Riigikogu liikme vaba mandaadi juurde käib ka see, et on võimalik hääletada kas ühte- või teistpidi ja on võimalik ka mitte hääletada. Selle algatajate siia toodud protsessi käigus on igal Riigikogu liikmel võimalik võtta seisukoht. Ja nagu ikka, kui konsensust ei ole, siis mina olen lähtunud sellest põhimõttest, et kui välispoliitikas ei ole konsensust, siis ei tohiks seda juhtida vähemus, vaid peaks juhtima enamus. Enamusel on täna võimalik öelda, mida selles konkreetses küsimuses arvatakse. Kui mõni Riigikogu liige otsustab loobuda oma õigusest seisukohta väljendada, siis see on igati legitiimne ja häälteenamus on täpselt selline, nagu see parasjagu on. Aga võimalus seisukohta avaldada on täna kõigil 101Riigikogu liikmel.

**15:10 Aseesimees Kalle Laanet**
Taavi Rõivas, palun!

**15:10 Taavi Rõivas**
Aitäh! Hea ettekandja, kõigepealt ma tänan enda tsiteerimise eest. Tõepoolest, ka kolm ja pool aastat hiljem olen ma nendesamade sõnade taga ja arvan, et need on jätkuvalt aktuaalsed. Aga mul on küsimus. Nii nagu te ütlesite, oli meil tõesti täna võimalus ka valitsuse esindajatele küsimusi esitada, aga paraku olid vastused eri ministrite puhul väga erinevad. Muu hulgas ütles näiteks Urmas Reinsalu, et tema tõlgenduse järgi on valitsus otsuse teinud ja selle rändeleppe vastu olnud. See oli tema tõlgendus.

Me küsisime ta käest erineval kombel ja saime sellise vastuse. Minu arusaam sarnaneb teie erakonnakaaslase Liia Hänni omaga, kes ütles, et Riigikogu avaldus ei saa kuidagi asendada valitsuse otsust. Ja mu küsimus on väga lihtne: sõltumata sellest, mismoodi täna läheb – eeldan, et sellele avaldusele tuleb toetus kas vähemuselt või mingil muul kujul –, mis saab edasi? Mida peaks valitsus sel puhul tegema, et Eesti kõrvale ei jääks?

**15:11 Jevgeni Ossinovski**
Minu seisukoht – ma ei tea, kas see on ka Riigikogu enamuse seisukoht – on see, et Eesti peaks olema ÜRO globaalse ränderaamistiku osapool. Ma usun, et tänase avalduse menetlus, kui see päädib positiivse otsusega, on see viis, kuidas anda vajalik poliitiline mandaat selleks, et valitsus saaks sellega edasi minna. See, millise protseduuriga seda täpselt tehakse, on vastavalt Eesti Vabariigi seadustele, selle seadusliku raami sees Vabariigi Valitsuse otsustuspädevuses.

**15:12 Aseesimees Kalle Laanet**
Helir-Valdor Seeder, palun!

**15:12 Helir-Valdor Seeder**
Aitäh! Hea ettekandja! Rändepakti avalduse eelnõu algatajad ja ka rändepaktiga ühinemise toetajad meedias on rõhutanud argumenti – ja ka avalduse tekst rõhutab seda argumenti –, et see pakt pole õiguslikult siduv. Minu küsimus teile on selline: kui rändepakt oleks teie mõistes juriidiliselt siduv dokument, kas te siis oleks valmis kõigele sellesse pakti kirjapandule alla kirjutama?

**15:12 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Kui see oleks juriidiliselt siduv, siis sellist pakti, nagu te seda nimetate, või sellist dokumenti ei oleks ÜRO-s sündinud. Kindlasti oleks siis minu hinnangul hoopis teistsugune paber tehtud. Nagu öeldud, ma ei pea ennast ülemäära suureks välispoliitika spetsialistiks, aga selge on see, et ÜRO liikmesriikidel on väga erinevad nägemused selles küsimuses ja sellepärast on püütud kokku leppida minimaalses ühisosas. Ja kui hakati püüdma selles kokku leppida, siis see osutus keeruliseks, millest tulenevalt on kokku lepitud, et need eesmärgid ja punktid ei ole juriidiliselt siduvad. Kindlasti on selles dokumendis ka lauseid, mida mina sinna kas ei kirjutaks või mille ma sõnastaksin hoopis teistmoodi.

**15:13 Aseesimees Kalle Laanet**
Kristen Michal, palun!

**15:13 Kristen Michal**
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma siiski meenutan, nagu siin ka Enn Eesmaa meenutas, et me arutame täna avaldust, mitte raamistikuga ühinemist. Tegemist on avaldusega, mis räägib teatavast hulgast poliitilistest põhimõtetest, piirdudes nelja-viie põhimõttega, mis mahuvad umbes ühele leheküljele. Ma arvan, et need põhimõtted on isegi peaaegu et konservatiivsed. Aga miks me seda arutame? Sellepärast, et valitsus on otsustusvõimetu, nagu me oleme tuvastanud. Ma kindlasti tunnustan välisministrit, kes selle välja ütles ja seda ei häbenenud. Aga minu küsimus teile on pigem selline. Tõenäoliselt läheb nii, et sellele avaldusele tulevad õhtuks algatajate hääled, mõni hääl siia-sinna, mis tähendab seda, et Riigikogu vähemus on see, kellele valitsus toetuda saab. Sisuliselt kukub läbi valitsuse usalduse hääletus olulises poliitikas. Mu küsimus on, kes ja millisel alusel sõidab seejärel selle raamistikuga ühinema.

**15:14 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Miks te, austatud küsija, alavääristate oma häält? Ütlete, et küllap läheb niikuinii nii, juhtub nii ja juhtub naa. Mina arvan, et täna on olnud väga oluline arutelu sellel teemal. Küllap saavad kõik Riigikogu liikmed mõelda selle peale, mis on kaalul ja mida ütleb neile selles küsimuses südametunnistus, ning peavad sellest tulenevalt vajalikuks ka oma selge seisukoht välja öelda. Ma arvan, et see oleks tervitatav.

**15:15 Aseesimees Kalle Laanet**

Peep Aru, palun!

**15:15 Peep Aru**
Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Me oleme siin olnud rohkem kui neli tundi peaasjalikult sellepärast, et peaminister sõidab vagunis, nagu väljendas ennast välisminister mõni päev tagasi. Ma küsiks välisministri väljendi peale, et kes on vedurijuht – ega ometi mitte piilupart?

**15:16 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Kindlasti on keerulise poliitilise olukorra huumorivõtmesse valamine üks viis, kuidas seda küsimust käsitleda. Mina arvan, et olukord on tõesti halb. See protsess algatati konsensuslikult juba eelmise valitsuse ajal ja ka selle aasta märtsis jõuti taas kord konsensuslikule otsusele, et me oleme selle raamistiku osapool. See, et viimasel hetkel toimus selline kannapööre, on halb, aga see on reaalsus. Loomulikult võib siin pikalt rääkida, kes mille eest vastutab. Mina arvan, et see tulesüütajate vastutuse küsimus on kindlasti oluline, aga esimene ülesanne on maja ära kustutada – püüaks seda täna teha.

**15:17 Aseesimees Kalle Laanet**
Mati Raidma, palun!

**15:17 Mati Raidma**
Suur tänu! Austatud ettekandja! Ma olen omandanud teatud professionaalsuse selles viimases mõttes ja ütlen, et maja saab mitut pidi kustutada, aga vundament jääb kindlasti järele. Minu küsimus on suunatud tulevikku, et kuidas sa seda näed. Teades ÜRO kõikvõimalikke raamistikke ja deklaratsioone, enamiku puhul võib ju sellise debati käima tõmmata. Kas tulevikus tulevad need kõik Riigikokku ehk kas võib ette näha, et arutelu välispoliitika kujundamise suuna üle jõuab siia saali? Ja kuidas sellest vaatenurgast vaadata meie välispoliitika otsuste protsessi, mis on siiani ju tegelikult valitsuse poole peal olnud?

**15:18 Jevgeni Ossinovski**
Siin ma tuginen teiste inimeste ekspertiisile ja ütlustele. Kui mu mälu ei peta, siis eelmisel aastal võttis ÜRO vastu 313 seda tüüpi, mittesiduvat deklaratsiooni. Valdav osa – ma arvan, et täpsemalt 312 või 311 ja pool nendest – on sellised, mille puhul ei teata seda fakti, et need on üldse vastu võetud, rääkimata sellest, mis on nende pealkiri. Ja kohe kindlasti ei ole mitte keegi meist nendest mitte ühtegi sõna lugenud. Üks põhjus, miks nüüd on tõusnud arutelu ühe konkreetse dokumendi üle – ja millest on mitte ainult siin Eestis, vaid väga paljudes riikides saanud suhteliselt sarnase retoorikaga sisepoliitiline väitlusobjekt –, on kindlasti selles, et see lihtsalt sisaldab sõna "ränne". Arvestades globaalset olukorda ja ka viimaste aastate väga pingelist rändekriisi Euroopa kontekstis, on see Euroopa ühiskondades emotsionaalne ja plahvatusohtlik teema. See on niimoodi. Teisest küljest on asi selles, et kasvab n-ö *anti-establishment*'i osa, on rohkem paremäärmuslikke rünnakuid multilateraalsuse, rahvusvahelise koostöö ja liberaalsete väärtuste vastu. Kas see võib tulevikus tugevneda? Ma kindlasti ei välista seda ja mu hirm on, et pigem jah.

**15:20 Aseesimees Kalle Laanet**
Laine Randjärv, palun!

**15:20 Laine Randjärv**
Aitäh, hea ettekandja! Mind sütitas ka see tulekahjuteemaline kujund. Ma tahan selle peale küsida, et te küll väga mõõdukalt ja ennast vaos hoides hurjutate siin kõiki oma kolleege selle pärast, mida nad otsustasid või ei otsustanud või kuidas nad käituda kavatsevad ja mida nad millal ütlesid, aga kas te mitte ise ei olnud see inimene, kes sellele tulekahjule kõvasti hagu alla pani oma küllaltki jõuliste seisukohtadega paar nädalat tagasi, millest te olite sunnitud taganema. Ja peaminister ütleb üks päev, et valitsus ei hääleta, ja teine päev, et valitsus hääletab, seades siin kõiki koalitsioonipartnereid tule alla. Kas te siiski ise ei olnud see sütitaja, ehkki te nüüd meid hoiatate, et ei ole mõtet seda tulekahju hoida?

**15:21 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Eks see on küsimus sellest, kui oluliseks seda väärtusküsimust pidada. Kindlasti on neid inimesi, kes ütlevad, et ah, tühiasi, mis seal siis on – valitsus ei otsustanud, sõidame rahulikult edasi ja tegeleme muude küsimustega. Mina arvan, et tegemist on märgilise hetkega ja siin ei ole õige kergekäeliselt käituda. Kui olukorra anatoomiat või õigemini geneesi hinnata, siis, nagu öeldud, 22. märtsil või mis iganes märtsi kuupäeval otsustas valitsus konsensuslikult toetada Eesti ühinemist selle deklaratsiooniga, andes läbirääkimisteks mandaadi. Mingisugust muud kokkulepet, muud seisukohta selles küsimuses Vabariigi Valitsus ei kujundanud. Ja ühel hetkel lugesime meie pressiteatest, et ühe koalitsioonipartneri fraktsioon ei toeta seda. Siin oli ka teisi inimesi, kes hakkasid kahjuks rohkem emotsiooni kui kompetentsi pealt rääkima, et see kõik on ennekuulmatu. Nii et selles küsimuses selgus, et üks valitsuspartner on oma seisukohta muutnud. Mina ja minu erakond ei pidanud võimalikuks seda lihtsalt sinnapaika jätta. Meie jaoks on tegemist olulise väärtusvalikuga ja sellepärast me usume, et on vaja leida lahendus.

**15:23 Aseesimees Kalle Laanet**
Heidy Purga, palun!

**15:23 Heidy Purga**
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja, kas te teate, milline on olnud väga paljude inimeste reaktsioon sotsiaalmeedias tänahommikuse meeleavalduse järel? Nad on kurvad. Nad on väga kurvad, neil on väga piinlik, nad on šokeeritud. Te olete üks vastutavaid osapooli selles täna arutluse all olevas küsimuses. Mida te nendele inimestele südame rahustuseks ütlete?

**15:24 Jevgeni Ossinovski**
Mina käisin täna koos kolleegidega maja ees, selleks et inimestega rääkida. Enne, kui see asi ühemõtteliselt vägivaldseks ja käest ära läks, jõudsin suhelda kümnete inimestega, kellel oli tõesti hirm. Ja see hirm põhines täiesti vääral arusaamal sellest, mida mina, minu erakond, see saal siin ja valitsus arvavad massimigratsioonist. Kui ma ütlesin ühele inimesele, kes tuli minu juurde plakatiga "Ei massiimmigratsioonile!", et mina ka ei toeta seda, siis ta tegi suured silmad ja ütles, et mis mõttes, kuidas see võimalik on.
Ehk me oleme jõudnud olukorda, kus inimesed on vale info najal ja paraku selgelt ka teatud inimeste kaasabil hirmuseisundis. Nad päriselt kardavad ja mingi hulk inimesi on hakanud vägivallas lahendust nägema. Ja see teeb mind ka väga kurvaks. Täna hommikul oli vägivald õhus. Sa tunnetad seda, kui sinu lähedal seisab inimene lipumastiga ja sa ei ole päris kindel, kas sa järgmise viie sekundi pärast saad sellega vastu pead või mitte. See on see, millele mina juhtisin tähelepanu aastal 2016: bensiini lähedal tikkudega mängimine tundub alguses vahva, aga ühel hetkel käib pauk ja kui see käib, siis ei ole seda enam võimalik tagasi purki panna. Nii et ma loodan, et me siiski suudame rahulikku meelt hoida. Ja selleks, et seda rahulikku meelt hoida, me peame tajuma vastutust, et see tegelikult ei ole mäng ja ühel hetkel saab keegi haiget.

**15:26 Aseesimees Kalle Laanet**
Keit Pentus-Rosimannus, palun!

**15:26 Keit Pentus-Rosimannus**
Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Avalduse eelnõu esitajate soov on iseenesest arusaadav. See soov on olnud appi minna sinna, kus valitsus on jänni jäänud ja otsustusvõimetuks muutunud. Aga selle tänase arutelu põhjal tuleb öelda, et see asi ei ole sugugi mitte selgemaks saanud. Mõned tunnid tagasi oli siin meie ees valitsuse justiitsminister, kes ütles, et kui parlament selle avalduse ka täna vastu võtab, siis see mitte ei lahenda olukorda, vaid tekitab uue patiseisu. Ma arvan, et sellist segadust ei ole enam kellelegi vaja – me oleme värskelt näinud, kuidas segadusse aetud inimesed käituvad. Kas te saate tõsikindlalt väita, et kui parlament täna avalduse heaks kiidab ja vastu võtab, siis on see teema ammendunud ja täiendavat valitsuse otsust enam vaja ei ole?

**15:28 Jevgeni Ossinovski**

Aitäh! Mina ei ole siinkohal riigiõiguse spetsialist, aga ma saan kinnitada seda, et ma teen kõik endast oleneva, et see küsimus Riigikogu selge mandaadi saamise järel ühemõtteliselt lahendataks. Ja ma loodan, et lõpptulemusena lahendab Riigikogu selle nii, et Eesti liitub selle globaalse rändedeklaratsiooniga.

**15:28 Aseesimees Kalle Laanet**
Terje Trei, palun!

**15:28 Terje Trei**
Ma tänan, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Vabandust, kolleeg! Mul läks juba segamini – nii pikk päev on olnud. Te tõite väga hästi siin näiteks tulekahju ja tikud. Selle najal on mul väga hea teile kujundlikult üks lihtne küsimus esitada ja paljud saavad ehk aru. Kui meil on tulekahju ja see on alguse saanud ahjust, mille uks jäeti lahti, siis me võime ju arutleda, et võib-olla oli seal liiga kergesti süttiv vaip või keegi tõi tuppa midagi. Aga minu küsimus läheb ikkagi algusesse tagasi: kes jättis ahjuukse lahti? Kas see ei olnud mitte valitsus? Kas mitte valitsus ei peaks vastutust võtma ja ütlema selgelt, kas ta otsustab või ei otsusta, mitte ütlema sellele, kes kinkis vaiba, et teie olete süüdi?

**15:29 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Püüdsin seda teie metafoorset mõttekäiku jälgida ja loodan, et sain õigesti aru. Saan veel kord üle korrata: jah, mina arvan, et see, et valitsus ei jõudnud üksmeelele selles küsimuses, on halb. See on halb. Meie tahtsime, et valitsus oleks selles küsimuses üksmeelne vastavalt varasematele kokkulepetele, aga täna oleme olukorras, kus see niimoodi ei ole. Kui teie metafoori kasutada, siis me võime kuu aega arutleda selle üle, kes ukse lahti jättis. Aga mina arvan, et äkki võtaks selle aja, et see tulekahju täna ära kustutada.

**15:30 Aseesimees Kalle Laanet**
Margus Tsahkna, palun!

**15:30 Margus Tsahkna**
Aitäh! Hea ettekandja, sa rääkisid hirmust ja hirmutamisest. Ma olen sinuga selles mõttes väga nõus, et praegu, kolm kuud enne valimisi, kasutatakse just nimelt hirmu kui kõige võimsamat ühiskonda puudutavat jõudu oma poliitiliste eesmärkide tarbeks, võiks isegi öelda, madalate reitingute parandamiseks. Kahjuks näeme, millega see päädida võib, kuhu see kõik viia võib, kui mõtleme tänastele sündmustele, kus ka füüsilist vägivalda kasutati või provotseeriti. Minu küsimus on seotud sellega, et väga vähe on siin saalis räägitud julgeolekuolukorrast. Pühapäeval toimus järjekordne Venemaa agressioon Ukraina vastu ja meie liitlasriik on kuulutanud välja sõjaseisukorra. Siit tuleb ka minu küsimus. Ma näen ka täna siin saalis mängulusti. Kõik erakonnad, Reformierakond, Isamaa jt, mängivad mänge, et mis siis saab, juhul kui ... Kas valitsuskriis on sellises olukorras poliitiliselt põhjendatud? Milline on teie seisukoht?

**15:31 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Kui sa küsid mängude kohta, siis ma võin veel kord tsiteerida president Lennart Meri, kes ütles: "Riiki ei saa mängida. Riiki kas võetakse tõsiselt või ta kaob olematusse." Sellest tulenevalt ma tõesti sooviks, et see rohkem emotsioonil kui tasakaalukal argumentatsioonil põhinev ja ühiskonda selgelt katki tegev mittedebatt ehk vaidlus asjade üle, mis tegelikult vaidluse all ei ole, jõuaks lahenduseni ja nii parlament kui ka Vabariigi Valitsus saaksid asuda tegelema nende teemadega, mis päriselt olulised on.

**15:32 Aseesimees Kalle Laanet**
Austatud algatajate ettekandja Jevgeni Ossinovski, teile rohkem küsimusi ei ole. Palun kõnelema väliskomisjoni liikme Oudekki Loone!

**15:33 Oudekki Loone**
Head kolleegid! Kui väliskomisjon otsustas, et selle ränderaamistiku üle tuleks ka parlamendis arutleda, siis üks osa sellest soovist tuua see arutelu parlamenti oli ka vältida niisuguseid sündmusi, mille

tunnistajaks me täna hommikul Riigikogu ees olime. Vägivaldseks kiskuv meeleavaldus lõppes europarlamendi liikme jalaga löömisega. See on väga tõsine asi. Me tahtsime pakkuda foorumit ratsionaalseks aruteluks poolt- ja vastuargumentidega. Noh, ei tulnud kõige paremini välja.
Aga mida me siin saalis ei ole? Me ei ole sotsioloogid või ennustajad, ütlemaks, kuhu sellised sündmused viia võivad, mis on nende põhjus ja mis edasi saab. Meie asi ei ole sildistada neid inimesi, kes täna seal meeleavaldusel olid. Meie ülesanne on lugeda selle sündmuse poliitilist sõnumit, muidu reedame selle mandaadi, mille rahvas meile siin saalis töötamiseks andnud on. Mida see vägivald meile ütleb, kui külmalt vaadata? See ütleb, et emigratsioon ja immigratsioon on meie kaaskodanikele väga olulised teemad ning poliitikute senised vastused ei ole olnud meie rahva sisetunde ega huvidega kooskõlas. Ma loodan, et me kõik võtame seda signaali väga tõsiselt ja paneme edasises arutelus ränderaamistiku üle siin saalis või mujal rahva huvid politikaanlikest sepitsustest ettepoole.
Seda eelnõu arutas Riigikogu väliskomisjon 23. novembri istungil. Eelnõu arutelul tutvustas õiguskantsler Ülle Madise oma õiguslikku hinnangut globaalse ränderaamistiku kohta ning välisminister Sven Mikser andis ülevaate ränderaamistiku toetamise protseduuridest. Õiguskantsler Madise rõhutas, et ta ei anna soovitusi, kas rändelepe heaks kiita või mitte – see on poliitiline ülesanne, tema ülesanne on erapooletult õiguslikke tagajärgi kirjeldada. Madise kokkuvõtlik seisukoht oli järgmine. Esiteks, ÜRO ränderaamistik ei ole välisleping. Teiseks, ränderaamistik ei ole õiguslikult siduv. Kolmandaks, valdava osa ränderaamistikust on Eesti ja ka teiste Euroopa riikide puhul juba olemasolevate välislepingutega kaetud. Neljandaks, selles väga väikeses osas, mis on välislepingutega katmata, võib aja jooksul pikaajalise ühesuunalise praktika tagajärjel tekkida rahvusvaheline tavaõigus või välispoliitiline surve. Madise rõhutas, et selles kokkuleppes ei ole ühtegi õiguslikku kohustust sisserändajate vastuvõtmiseks. Samuti ei looda selle raamistiku täitmise monitoorimise mehhanisme, kuna see ei ole õiguslikult siduv leping.
Madise andis ka ülevaate, milline osa dokumendist on Eesti puhul praegu välislepinguliste kohustustega katmata. Need on punktid 19c, 18h–18l, 21g–21h, 21 tervikuna, 23h, 26h ja 36. 19c ütleb, et rändeteedel tuleks migrandile anda infot keeles, mida välismaalane valdab. Sellist kohustust pole seni olnud, kuigi Eesti riik tegelikult pakub kinnipidamiskeskustes tõlget. 18h–18l, 21g–21h on punktid, mis kirjeldavad võimalikku humaanset käitumist suurte looduskatastroofide korral. Punktis 21 räägitakse seadusliku rände kohandamisest, võimalustest, mida riigid saaksid teha selleks, et inimestel, kes soovivad elukohariiki vahetada, oleksid paremad võimalused seda teha. Selles punktis ei ole sõnastatud õigusi, eesmärk on hakata nende õiguste üle arutlema. Punkt 23h käsitleb riike, kus on palju illegaalseid inimesi, ja annab eesmärgi nende staatus legaliseerida. Eelkõige on siin olulised laste õigused. Probleem on selles, et illegaalide lapsed ei saa tihti ei haridust ega arstiabi. See punkt võimaldab seda, et lapsed ei jää üleüldse haridusest ilma, kuni vanemate kohta otsus tehakse.
Punkt 26h näeb inimkaubanduse ohvritele ette meetmed, mis võimaldavad neil kas ajutiselt või erijuhtudel püsivalt sihtriiki jääda. Osaliselt on need Eesti seadustes olemas, aga nõrgemalt kui selles ränderaamistikus. Punkt 36 ütleb, et migrantide rahaülekandeid tuleb lihtsustada. Madise hinnangul on see kergelt vastuoluline punkt, kuna siduvad lepingud rahapesu ja terrorismiga võitlemiseks ütlevad just vastupidist. Aga kuna tegemist ei ole siduva lepinguga, siis on meie ülesanne hinnata, kumb peale jääb. Õiguskantsler seletas ka, et kui Euroopa Inimõiguste Kohus räägib mingi probleemi lahendamisel asjassepuutuvatest dokumentidest, siis ta viitab ka *soft law*'le, pehmele seadusandlusele. See tähendab, et seda raamistikku võidakse hakata kasutama rahvusvaheliste lepingute tõlgendamisel abistava materjalina, sõltumata sellest, kas Eesti Vabariik sellega ühineb või mitte.
Sven Mikser andis ülevaate ränderaamistiku toetamise protseduuridest. Marrakechis toimub kõrgetasemeline valitsustevaheline konverents. Tegemist on tseremoniaalse võimalusega väljendada toetust sellele dokumendile. Hääletust arvatavasti ei toimu. Seda hääletust võib mõni riik nõuda, aga Mikseri sõnul oleks sellisel juhul konverents ebaõnnestunud. Samuti on võimalik, et mõni ÜRO Peaassamblee riik, kes ei ole soovinud seda dokumenti toetada, kutsub hääletuse esile. Siis on protseduuriliselt neli võimalust: olla poolt või vastu, jääda erapooletuks või mitte osaleda. Mikser nõustus õiguskantsleriga, et tegemist ei ole õiguslikult siduva dokumendiga ja see ei loo uut tavaõigust. Mikserile esitati küsimusi, kas Eestil on pärast heakskiitmist võimalik teha selle dokumendiga vastuolus olevat immigratsioonipoliitikat. Mikser leidis, et kindlasti on. Kui keegi tahab meile selles osas poliitiliselt midagi ette heita – kui me teeme näiteks nullise immigratsioonikvoodi –, saab ta seda teha ka ilma selle kompaktita. Õiguslikult ei ole võimalik etteheiteid teha, nagu ütles ka Ülle Madise selle küsimuse kohta.
Härra Randpere tundis huvi, kas selle avalduse mõjul võib valitsuses üksmeel tekkida ja kas presidendi

osalemine Marrakechis on ära otsustatud. Härra Mikser juhtis tähelepanu, et president ei pea tingimata olema see, kes riiki esindab.
Seejärel tutvustas proua Pilvre avalduse eelnõu sisu enam-vähem samamoodi, nagu me siin saalis juba kuulsime. Temale esitatud küsimustest on olulisem välja tuua härra Põlluaasa küsimus. Ta soovis teada, kuidas võimaldab see dokument mitteseaduslikku rännet ennetada. Saadik Pilvre vastas, et ränne on keeruline, mitmetahuline teema ja põhiline on riikidevaheline koostöö, aga iga riigi rändepoliitika kujuneb selle riigi otsuste kaudu. Saadik Loone tõi välja, et punkt 21 näeb ette regulaarse rände lihtsustamist vastavalt tööturu ja demograafilisele olukorrale ning annab rea soovitusi, kuidas oleks ettevõtjatel lihtsamini võimalik oma vajadusi migrantidega katta. Ta soovis teada, kas eelnõu algatajad leiavad, et see on Eesti töötajate huvides. Saadik Pilvre vastas, et Eesti kujundab oma rändepoliitika ise, Eestil on võõrtööjõu piirangud ja ei ole mingit põhjust, miks keegi peaks hakkama selle dokumendi alusel neid piiranguid muutma.
Eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli reedel, 23. novembril kell 10. Selleks ajaks esitasid viis Riigikogu fraktsiooni väliskomisjonile 15 muudatusettepanekut. Komisjon vaatas muudatusettepanekud punkt punkti haaval läbi. Muudatusettepaneku teinud fraktsiooni esindaja tutvustas ettepaneku sisu ja esitas põhjendusi ning komisjon hääletas ettepaneku üle. Kui te tunnete täpsemat huvi selle arutelu vastu, siis mulle on võimalik küsimusi esitada. Kokkuvõtlikult ütlen, et mõned ettepanekud olid keelelised ning olulisemad sisulised muudatusettepanekud olid teine ja kolmas, s.o Isamaa ja Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna tehtud alternatiivsed pöördumised. Mõlemat ühendas seisukoht, et Riigikogu ei peaks ÜRO rändepakti toetama. Neid ettepanekuid komisjon hääletusel ei toetanud.
Kõige pikemat arutelu tekitas neljas muudatusettepanek, kus Eesti Vabaerakond pani ette juhtida tähelepanu ka asjaolule, et raamistiku sõnastus käsitleb põhjendamatu enesestmõistetavusega mitmeid subjektiivseid ja rännet idealiseerivaid väärtushinnanguid. Saadikud Herkel, Põlluaas ja Loone leidsid, et rändel on selgelt ka negatiivseid mõjusid ja Riigikogu peaks andma Eesti inimestele signaali, et me mõistame peale selle ränderaamistiku positiivsete külgede ka negatiivseid külgi. Arutelus tõusis üles ka argument, et on ebakohane võrrelda praegust rändeküsimust kogu maailma ajalooga, sest me ei räägi rändest üldse, vaid me räägime rändest suveräänsete riikide vahel, mis on väga spetsiifiline küsimus. Saadik Pilvre leidis, et "idealiseeriv" on siin liiga tugev sõna. Me ei leidnud arutelu käigus ühtegi teist sama mõtet edasi andvat terminit, mis ei oleks avaldajate tahtest liiga kaugele läinud. Seega ei tulnud ka siin konsensust. Saadik Randpere mainis, et kirjelduse tonaalsus ei ole tegelikult oluline, oluline on see, et tegemist on õiguslikult mittesiduva dokumendiga. Ettepanek hääletusel toetust ei leidnud.
Kindlasti on märkimisväärselt olulised Eesti Vabaerakonna ja Eesti Reformierakonna ettepanekud nr 13 ja 14. Erinevalt algatajate soovist, et Riigikogu võtaks selge seisukoha ÜRO ränderaamistiku suhtes, tehakse neis ettepanek, et selle otsuse teeks valitsus lähtuvalt avalduses esitatud põhimõtetest. See ettepanek leidis ka komisjoni enamuse toetuse.
Väliskomisjon tegi järgmised menetluslikud otsused: kinnitada avalduse eelnõu muudetud tekst (poolt 7, vastu 3, erapooletuid 0) ja määrata ettekandjaks väliskomisjoni liige Oudekki Loone (see otsus tehti konsensusega). Otsust selle kohta, millal seda saalis arutada, väliskomisjon tegema ei pidanud, sellepärast et Riigikogu juhatus oli juba kokku kutsunud tänase istungi, kus see punkt oli päevakorras. Küll aga jäi rahvasaadik Põlluaas selle eelnõu tänasel istungil arutamise osas eriarvamusele. Aitäh!

**15:44 Aseesimees Kalle Laanet**
Aitäh, hea ettekandja! Ma protokolli huvides täpsustan üle. Te alustasite oma esinemist teatud seisukohtadega – kas need olid teie isiklikud seisukohad või väliskomisjoni seisukohad?

**15:45 Oudekki Loone**
Ma kooskõlastasin enne väliskomisjoni esimehega selle seisukoha, et me tõime selle arutelu Riigikokku ka sellepärast, et selliseid plahvatuslikke probleeme vältida.

**15:45 Aseesimees Kalle Laanet**
Aitäh täpsustuse eest! Teile on ka küsimusi. Olga Ivanova, palun!

**15:45 Olga Ivanova**

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Siia on tulnud komme tsitaate kasutada. Mina kasutan sinu enda tsitaati. Ühte ajalehte oled sa kirjutanud sellise mõtte: "Mida avatumad on piirid, seda vähem on võimalik tagada heaoluriiki: avatud piirid tähendavad tegelikult impeeriumi lõpmatu hulga kodanikega, kelle heaolu ei ole võimalik planeerida." Mina küsin pigem sinu enda seisukohta selle ränderaamistiku suhtes. Kas sa isiklikult oled seda meelt, et Eesti peaks sellega ühinema?

**15:46 Oudekki Loone**
Aitäh küsimuse ja minu tsitaadi eest! See on pärit minu Vikerkaares ilmunud artiklist, mis käsitleb rändeprobleeme üldiselt ja rände seost tööturuga. Ma soovitan seda kõigil lugeda. Aga komisjoni esindajana ma pean ütlema, et minu personaalküsimust sellel komisjoni istungil ei arutatud.

**15:46 Aseesimees Kalle Laanet**
Andres Herkel, palun!

**15:46 Andres Herkel**
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Lähen natuke detailidesse ka. Siin on väga lähedased ettepanekud, millest üht on arvestatud täielikult, teist sisuliselt. Ma küsin vahe ja kaalutluse erinevuse kohta 11. ja 12. muudatusettepaneku, samuti 13. ja 14. ettepaneku puhul. 14. ettepaneku tegi komisjon ise. Samuti juhin tähelepanu sellele, et keeletoimetajad tegid algse avalduse eelnõu punaseks, sest see oli halvasti koostatud. Ja komisjon oli olukorras, kus see tekst, mis tuli keeletoimetajatelt ja oli meie ees, ei kattunud enam selle tekstiga, mille kohta tehti muudatusettepanekuid. See muutis protsessi äärmiselt kohmakaks ja ilmselt tuli sisse ka halbu sõnastusi. Kuidas edaspidi niisuguseid olukordi vältida?

**15:47 Oudekki Loone**
Suur aitäh! Tõepoolest, meil oli komisjoni istungi alguses enne seda, kui me saime sisuliste arutelude juurde minna, see arutelu, kas võtta aluseks keeletoimetatud dokument. Alguses me leidsime, et võtame, kuid hiljem osutus, et keeletoimetaja oli peale keeleliste paranduste teinud ka sisulisi parandusi. Kindlasti on mõistlikum niisuguseid avaldusi menetleda nii, et kõigepealt lasta see keeletoimetajal üle vaadata ja siis anda keeletoimetatud versioon tagasi algatajatele, et nad saaksid selle üle vaadata, kas seal on ikka kajastatud nende tegelikku tahet. Mõnikord keeletoimetaja unustab ära sellise poliitilise varjundi või ei taju seda nii tugevalt, kui meie poliitikutena tajume.
Kas te täpsustaksite korraks, mis ettepanekute kohta te küsisite? (Hääl saalist.) Ettepanekute nr 11 ja 12 arutelud ei olnud liiga pikad. Kuulati nende ettepanekute tutvustust ja leiti, et selles lõigus on võib-olla liiga tugev väljend. Algatajate esindaja leidis, et selle lõigu täielik kustutamine läheb nende esialgsest tahtest liiga kaugele. Samuti leidis ta, et sõnade "veendumus" ja "lootus" äravahetamine läheb ka natuke liiga kaugele. Terve lõigu mahavõtmist ... (Hääled saalist.) Ettepanekud nr 11 ja 12. Üks hetk! Vahepeal on muutunud numeratsioon dokumendis, mis meil oli komisjonis ja mis meil on nüüd saali esitatud. Tähendab, ettepanekud nr 11 ja 12 käsitlevad küsimust, kas me otsustame siin saalis, kas me toetame seda raamistikku, või me saadame selle valitsusele. Mõlemad ettepaneku esitanud fraktsioonid olid põhimõtteliselt ühel nõul selles, et need ettepanekud võiks ka ühendada. Me arutlesime peamiselt selle üle, kumba me enne hääletame ja kuidas me seda tehniliselt lahendame.
Pikemalt arutati Vabaerakonna fraktsiooni ettepanekut. Saadik Herkel tõi välja, et ettepanek lähtub sellest, et Vabariigi Valitsus on see, kes neid otsuseid teeb. Saadik Pentus-Rosimannus tõi välja, et selle muudatusettepanekuga peetakse vajalikuks vältida Eestis olukorda, kus parlamendil on üks joon ja valitsusel on teine joon. Härra Mihkelson küsis muudatusettepanekute esitajate käest, kas neil on soov ettepanekuid sisuliselt ühendada. Saadik Loone märkis, et ühest küljest on meie parlamentaarse riigi üldine printsiip see, et valitsus peaks sisuliselt nagunii järgima neid otsuseid, mida parlament teeb. Teisest küljest ei ole avaldused – ükskõik, kas me kirjutame, et valitsus peaks otsuse tegema või ta ei peaks seda tegema – juriidiliselt siduvad. Seega on selle lõigu lisamine tegelikult ebamõistlik. Seejärel hääletati 14. muudatusettepaneku üle ja loeti 13. muudatusettepanek sisuliselt arvestatuks.

**15:51 Aseesimees Kalle Laanet**
Martin Helme, palun!

**15:51 Martin Helme**
Aitäh, lugupeetud asespiiker! Hea ettekandja! Mul on selline küsimus. Kas komisjonis oli arutelu all ka see teema, et Riigikogu avaldus mitte mingil moel ei volita valitsust midagi tegema või mitte tegema, see on lihtsalt Riigikogu avaldus ja valitsus peaks otsuse langetama ning selle avalduse najal, ükskõik kui palju see poolthääli ja vastuhääli saab, ei saa valitsus öelda, et meil on nüüd volitus tegutseda?

**15:52 Oudekki Loone**
Aitäh! See küsimus ei olnud niiviisi komisjonis arutelul. Arutelul oli see küsimus, et kui me lisame selle pöördumise, et valitsus peaks otsustama, siis see tegelikult ei muuda midagi. Valitsus peab nagunii otsustama, aga see on Riigikogu deklaratsioon, mis ei ole siduv. Sellest kõneles tegelikult ka õiguskantsler Madise. Kui valitsus näiteks ignoreerib seda, siis on parlamendil alati võimalus kasutada parlamentaarseid meetodeid valitsuse vastu, kes ignoreerib parlamendi arvamust. Nii et see mõte tegelikult käis läbi, aga otseselt sellises sõnastuses seda ei arutatud.

**15:52 Aseesimees Kalle Laanet**
Raivo Põldaru, palun!

**15:52 Raivo Põldaru**
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Komisjonis oli teil kohal õiguskantsler ja ilmselt oli ka välisminister. Kuna ministritel ja valitsuse esindajatel on selle globaalse ränderaamistiku kohta väga erinevaid arvamusi, siis kas te ei tulnud mõttele tellida veel väike õiguslik ekspertiis erapooletutelt või hoopis meie õigusametnikelt? Kas sellest oli juttu, kuidas asi tegelikkuses kujuneb, kui on kaks poolt ja igaüks väidab oma? Kelle õigus siis peale võiks jääda?

**15:53 Oudekki Loone**
Aitäh! Sellel istungil me seda küsimust ei arutanud. Küll on meil selliseid mõtteid olnud varasematel aegadel, kui me oleme seda ränderaamistikku laiemalt vaadanud. Kuna algatajate tungiv soov oli seda avaldust väga kiiresti arutada ja Riigikogu juhatus oli tegelikult selleks hetkeks juba algatajatele vastu tulnud ja selle päevakorda pannud, leidis komisjon ennast olukorrast, kus meil lihtsalt ei olnud ajaraami sellise lisauuringu küsimiseks.

**15:54 Aseesimees Kalle Laanet**
Külliki Kübarsepp, palun!

**15:54 Külliki Kübarsepp**
Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Sel ajal, kui tuli ilmsiks, et valitsus ei suuda otsustada, hakkasid kõlama väited, et kui Eesti ei liitu globaalse ränderaamistikuga, siis on läinud tühja kogu meie töö Eesti ÜRO Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks saamise nimel. Kas see küsimus tuli ka komisjonis päevakorda? Kas nii drastilisi väiteid saab esitada, on need kaks niivõrd sõltuvuses teineteisest? Millised on komisjoni järeldused?

**15:54 Oudekki Loone**
Komisjon ei ole tänaseks selles küsimuses järeldusi teinud ja sellel istungil me seda küsimust ei arutanud. See probleem on varasematel istungitel läbi käinud, aga väliskomisjon ei ole saanud sellesse tugevalt süveneda. Seega meil ei ole praegu selles küsimuses mingit siduvat seisukohta.

**15:55 Aseesimees Kalle Laanet**
Laine Randjärv, palun!

**15:55 Laine Randjärv**
Aitäh! Hea ettekandja! On tulnud selline informatsioon, et koos väliskomisjonis äraotsustatud muudatustega on komisjoni seisukoht selline, et see avaldus peaks minema tagasi valitsusse hääletusele või otsustamisele. Kas te saaksite meid valgustada, kes täpselt olid need inimesed, kes

lõpphääletusel häältega 8 : 3 olid selle poolt, et see avaldus, mida me siin praegu koos muudatusettepanekutega läbi vaatame, läheks tagasi valitsusse?

**15:55 Oudekki Loone**
Üks hetk, ma võtan kohe protokolli. Selle muudatusettepaneku poolt, millega otsustati lisada avaldusse soov, et Vabariigi Valitsus otsustaks ränderaamistikuga ühinemise, et see otsus ei tuleks Riigikogust, hääletasid Marko Mihkelson, Keit Pentus-Rosimannus, Andres Herkel, Anne Sulling ja Valdo Randpere. Selle vastu hääletasid Barbi Pilvre, Henn Põlluaas, Oudekki Loone ja Vladimir Velman ning erapooletuks jäi Mart Nutt.

**15:56 Aseesimees Kalle Laanet**
Peeter Ernits, palun!

**15:56 Peeter Ernits**
Hea juhataja! Hea ettekandja! Me kuulsime hiljuti härra Ossinovskilt, et eelmisel aastal oli üle 300 sellise ÜRO deklaratsiooni, millest me ei tea muhvigi. Minu küsimus on, et kas väliskomisjoni liikmed teavad neist midagi ja mida sa mäletad sellest märtsikuu väliskomisjoni istungist, kus seda teemat arutati. Ja veel: kas väliskomisjoni liikmed on näiteks sellesama teemaga seoses lugenud meie Genfi esinduse raporteid, mis ilusti üleval ripuvad?

**15:57 Oudekki Loone**
Aitäh! Enamikku neist ränderaamistikku puudutavatest küsimustest me ei arutanud ei sellel komisjoni istungil ega ka eelmistel. Märtsikuisel istungil, kus seda teemat tutvustati, mina kohal ei viibinud, sest ma olin välislähetuses.

**15:57 Aseesimees Kalle Laanet**
Taavi Rõivas, palun!

**15:57 Taavi Rõivas**
Aitäh! Hea ettekandja! Teadupärast hääletame me nüüd õige pea avalduse teksti üle – mitte selle rändeleppe teksti üle, sest arusaadavalt ei ole meil pädevust rändelepet kas heaks kiita või tagasi lükata. Aga siin Riigikogu kuluaarides liigub kuulujutt, et juhul kui poolthääli peaks olema rohkem kui vastuhääli, siis soovitakse seda ometi tõlgendada kui rändeleppe heakskiitmist ja isegi mandaati kas presidendile või välisministrile Marrakechi sõiduks. Ma olen täiesti kindel, et te komisjonis arutasite seda, milline ikkagi on selle avalduse õiguslik staatus. Kas te palun selgitaksite meile, Riigikogu liikmetele, mille üle me õigupoolest hääletame – kas me kiidame heaks avalduse või on meie pädevuses teha valitsuse asemel see otsus ja anda mandaat kas presidendile või välisministrile?

**15:58 Oudekki Loone**
Me hääletame täna loomulikult seda avaldust, niisugune oli ka menetluslik otsus. Tõepoolest, väliskomisjoni istungil küsiti mitu korda, milline on selle staatus. Näiteks küsis saadik Pentus-Rosimannus härra ministrilt otse, mis sellest avaldusest siis saab. Ja minister Mikser vastas, et Vabariigi Valitsuse seadus lubab valitsuse seisukohta ka hääletamise teel kujundada. Seda on erakordselt harva kasutatud, aga selline otsus ei ole kindlasti vähem pädev või kuidagi õigusvastane.

**15:59 Aseesimees Kalle Laanet**
Jürgen Ligi, palun!

**15:59 Jürgen Ligi**
Aitäh! Siin on korduvalt nimetatud – seda on teinud ka peaminister –, et see lepe, kompakt ei ole siduv. Mina tunnistan, et ei ole kuulnud ühtegi eksperti, kes niimoodi lineaarselt väidaks. Ikka on kogu asi alanud sellest, et see on suure sidumise potentsiaaliga tulevikus, ja vaieldud on selle üle, kui palju

poliitiliselt, kui palju tavaõiguse kaudu, aga siiski. Öelge, kas teie olete komisjonis kuulanud mõnda eksperti, kes ütleks, et sellest ei mäletata pärast muhvigi ja seda ei pea üldse täitma. Kas mõni ekspert on seda öelnud, nii nagu siin saalis räägitud on?

**16:00 Oudekki Loone**
Nagu ma ettekande alguses pikalt mainisin, esines meile seda arutades õiguskantsler Ülle Madise, kes on selle lepingu põhjalikult koos meeskonnaga läbi töötanud. Ta kasutas ingliskeelset versiooni, et ei oleks küsimust, kas midagi on tõlkes kaduma läinud, ja ta kinnitas üheselt, et see ei ole õiguslikult siduv. Ma võin seda ka mõnevõrra täpsustada. Esiteks, tegemist ei ole välislepinguga, kuna dokumendis ei sisaldu õiguslikke kohustusi. Riigid ei lepi omavahel kokku, milleks nad kohustuvad. Tegemist ei ole lepinguga: siin ei ole poolte tahet, et tekiks õiguslikult siduvad õigused ja kohustused. Riigid on ka avalikult selles dokumendis endas teatanud, et neil ei ole kavatsust õiguslikke kohustusi luua. Selleks võib vaadata raamistiku punkti 7 ja punkti 15, kuid see kehtib kogu teksti kohta. Iga sätte juures seda üle ei korrata, aga see on ränderaamistikus deklareeritud. Selline oli eksperdi, õiguskantsler Ülle Madise arvamus.

**16:01 Aseesimees Kalle Laanet**
Valdo Randpere, palun!

**16:01 Valdo Randpere**
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea Oudekki! Nüüd ma raiskan poole oma küsimusest ära sellepärast, et sa enne ei vastanud Laine Randjärve küsimusele. Laine palus mul uuesti küsida. Ta tahtis tegelikult teada, milline oli selle dokumendi lõpphääletuse tulemus komisjonis. Aga mina tahan omakorda küsida jätkuküsimuse. Taavi küsis siin volituste jms asjade kohta. Mina küsisin Sven Mikseri käest presidendi kavatsuste kohta Marrakechi sõita või mitte sõita. Ma ei mäleta täpselt, mida ma küsisin ja mida Sven Mikser mulle vastas. Ole palun kena ja otsi see koht ka üles.

**16:02 Oudekki Loone**
Absoluutselt, otsin üles. Valdo Randpere tundis huvi, kas Riigikogus vastuvõetud avalduse mõjul võib valitsuses tekkida üksmeel ja kas vabariigi presidendi mitteosalemine Marrakechis on kindlalt ära otsustatud. Minister Mikser juhtis tähelepanu, et Marrakechi kõrgetasemelisel konverentsil ei pea Eestit esindama vabariigi president. Mis puutub välissuhtlemisse, siis Riigikogu võib vastu võtta erineva staatusega akte, sh selliseid, mis on Vabariigi Valitsusele kohustuslikud. Rohkem ta ei kommenteerinud seda, kes täpselt Marrakechi sõidab. (Hääl saalist.) Lõpphääletusest. Tegime menetlusliku otsuse kinnitada avalduse eelnõu muudetud tekst, mille poolt oli 7 (Andres Herkel, Anne Sulling, Barbi Pilvre, Keit Pentus-Rosimannus, Marko Mihkelson, Valdo Randpere, Vladimir Velman) ja vastu 3 komisjoni liiget (Henn Põlluaas, Mart Nutt, Oudekki Loone), erapooletuid oli 0.

**16:03 Aseesimees Kalle Laanet**
Priit Sibul, palun!

**16:03 Priit Sibul**
Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Mitu inimest siin saalis on öelnud, et see ränderaamistik ei ole siduv. On ka teistsuguse arvamusega inimesi, mina ise sealhulgas. Mul on küsimus selle avalduse kohta, mida parlament hakkab nüüd hääletama ja mis on muutunud võrreldes sellega, mille algatajad meile eelmisel teisipäeval üle andsid. Kui parlament oma seisukoha kujundab, kas see on valitsusele või kellelegi kolmandale kuidagi siduv või on see lihtsalt parlamendi arvamus?

**16:04 Oudekki Loone**
Kas vastan ka küsimuse esimesele poolele? Tähendab, ma tahan õigusliku siduvuse kohta üht küll mainida. Protokolli huvides on tõepoolest oluline märkida, et kui õiguskantsler Madise tutvustas oma seisukohta, siis toonitas rahvasaadik Mart Nutt, et tema analüüs selle raamistiku mittesiduvuse kohta õiguskantsleri omast ei erine, kuid seal on poliitiliste küsimuste ringe, mis annavad siiski suuniseid. Õigusliku siduvuse küsimust mitte keegi kahtluse alla ei pannud. Arutelu all oli, kas see poliitiliselt seob

meid mingil moel rahvusvahelises tegutsemises. Mis puutub sellesse, mis selle avaldusega toimuma hakkab, siis seda me tõepoolest arutasime. Ma tsiteerin taas minister Mikseri seisukohta komisjonis. Ta ütles, et see avaldus ei ole valitsusele kohustuslik, aga kindlasti sellega arvestatakse kui poliitilise juhisega. Ja parlamendi käsutuses on ka hoovad kohustamaks valitsust toimima vastavalt seadusandja tahtele.

**16:05 Aseesimees Kalle Laanet**
Tarmo Kruusimäe, palun!

**16:05 Tarmo Kruusimäe**
Tänan, hea aseesimees! Hea ettekandja! Küsin kolmanda inimese käest selle kohta, et mina näen siin sõnavabaduse riivet ja meedia suukorvistamist. Seal on ju selgelt kirjas, mil moel tuleb hakata kõiki rändajaid üldistama ja võtta kasutusele koondnimetus "migrandid". Meil on siin sõnavabadus, mis tähendab, et me ei asu seda raamikest täitma selles mahus, mis puudutab meedia sõnavabadust. Kas ma saan õigesti aru, et see võetakse sealt välja? Või kuidas me saame teha vahet, et Eestis võime öelda, nii nagu tahame, hoolimata sellest, et ÜRO raamikene ütleb midagi muud?

**16:06 Oudekki Loone**
Aitäh! Seda konkreetset küsimust me komisjonis ei arutanud. Küll aga oli jutuks mitu analoogilist küsimust, et kas Eesti võib käituda teisiti, kui siin kirjas on. Õiguskantsler Madise vastas selle peale, et õiguslikult võib. Kui Eesti valitsus otsustab teha mingit poliitikat, mis on sellega vastuolus, siis ei saa keegi meile õiguslikult midagi ette heita. Ja minister Mikser ütles, et see ei ole küll põhimõtteliselt loogiline alus millegi etteheitmiseks, aga kui keegi tahab meile midagi poliitiliselt ette heita, siis ta heidab nagunii.

**16:06 Aseesimees Kalle Laanet**
Kristen Michal, palun!

**16:06 Kristen Michal**
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja, te vist olite üks väheseid kui mitte ainukene keskerakondlane, kes sellele alla ei kirjutanud. Mul on küsimus. Me ju menetleme täna siin seda avaldust sellepärast, et valitsus ei ole töövõimeline, ei ole võimeline ise otsuseid langetama. Kas teil komisjonis asja arutades tekkis ettekujutus, mis on valitsuse positsioon peale selle avalduse, mis ei ole ju tegelikult midagi muud kui põhimõtete sõnastamine, ja millised on valitsuse edasised sammud? Kui keegi sõidab sinna kohale selle raamistikuga ühinema, liituma, siis peaks justkui justiitsminister Reinsalu ja Isamaa valitsusest lahkuma. Kui ei sõida, siis jäävad sisuliselt rumalaks kaks suuremat partnerit valitsuses. Milline on teie ettekujutus sellest edasisest protsessist?

**16:07 Oudekki Loone**
Me komisjonis ei arutlenud sellise matemaatika üle, me arutasime asja ikkagi sisuliselt. Ja meie küsimused olid selle kohta, mis sellest leppest edasi saab. Minister Mikser lubas meile, et seda, mida parlament otsustab, valitsus tegelikult ka arvesse võtab. Ja kui parlament peaks avaldama soovi, et Eesti esindaja sõidaks Marrakechi, siis valitsus kindlasti leiab esindaja, kes sinna sõidab. Aga see esindaja ei pea tingimata olema vabariigi president.

**16:08 Aseesimees Kalle Laanet**
Helir-Valdor Seeder.

**16:08 Helir-Valdor Seeder**
Aitäh! Austatud ettekandja, te olete siin korduvalt oma vastustes tsiteerinud õiguskantsleri arvamust, et see rändepakt ei ole õiguslikult siduv. Aga ma ei ole kuulnud, et te oleksite rõhutanud õiguskantsleri seisukohta, mis kõlab nii, et raamistiku alusel võib tekkida tavaõiguse norm, mis võib samuti

välispoliitiliselt siduvaks osutuda. Öelge palun, kas õiguskantsler väljendas väliskomisjonis seda, mida mina olen kirjalikult lugenud. Ja kas te arutasite, mida võib tähendada see, et võib tekkida tavaõiguse norm, mis võib välispoliitiliselt siduvaks osutuda?

**16:09 Oudekki Loone**
Aitäh! Me arutasime seda läbi selle optika, nagu ma ka ettekandes mainisin, et suur osa sellest leppest on Ülle Madise sõnul nagunii juba mingisuguste lepingutega kaetud. Ja need punktid, mille kohta ei ole leppeid olemas, on 19c, 18h–18l, 21, 23h, 26h ja 36. Need on need kohad, kus võib juhtuda, et pikaajalise praktika tulemusena tekib tõepoolest tavaõigus. Madise hinnangul on kõige tõenäolisem, et see tavaõigus tekib pikas perspektiivis punkti 23h puhul, mis on suunatud neile riikidele, kus on palju illegaalseid inimesi. Eesti ei ole selline riik, aga see punkt seab legaliseerimise eesmärgi. Meil on olemas lapse õiguste konventsioon, mis ka toetab põhimõtet, et lapsed ei pea oma vanemate tegude pärast kannatama. Seega on lapsel õigus haridusele ja tervishoiule. Nii et koos teiste rahvusvaheliste normidega on selles punktis kõige tõenäolisem see, et võib tekkida mõningane tavaõigus. See oli see seisukoht, mida Madise komisjonis väljendas.

**16:10 Aseesimees Kalle Laanet**
Urmas Kruuse, palun!

**16:10 Urmas Kruuse**
Aitäh, austatud istungi juhataja! Väga auväärne ettekandja, ühes oma vastuses ütlesite, et kui see avaldus, mis käsitleb sellist väärtuspõhist ja põhimõttelist lähenemist välisküsimustes, siin vastu võetakse, siis see annab valitsusele signaali, et ta peaks kuidagi käituma, aga see, kuidas ta seda teeb, on selgusetu. Ma üritan sellest aru saada. Üks dilemma on olnud see, et valitsus ei otsusta, aga peaks otsustama. Minul tekib küsimus, millise jõuga see avaldus, kui see vastu võetakse, ikkagi on, kui valitsus ei peagi enam otsustama, vaid võib mõelda, et kui me saadame sinna ükskõik kelle meid esindama, siis on ülesanne põhimõtteliselt justkui täidetud. Kuidas selline loogika kehtida saab?

**16:11 Oudekki Loone**
Me komisjonis kergelt puudutasime seda probleemi, küsides selle kohta küsimusi nii õiguskantsler Madiselt kui ka minister Mikserilt. Põhimõtteliselt oli minister Mikseri vastus, mida ma olen juba tsiteerinud – see on ainus asi, mida ma komisjoni esindajana öelda saan –, selline, et see avaldus ei ole küll siduv, aga loomulikult võtab valitsus parlamendi enamuse signaali väga tõsiselt. Ja teine asi, mida ütles õiguskantsler Madise, oli see, et kui valitsus käitub parlamendi enamuse tahte vastaselt, siis on parlamentaarses riigis seaduslikud hoovad, kuidas valitsust korrale kutsuda. Need olid need fraasid, mille abil me seda küsimust arutasime.

**16:12 Aseesimees Kalle Laanet**
Austatud väliskomisjoni ettekandja Oudekki Loone, teile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Enn Eesmaa Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

**16:12 Enn Eesmaa**
Suur aitäh! Palun kaheksa minutit!

**16:12 Aseesimees Kalle Laanet**
Palun, kolm minutit lisaaega!

**16:12 Enn Eesmaa**
Head kolleegid! Riigikogu asub täna hääletama avaldust ÜRO ränderaamistiku kohta. Asume hääletama emotsionaalses, erakordselt kuumaks köetud olukorras. Täna Riigikogu ees toimunud EKRE kokkukutsutud miitingul lükkas EKRE fraktsiooni nõunik koosolnuile selgitavat kõnet pidada soovinud Euroopa Parlamendi liikme Indrek Tarandi improviseeritud lavalt jõuga maha, mispeale peksti saadikut käte ja jalgadega. Viitan BNS-i uudisele, milles oleks vist raske erapoolikust tuvastada.
Head kaasmaalased! Oleksin õnnelik, kui praegu valla päästetud hingematvat, kõrvulukustavat,

silmipimestavat kirge oleks rohkem eestlaste magamistubades. Siis ehk saaks meid rohkem, mis oleks kõigile, kogu rahvale meeltmööda. Nüüd aga ränderaamistikust, mille üks esimestest punktidest – tegelikult juba dokumendi pealkirjas olev sõna *compact* – ütleb, et tegemist pole õiguslikult siduva dokumendiga, vaid mittesiduva kokkuleppega. Siduvad lepingud on riikide parlamentide ratifitseeritud rahvusvahelised konventsioonid. Sisuliselt sedasama on kinnitanud ka õiguskantsler Ülle Madise.
Head riigikogulased ja kogu rahvas! Eesti ei anna tänase avaldusega Riigikogus ega ränderaamistiku võimaliku toetamisega Marrakechis vähimalgi määral ära oma suveräänsust. Me jääme ise otsustama, kas, mis ja kui palju inimesi oleme valmis riiki vastu võtma ja kuidas selles dokumendis loetletud meetmeid rakendama hakatakse. On selge, et praeguses muutlikus maailmas vajame korrapärast ja kontrollitud rännet, kus oleks tagatud kõikide inimeste turvalisus, ning seda, et ÜRO riigid oleksid valmis ja kohustatud illegaalselt teise riiki sisse rännanud inimesi tagasi võtma. Näeme väga selgelt, et pingeline olukord maailmas ei nõua usaldusväärset koostööd mitte ainult rändeküsimuses. Liitlased on meie tugevuseks. Arvestame palun ühiselt sellega!
Tähtis on olla otsustajate hulgas, mitte lugeda ajalehest, mida otsustati. Tähtis on olla ruumis laua taga nende hulgas, kes olulisi otsuseid teevad. Ränderaamistikku hüljates ei saaks Eesti selles üliolulises küsimuses kaasa rääkida. See võib kaasa tuua olukorra, kus teiste riikide esindajad määravad Eestile pagulaskvoodi suuruse, mis on tänaseni tänu meie otsustamisest osavõtule minimaalne olnud. Ometi on rändemaastik ja ränderaamistik, mille eesmärk on parandada rahvusvahelist rändealast koostööd, sh ennetada ebaseaduslikku rännet, võidelda inimkaubanduse ja smugeldamisega ning kaitsta Eesti inimeste õigusi välisriikides, tekitanud rohkelt pingeid nii ühiskonnas kui ka poliitmaastikul. Selles küsimuses polnud konsensust ka valitsuses, mistõttu on tehtud õige otsus: ränderaamistiku arutelu on toodud Riigikogusse. Eesti on parlamentaarne riik, kus Riigikogu saab anda ja peab andma sellistes küsimustes oma panuse. Ärme unustame, et Riigikogus on demokraatlikult esindatud ka opositsioon, mis peaks sobima neilegi, kes selles küsimuses rahvahääletust tahaksid.
Eesti õigusteadlane ja riigitegelane Jüri Raidla on öelnud, et ränderaamistiku arutelu Riigikogus on parlamentarismi võidukäik. Nõustun sellega täielikult. Eesti president Kersti Kaljulaid on rõhutanud, et laiapõhjaline läbipaistev rahva arvamusega arvestav arutelu ja parlamendi otsus aitaks meid lahendusele sammu võrra lähemale. Parlamendi asespiikrina on mul kahju, et nii mõnegi muudatusettepanekuga soovitakse parlamendi rolli pisendada. Seejuures väidetakse avalikult, et Riigikogul pole välisküsimuste arutamisel rolli. Pikki aastaid Riigikogu väliskomisjonis ja Euroopa Liidu asjade komisjonis töötanud inimesena kinnitan, et on ikka küll. Me ei tohi jätta avalikkusele muljet, justkui oleks Riigikogu kummitempel ning rändeküsimuste arutelud peavadki jääma valitsuskabinetti või erakondade tagatubadesse. Keskerakond sellise lähenemisega ei nõustu. Riigikogu avalduse toetamine näitaks selgelt, et Eesti soovib hoida välispoliitilist joont ning me ei loobu sellest valimiste-eelse punktivõtu ja teineteisele ärategemise hasardi pärast.
Toonitan veel kord, et raamistik austab riikide suveräänsust ja kinnitab riikide võõrandamatut õigust kujundada oma immigratsioonipoliitikat ja seadusandlust. Ränderaamistik ei loo uusi õiguslikke kategooriaid. Sisseränne pole inimõigus, vaid seda reguleerivad riigid oma riigisiseste õigusaktidega. Raamistik peab esmatähtsaks tõhusat piiride haldamist riikide julgeoleku tagamiseks. Raamistik rõhutab vajadust tegeleda ebaregulaarse rände algpõhjustega. Globaalse ränderaamistikuga ei võta riigid kohustust avardada seaduslikke rändekanaleid. Sellest on aru saanud meie naaberriigid Läti ja Soome, kes teavad rahva ja riigina meist hoopis rohkem, mida tähendab sisseränne. Me hääletame nende põhimõtete üle, mitte selle üle, kas kolm ja pool kuud enne valimisi on mõni valitsus parem kui praegune. Me hääletame Eesti aastakümneid kestnud välispoliitilise suuna üle.
President on avaldanud kahetsust, et see pikaajaline välispoliitiline suund, mida kõik Eesti valitsused ja parlamendid on aastakümneid justkui vaikiva kokkuleppena konsensuslikult hoidnud, on valimisvõitlusesse toodud. Ühinen riigipea arvamusega. Senine välispoliitiline joon on alati olnud see, et riikide vahel peab olema suurem koostöö. See koostöö on meie väikese riigi jaoks mitte lihtsalt võimalus, vaid vajadus, koguni paratamatus. Seda eriti täna, mil konflikt Venemaa ja Ukraina vahel eskaleerub lausa tundidega. Euroopa Liidu liikmesriikide koostöötahe on siin eriti oluline.
Vaatan murelikult endise peaministri erakonna, praegu opositsioonis oleva ning meie riigi ja inimeste eest vastutust kandva Reformierakonna teatavat kaugenemist nendest põhimõtetest, õigemini, selge seisukoha puudumist. Reformierakonna liider Kaja Kallas on avaldanud toetust ränderaamistikule ja sedasama on jõuliselt teinud ka endine välisminister Urmas Paet. Aga siin parlamendis mängib Reformierakond hoopis teistsugust mängu, mille avakäigu tegi fraktsiooni esimees Jürgen Ligi

juba 9. novembril, külvates vastukäivusi ja puhuti meelevaldseid meelega tehtud liialdusi, solvates muu hulgas otsesõnu vabariigi presidenti. See mäng, mis võib ehk lühiajaliselt ühele-kahele parteile kasu tuua, pole kasuks Eestile.
Ma palun teil täna 3. märts 2019 unustada ning mõelda, öelda ja otsustada riigimehelikult – selleks meid rahvas ju Riigikokku valiski. Täna on meil võimalus näidata Eesti inimestele, et valitsusvastutus ei tähenda kraaklemist, poliitilist mängurlust, populismi ega hirmutamist. Saame siin saalis taas kord näidata, et reitingutest olulisem on poliitika sisu, et meie senine välispoliitika suund ja liitlassuhted jätkuvad ükskõik millises sisepoliitilises tuules. Üks praegust Eestit iseloomustavatest probleemidest on autoriteetide puudumine. Kui olete lugenud interneti jututubade sissekandeid, siis teate, millest räägin. Seetõttu on oluline, et Riigikogu liikmed, rahvaasemikud ütleksid otsustavalt välja oma seisukoha: on käes see tund, kui tuleb teha meie riigile ja rahvale autoriteetne otsus.

**16:20 Aseesimees Kalle Laanet**
Andres Herkel Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

**16:20 Andres Herkel**
Aitäh, härra juhataja! Ma palun lisaaega, kuna motiive on päris palju! Austatud kolleegid …

**16:20 Aseesimees Kalle Laanet**
Kolm minutit lisaaega, palun!

**16:21 Andres Herkel**
Umbes viis tundi tagasi ütles välisminister siin, et tuleks tugineda teistsuguste arvamuste kuulamisele, mitte hirmudele. Ma tabasin end mõttelt, et minu jaoks on siin teistsuguseid arvamusi tegelikult kahes suunas. Mulle tundub niimoodi, et Vabaerakonna fraktsioon on üks neist, kes tahaks esindada tervemõistuslikku poolt, aga ilmselt vähemust.
Kõigepealt sellest väga tugevast hoiakust, mis ütleb, et ränderaamistik lõhub meie suveräänsust ja avab pagulasvoo. Kõige drastilisem väide, mida ma olen meie kirjakastist lugenud, on see, et kui sellega ühinetakse, siis lakkab meie põhiseadus kehtimast. Praegusel sotsiaalmeedia ajastul levivad sellised arvamusavaldused väga jõudsalt ja külvavad minu arvates tõepoolest hirmu. Eriti Kertši väina sündmuste taustal arvan, et see globalistliku vandenõu müüt on pigem vesi Kremli veskile. Aga siin on ka teine pool, millega ma ei saa ega taha nõustuda. Mõtlen neid poliitilisi kõrvaklappe, mis on pandud ka rahvusvaheliste dokumentide sõnastusele. Asi on läinud nii kaugele, et need ei luba meil isegi Riigikogus omaenda avaldust sõnastada nii, nagu ilmselt valijate, inimeste enamus tahaks, et Eesti poliitikud käituksid. Härra Adams lõpetas siin oma kõne kahe motiiviga, mis on minu meelest väga täpsed. Me kindlasti ei taha, et Eestist saaks massiimmigratsiooni sihtriik, ja me kindlasti ei taha, et kõnealune rändekompakt aitaks kaasa rände soodustamisele. Ja mis takistab meil seda siis meie avalduses ka selgelt välja ütlemast?
Ma olen ka seisukohal, et kumbki areng – ei sellega ühinemine ega sellega mitteühinemine – ei too tegelikult Eestile kaasa drastilisi tagajärgi. Ma soovitan ka justiitsministril kuulata kas või Isamaa auesimehe Mart Laari seisukohta ja ütlusi. Õiguskantsler on väga selgelt välja toonud, et rahvusvaheliste lepingutega on siin katmata üks ala. Jah, see võib tekitada teatud muresid ja probleeme, kuid kui me sellele ise tähelepanu pöörame, siis ei ole tagajärjed nii hullud.
Nüüd kahest ettepanekust, mille järgi tuleks välja vahetada kogu avalduse tekst. Ma pean ütlema, et Isamaa ettepanek on õiguslikult põhjendatud. See võiks mõneski aspektis olla detailsem ja parem, aga põhimõtteliselt on võimalik sellist sõnastust toetada ja argumenteerida, kui ränderaamistikuga mitte kaasa minna. EKRE ettepanek minu arvates nii kaugele ei ulatu ja on selles mõttes algelisem.
Vabaerakond on seisukohal, et me oleme valmis seda Riigikogu avaldust toetama juhul, kui meie ettepanekutega piisavalt arvestatakse – rohkem kui seda komisjonis tehti. Mõtlen ettepanekut, mis meil on tegelikult Reformierakonnaga ühine, et valitsus ei pea vastutusest taganema, vaid peab ise selle otsuse tegema.
Aga üks oluline detail on muudatusettepanekus nr 4 ja puudutab Riigikogu mittenõustumist rännet idealiseerivate lausungitega, mida ei ole ränderaamistiku tekstis mitte vähe. Tuletan meelde, et komisjonis jäi see hääletus tegelikult viiki, ja me väga ootaksime, et Riigikogul on valmisolek selline sõnastus avalduse teksti sisse viia. Samuti on üsna oluline ettepanek nr 9, mis viitab sellele, et parem

rände juhtimine ja illegaalse rände vähendamine ei tohi viia regulaarse rände suurenemisele.
Üks küsimus, mida ma tahan siin järelejäänud aja jooksul veel korra puudutada, on otsuste tegemine valitsuses. Tõepoolest, see probleem on nüüd esile kerkinud seoses ränderaamistiku küsimusega, aga minu meelest on see kramplik konsensuse otsimine tegelikult väga pikalt erinevate valitsuse koosseisude tegevust pärssinud. Ma tuletan meelde, et need valitsused, mis 1990. aastatel väga tulemuslikult Eesti üleminekut turumajandusele, vabadusele ja euroopalikule ühiskonnakorraldusele edasi viisid, ei kartnud valitsuses hääletamist. See on viimase aja komme otsida konsensust seal, kus seda ei leita.
Ja lõpetuseks, ma olen välisministriga ja ka eelnõu algatajate esindajaga nõus ühes: ilmselt tõesti ükski Eesti erakond siin saalis ei toeta massiimmigratsiooni. Sellise kartuse kultiveerimine, et massiimmigratsiooni toetatakse, on ilmselt saanud alguse EKRE ühest loosungist, mida hakati omal ajal levitama. See on natuke nagu tikust tule tõmbamine ohtlikus kohas. "Ei massiimmigratsioonile!" – just nagu oleks Eestis selle eestkõnelejaid. Mulle tuleb meelde, et kunagi oli ühes Eesti väikelinnas valimisliit, mis läks valimistele loosungiga "Turg peab jääma!" olukorras, kus mitte keegi ei kavatsenud turgu ära kaotada. See oli võib-olla süütu nali, aga see emotsioonide üleskütmine immigratsiooni teemal enam väga süütu nali ei ole. Siit me jõuamegi küsimuseni, kas see on infooperatsioon või ei ole. Mulle tundub, et teatud mõttes on. Ja see operatsioon on kindlasti väga palju laiem: see ei ole suunatud mitte ainult Eestile, see on suunatud üldse demokraatliku ühiskonna- ja maailmakorralduse kahtluse alla panemisele. Kui vaadata seda, mis hakkas eile õhtul Kertši väinas toimuma, siis mulle tundub, et siin on tõepoolest infooperatsiooni elemente. Aitäh!

**16:28 Aseesimees Kalle Laanet**
Jürgen Ligi Reformierakonna fraktsiooni nimel. Kolm minutit lisaaega, palun!

**16:28 Jürgen Ligi**
Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Ma kõigepealt ütlen, et me oleme päris heasse seisu jõudnud selle teemaga, kus hea seis ei ole ju sugugi ootuspärane. See, et me kolm nädalat tagasi, alates 6. novembrist hakkasime hädapidurit tõmbama, on viinud meid faasi, kus väliskomisjonist on väljunud just selline paber, nagu tookord tundus, et vajalik on. Hoiataja oli akadeemik – naeruvääristada pole siin midagi. Sealjuures ei tuleks ka emotsioone naeruvääristada. See, mis on väga halb kogu asja juures, on jällegi ükskõiksus: see, kuidas migratsiooniteemat on käsitletud kui mingit lühiajalist ja valimistega seotud emotsiooni, kui lihtsalt väljamõeldud hirmutamist, kui valeinfo kampaaniat. Ühesõnaga, kõik on ühte patta pandud. See on väga kahetsusväärne. Ja selle ükskõiksuse üks ilming on seegi, et loodeti sahinal Riigikogust mööda minna. Kui poleks olnud akadeemik Mälksood, siis olekski kõik sellise rämeda müra varjus toimunud ja me poleks seda dokumenti Riigikogus avastanud. Ükskõiksust väljendab ka see, et reeglitel põhinevat maailmakorda, mis on meie välispoliitika siht, on kasutatud nuiana – seda on nimetatud justkui mis tahes reeglitega tingimusteta nõustumiseks.
Ei tohi alaväärista mitte kellegi emotsioone, kes on näinud, mida toob ühiskonnas kaasa 50 aastat pidurdamatut migratsiooni. Ei tohi ka naeruvääristada nende emotsioone, kes teavad, et 50 aastat on ühiskonnas olnud teadmine, et sel sajandil hakkab juhtuma: keskkonnaga juhtub midagi väga halba ja selle üks teravamaid väljundeid on etnilised konfliktid ja massimigratsioon. Nii et see, kes räägib massimigratsioonist, ei saa eitada kliimamuutusi ja keskkonna halvenemist – need ei ole lahutatavad asjad. See, kes on jälginud rahvusvahelise õiguse edenemist, teab ju, et juba paarkümmend aastat on jõuvahekorrad ÜRO-s nihkunud nende riikide kasuks, kellega me ühiseid väärtusi väga ei jaga. See on ka üks põhjusi, miks meie suur liitlane USA on distantseerunud ÜRO koostööst mitmes aspektis. Asi ei ole seega lihtsalt Trumpis.
Kui minu käest nende teadmiste pinnalt väärtusotsuse kohta küsitakse – Jevgeni kutsus siin üles seda väljendama –, siis see on see, et me peame kaitsma liberaalset maailma. Enamik maailma riike ei ole liberaalsed ja liberaalse maailma ruum pigem kitseneb kui laieneb, nii õudne, kui see ka ei ole. Kuidas seda teha? Ma parlamendiliikmena endiselt ei tea seda kindlalt ja näen, kuidas seda saab tõlgendada. Ma kindlasti ei taha olla selle Kesk-Euroopa riigi moodi – riigina, mitte isiklikult –, mille stiil on läinud väga tõrjuvaks, kohati ksenofoobseks ja lausa põhjakorealikuks oma tseremoniaalsuses, aga kes põhimõtteliselt on ju ka ühe tsivilisatsiooni piiri peal asunud ja kaua aega neid võitlusi pidanud. Ka nende emotsioone ei tohi alahinnata, aga me peame püüdma paremini käituda. Ja sellise käitumise tehniline viis on siiski valitsuse otsus. Tema on seda asja läbi rääkinud, temal on juriidiline ekspertiis ja

temale annavad selleks voli põhiseadus ja välissuhtlemisseadus. Parlamendi standardid ei luba igal juhul kiirmenetlust mitmekümne lehekülje pikkuse tiheda teksti puhul, mis on nii vastuoluline, nii mahukas ja nii alarmeeriv ka akadeemiku arvates. Nii et jätame selle asja siiski valitsusele – see on meie kindel nõudmine.
On neid, eriti sotside hulgas, kes on väitnud, et näe, parlamendil polegi siin seisukohta. Vägagi on. Me ulatame käe sotsidele ja, kujutage ette, keski omadelegi, kes on läbi aegade näidanud suhteliselt suurt hoolimatust migratsiooni teemal, et mitte öelda, sellele tuge andnud. Meie arvame, et see, mida me alustasime, on praegu ülesaalilise kokkuleppega heasse finaali jõudmas. Me võiksime valitsusele otsustamiseks anda just nimelt need suunised, mida keski omad ja sotsid sellesse avaldusse on kirjutanud. Ma tõstan esile mõned, mis võiks lepitada EKRE-t ja võiks välistada ka Isamaa vastuhääletamise, juhul kui Reformierakonna ettepanek sisse läheb. See ütleb, et riigid on suveräänsed oma migratsiooni kujundamisel – see sobib. See ütleb, et migratsioon ei ole inimõigus – väga õige hirmude maandamise avaldus. See ütleb seda, mida mina ütlesin juba aastal 2015, et kohe algusest peale tuleb hakata leevendama ebasoovitava migratsiooni algpõhjusi, mitte ütlema, et see pole mure ja see inimesi ei huvita.
Muide, Kesk-Euroopa ärapööramine on selle tulemus, et seda probleemi aastal 2015 alahinnati. Just nimelt algpõhjustega hakkas Euroopa Liit siis tegelema. Kuigi liit ei ole selles vallas veel piisavalt efektiivne, on ta ju siiski näiteks Türgiga väga hea leppe saavutanud ja otsib võimalusi ka Põhja-Aafrikas. Ja muidugi peavad riigid hakkama oma kodanikke vastu võtma. Need on väga olulised teesid, mis võiksid ühiskonnas selle asja ümbert pingeid maha võtta ja teha selgeks, et see ei ole enam Nõukogude Liidu immigratsioon, et me ei alahinda ei keskkonna- ega migratsiooniprobleeme, vaid me tõepoolest tegeleme nendega nii palju, kui see on võimalik. Ja me toetame seda avaldust tingimusel, et Riigikogu ei kiida seda heaks. Justiitsministergi ütles, et selline heakskiit oleks väga halb, sest see seoks meid selle leppega veel rohkem. Selle jutupunktiga, et lepe ei ole siduv, ei ole nõus akadeemik, järelikult ei ole mina ka. Ja pikas perspektiivis ta on seda poliitiliselt tavaõiguse kaudu, ärme teeme teda siduvamaks. Jätame selle rolli valitsusele nende väärtushinnangutega, mis me valitsusele kaasa anname.
Keegi siin õiendas, et meile virutati välispoliitika nuiaga, et me siin justkui muudame seda. Aga palun, Keskerakond – praegu sõdib Krimmis jälle riik, kellega teil on parteiline leping. Lõpetage ära see leping Ühtse Venemaaga. Muudame selle Eesti välispoliitika järjepidevuse ära. Vahetage välja ka oma peasekretär, kes on NATO-vaenulik. Võtke veel mitu sammu tagasi, mis te vahepeal teinud olete, enne kui hakkate teistele ütlema, kes on alati järjepideva välispoliitika ja reeglitel põhineva maailmakorra eest seisnud. Need reeglid ei saa tähendada lepingut Ühtse Venemaaga. Jätke sellest rääkimata, sest seesama riik, kes meid ümberrahvastas, rahvastab ja vallutab praegu Ukrainat. Nii et palun siia sellist argumenti mitte tuua! Aitäh!

**16:36 Aseesimees Kalle Laanet**
Eiki Nestor Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

**16:36 Eiki Nestor**
Palun ka lisaaega!

**16:36 Aseesimees Kalle Laanet**
Palun, kolm minutit lisaaega!

**16:36 Eiki Nestor**
Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kogu selle avalduse esitamise mõte oligi meil selles, et teha selgeks, mis seisukohal on Riigikogu. Ja kahju, et muudatusettepanekute läbihääletamine komisjonis viis tulemuseni, et see seisukoht ei ole enam nii selge, kui sinna esialgu sisse kirjutati. Iseenesest ju sisus midagi ei muutunud. Need, kes on meie välissuhtlemisseadust lugenud, saavad väga kiiresti aru, et neid võimalusi, kuidas sellisel üritusel osaleda, on mitu. Need, kes on siin tegelenud eriteemaliste konventsioonide ratifitseerimisega, teavad, milline on eeltöö, teavad, et valitsus toob siia otsuse, teavad, et Riigikogu arutab ja hääletab, teavad, et sellele eelnevad ja järgnevad allkirjad. Ränderaamistiku puhul midagi sellist ei ole. ÜRO on ilmselt kutsunud oma liikmesriigid kokku selles teadmises, et ükski riik siin maailmas rändeprobleemidega üksinda hakkama ei saa. Ja meie asi on siin otsustada, kas me oleme selle laua taga, kus neid teemasid arutatakse, või mitte.

Nüüd, arvamust on avaldanud rohked eksperdid. Huvitaval kombel ei suuda mina nende kui juristide arvamustes erinevusi leida. Kõigepealt, nad ütlevad, et see Marrakechis kokkuistumine ei ole siduv. Teiseks, nad ütlevad, et meie seadustes ei ole vaja mitte midagi muuta. Kolmandaks, nad kõik tunnistavad, et tulevikus võib rändeprobleemide ja meie suveräänsusega seoses erinevaid teemasid arutada. Nad kõik on ka selles üksmeelsed. Siinkohal tahan kiita õiguskantslerit, kelle seisukoht oli kõige selgem ja hästi erapooletu. Mitme teise eksperdi puhul tuleb kõige selle mainimisel kahjuks juurde mingi poliitiline nüanss, et vaata, mine tea, mis juhtub.
Kõige sellega on aga ka osa inimesi ära hirmutatud. Nad usuvad, et kui keegi Eesti Vabariigist Marrakechi ei sõida, siis meile pagulasi ei tule. Huvitav, kuidas see siis välja näeb? Kui leiame pagulase, kes on Eestis kindlasti ebaseaduslikult, kas siis seletame, et, hea sõber, sõida nüüd siit minema, sellepärast et meie Marrakechis ei käinud? Ja kuhu ta siis sõidab? Aga selge on, et nendel hirmudel on ka oma põhjus. Need hirmud pärinevad võib-olla ka sellest ajast, mida me enam meenutada ei taha, kui usuti selget juhti, kes jagab korraldusi, ja kõik, kes olid nende korralduste suhtes eri meelt, olid vaenlased. Siit ka need hirmud. Head inimesed, kes te olete ära hirmutatud ja tänagi siia maja juurde kogunesite, palun ärge kartke pagulasi! Palun ärge kartke naisi ja mehi seetõttu, et nad on erinevad! Palun ärge kartke teist eestlast ja palun ärge kartke ka sotse! Nendel hirmudel pole mingit alust. Ja nüüd tekib küsimus, kas me peaksime nendel hirmudel põhineva rumaluse tõestamiseks ka siin Riigikogus kollektiivselt rumalaks minema.
Ma tahan siinkohal vastupidiselt eelkõnelejale rääkida Eesti jätkusuutlikust välispoliitikast, mis on põhinenud teadmisel, et rahvusvahelised kokkulepitud reeglid ja liitlased on meie iseseisvuse elukindlustus. Ma tahan hoopis öelda aitäh Keskerakonnale, kes oma käitumisega selle teema arutusel on just näidanud, et neile on jätkusuutlik ja ühel liinil olev välispoliitika oluline. Ja olen kriitiline hoopis teise arvamuse suhtes. Hea küll, meie välispoliitika on olnud konsensuslik ja mõni on uskunud, et ilmselt ei ole midagi hullu, ju see nii ka jätkub, võtaks siit väikese sisepoliitilise punkti. See tuli täna eriti selgelt välja nendest esitatud küsimustest, kus küsijal polnud mingit huvi ei ränderaamistiku ega tuleviku kohta. Huvi pakkus pigem see, mis saab eelarvest, mis saab valitsusest, mis saab peaministrist ja kõigest muust. See avaldus oma esialgsel kujul oleks ikkagi ka jätnud kohustuse valitsusele, mitte kellelegi teisele. Nii et siinkohal tahan küsida, kas meie välispoliitika on ikka nii konsensuslik, et siit võiks sisepoliitilisi punkte võtta.
Austatud Riigikogu, ma julgen nüüd siit ühe lause välja öelda. Ja ütlen kohe ka ära, et kes sellega nõus ei ole, võib hiljem põhjendada. Minu meelest see, kas me täna avalduse vastu võtame või mitte, on tähtis. Need, kes hääletavad poolt, saavad aru, et Eesti ei saa minna tagasi sinna aega, kui meil ei olnud sõpru ega liitlasi, kui meil ei olnud võimalust arutada ega lahendada küsimusi, ning kes usuvad, et meie tulevik on see, kui me oleme demokraatlikus maailmas koos oma mõtete ja tegudega. Ja need, kes arvavad, et tulevik võiks olla selles mõttes hirmuäratav, et järgmised Molotovid ja Ribbentropid lepivad meie tulevikus kokku, hääletavad, vabandust, ju vastu. 1990. aastate algusest aetud Eesti ühtse välispoliitika joone pooldajad hääletavad ilmselt selle avalduse poolt.

**16:44 Aseesimees Kalle Laanet**
Ma saan aru, et Jürgen Ligil on protseduuriline küsimus.

**16:44 Jürgen Ligi**
Jaa, on küll. Spiiker Nestor pakkus kõigile võimalust vastata tema etteheitele, justkui need, kes ei kiida heaks mis tahes kujul Riigikogu avaldust, alahindaksid liitlassuhteid. Kas see võimalus on kodukorras olemas? Kas me saame selle süüdistuse ümberlükkamiseks sõna võtta?

**16:44 Aseesimees Kalle Laanet**
Kahjuks kodukord seda saalis teha ei võimalda, võib-olla teete seda väljaspool saali. Helir-Valdor Seeder Isamaa fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega, palun!

**16:44 Helir-Valdor Seeder**
Head kolleegid! Isamaa erakond ei toeta rändepaktiga ühinemist. Miks? Aga sellepärast, et selle paktiga luuakse tulevikus rahvusvahelist tavaõigust ja võetakse poliitilisi kohustusi. Lisaks on pakti ideoloogiliseks sisuks massimigratsiooni soodustamine. Selle koha pealt on Eestil kui väikeriigil valusad kogemused okupatsiooniajast ja selle pärandina ka väga keeruline demograafiline olukord, millega me

siiamaani maadleme.
Need põhjendused on ka rahvusvaheliselt mõistetavad seisukohad, miks eelistame vältida selle paktiga ühinemist ning hoida suveräänset otsustusõigust selle teema puhul kindlalt Eesti käes ja seadusandja rolli tähtsustades siin Toompeal, mitte rahvusvaheliste organisatsioonide peakontorites. Jutud Eesti välispoliitilise joone kahjustamisest või sellele selja keeramisest on inimeste hirmutamine ja soovimatus migratsioonipakti sisuliselt avada ja arutada. Mingisugusest Euroopa Liidu konsensusest või üksmeelest rändepakti puhul rääkida pole mõtet, sest seda ju tegelikult ei ole. Kümmekond Euroopa riiki on juba teatanud rändepaktiga mitteühinemisest. Mitu tunnustatud demokraatlikku riiki väljaspool Euroopa Liitu on samuti teatanud selle rändepaktiga mitteühinemisest, olgu näiteks USA, Austraalia või Šveits. Välispoliitika on järjepidev hoopis siis, kui jätkame Eesti senist konservatiivset migratsioonipoliitikat ning seda kannavad edasi ka meie välispoliitika tegijad. Sellist poliitikat oleme me järjepidevalt ajanud juba 1990. aastate algusest. Eksivad need, kes väidavad, et konservatiivse migratsiooni- ja kodakondsuspoliitika eest seismisega teeksime praegu justkui olulise pöörde vastavates poliitikates. See on vale!
Ma tahan rääkida tänasest hääletamisest. Väga palju on põhjendatud seisukohti, mis sisaldavad argumentatsiooni pakti poolt ja vastu. Siin ilmselt minul väga palju uut lisada ei ole, küllap on erakonnad, fraktsioonid ja saadikud oma peades otsused teinud. Aga hääletuse läbiviimisest tahan ma rääkida küll. Kõik need saadikud ja fraktsioonid, kes hääletavad täna selle poolt, et paktiga ühinemise otsustamine tagasi Vabariigi Valitsuse kätte põrgatada, tegelikult toetavad paktiga ühinemist. Väga hästi on ju teada, milline on jõudude vahekord Vabariigi Valitsuses: 2/3 valitsusest on deklareerinud, et nad toetavad paktiga ühinemist, ja 1/3 ei toeta. Nii et see oleks tegelikult parlamendiliikmete katse vältida selget otsustamist siin saalis, püüd vältida vastutust ja lükata see otsustus tagasi Vabariigi Valitsusse. Valitsus on seda teemat juba mitu korda arutanud ja pole konsensuslikku otsust saavutanud. Võin teile kinnitada, et ei saavuta ka. Erakond Isamaa hääletab siin saalis paktiga ühinemise vastu ja teeme seda ka valitsuses. Jääme võib-olla vähemusse, aga hääletame ka seal vastu.
Nii et, sõbrad, teadke seda, et need, kes toetavad selle otsustamise tagasilükkamist Vabariigi Valitsusse, toetavad ka pakti vastuvõtmist. Reformierakonna fraktsiooni esimees rääkis siin seda juttu, et sel juhul me ei deklareeri neid väärtusi, mis on siin deklaratiivses osas. Selle võimaluse võib Vabariigi Valitsus alati lisada. Valitsus võib omalt poolt lisada deklaratsiooni, mis kannab mingisuguseid väärtusi. Nii et parlamendi tühiotsus, deklaratiivne otsus, millega ei kujundata väga selget poolt- või vastuseisukohta, ei kanna mitte mingisugust lisaväärtust. Seetõttu ma kutsun üles teid kõiki, lugupeetud saadikud, kujundama oma seisukohta ja vajutama rohelisele või punasele nupule, mitte jääma erapooletuks või mitte jätma oma seisukohta väljendamata. Aitäh!

**16:50 Esimees Eiki Nestor**

Mart Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

**16:50 Mart Helme**

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Vähesed ajakirjanikud-külalised, kes on rõdule jäänud! Uudiste aeg on kohe varsti käes. Ma alustan sellest, et lükkan ümber mõne eelkõneleja seisukohti, väiteid, inkriminatsioone. Kõigepealt see väide, et avalduse vastu hääletamine lükkab selle tagasi valitsusse ning on just nagu selle avalduse toetamine ja Marrakechi lepingule allakirjutamiseks rohelise tule andmine. Ei vasta tõele. Kui me kiidame selle siin heaks, läheb see niikuinii Marrakechi. Kui me saadame selle valitsusse, siis on Isamaal võimalik oma selgroogu näidata. Ja kui valitsus läheb selle peale lõhki, siis läheb lõhki. Siis tuleb valitsus, kes on kas üksmeelselt poolt või üksmeelselt vastu – on selge seisukoht, aga mitte nii nagu praegu.
Teiseks, esimene eelkõneleja, kes rääkis Keskerakonna fraktsiooni nimel, inkrimineeris meile süüdistuse, nagu me oleksime meeleavaldusel vägivallatsemise heaks kiitnud ja algatanud. Vaadake, sõbrad, kui üks tuntud skandalist ei allu korraldajate nõudmistele, rebib mikrofoni käest ära, keeldub seda korraldajale ja turvatöötajatele andmast, siis kehtib vanasõna "Kes ei taha kuulda võtta, see peab tunda saama." Ja ta saigi tunda: talt võeti mikrofon ära ja ta kihutati minema. See, et ta selle peale kukkus ... (Elevus saalis.) Juhtub, teate ju. Vaadake neid videoid. Sõbrad, vaadake neid videoid.
Muide, ma kirjutasin ka artikli – lugege Delfist –, kus ma meenutan 1930. aastaid, kui sotsiaaldemokraadid olid need, kes vapside üritustel tüli norimas käisid ja kellel olid selleks löömameeste brigaadid kaasas. Kas nüüd on siis sama lugu? Ja kas nüüd lõppeb see samuti sellega, et

ühel hetkel tuleb vaikiv ajastu, sellepärast et see võim, kes meil praegu on, kardab oma tuleviku pärast? See asi on palju teravam, kui te siin, sõbrad, ette kujutate. See tuhatkond inimest, kes täna maja ees oli, on murdosa võrreldes nendega, kes on tegelikult üle kogu Eesti rahulolematud. Te peaksite sellest endale aru andma, sest Marrakechi leping on inimesi ärritanud.
Ja nüüd põhilise juurde, miks ma üldse sõna võtsin. Meile on täna siin Riigikogu saalis nii palju valetatud, et kui õhk valedest mustaks läheks, siis me oleksime praegu kottpimedas. Alustame sellest, et see pakt ei ole siduv. Kuulge, sõbrad, keda te idioodiks peate? Te arvate, et me kõik oleme siin kirjaoskamatud ja ei oska ka võõrkeeli. Me oleme kirjaoskajad ja oskame võõrkeeli, isegi ingliskeelsest tekstist saame täiesti aru. Oleme võimelised lugema tekste ka teistes ÜRO ametlikes töökeeltes. Nii et ärge tulge meile ajama pläma – vabandust, et ma sellist sõna kasutan! –, et see ei ole siduv.
Ja see on leping, see ei ole mingi ränderaamistik. Jumal hoidku, sotside juhitud Välisministeerium on mingisuguse viienda klassi õpilase tasemel tõlke teinud ja valetab avalikkusele, kostitades teda eufemismidega. Vähe sellest, selle lepinguga kaasneb sisuliselt ju ka juhis, rakendusakt, mis sedastab selgelt, et aastaks 2030 peavad liituvad riigid olema rändepaktis kirjapandu ellu viinud. Kui te soovite seda näha, siis tehke lahti Uued Uudised, meie erakonna uudiste portaal, ja lugege sealt must valgel paari päeva taguseid uudiseid. Me oleme selle võtnud ÜRO vastavatest dokumentidest. Lugege! Ja kui te ei usu, siis võtke see uuesti lahti ka ÜRO ametlikest dokumentidest.
Nii, nüüd paktist endast. Pakt sätestab muu hulgas väga selgelt meelsuskontrolli, mis peab olema suunatud rändemigratsiooni ja rassismi, kõiksuguste ...

**16:55 Esimees Eiki Nestor**
Ma peaks nüüd tänama ...

**16:55 Mart Helme**
Palun lisaaega!

**16:55 Esimees Eiki Nestor**
Kolm minutit.

**16:55 Mart Helme**
See on seesuguste asjade vastase seadusandluse ja meelsuse kontrolli kehtestamiseks. See on just nagu mitte midagi, aga see on see, mille vastu me protestime. Me protestime selle vastu, et keegi püüab kedagi suukorvistada. Kas te, inimesed siin minu vasakul käel, saate aru, et maailmas on natuke üle miljoni eestlase ja 7,5 miljardit inimest? Aafrikas on juba üle miljardi inimese. Kas te arvate, et meie siin suudame kõik need hädasolijad ära majutada, ära paigutada? Ei suuda. Ja ei peagi suutma, sest meil on endal siin oi kui palju hädasid. Meil on puuetega inimesi, meil on vaeseid, meil on üksikemasid, meil on mida kõike. Meie inimesed on Soome Kalevipoegadena vorstiviilu teenima läinud. Me tahaksime, et need inimesed tuleksid meie tööjõupõuda leevendama, mitte kõrgelt haritud IT-spetsialistid kusagilt Aafrika džunglist. Neid inimesi meile siia massiliselt vaja ei ole.
Kes räägib hirmutamisest? Hirmutamisest räägivad kõik need, kes tahavad seda pakti läbi suruda. Mis hirmutamine see on, et me jääme liitlastest ilma? Kas Poola ei ole meie liitlane? Kas Ameerika Ühendriigid ei ole meie liitlane? Kas Austraalia ei ole demokraatlik, sealjuures liberaalne demokraatlik riik? On küll. Miks te jälle valetate? Miks te petate ja hirmutate inimesi? Need riigid on meie liitlased ja ei kao mitte kusagile. Täpselt niisamuti ei kao meie liitlaste hulgast ka Saksamaa või Prantsusmaa, kui me sellele paktile ei ütleme. See on hirmutamine.
Täpselt samuti on hirmutamine see jutt, et kus need pagulased on, 2015. aastast alates hirmutab EKRE inimesi pagulastega, aga neid ei ole ju. On, sõbrad. Kümned tuhanded ukrainlased, kes on Eestisse tulnud, on ka pagulased. Need tuhanded üliõpilased, kellest suur osa ei kvalifitseeru üliõpilaseks – võin seda oma kogemusest kinnitada ja neist üks, muide, läks möödunud nädalal oma õppejõule kätega kallale –, on ka pagulased. Ka nemad on immigrandid. Ka nemad on need inimesed, keda meile siia tegelikult vaja ei ole, kes koormavad meie sotsiaalhoolekandesüsteemi ja kes tekitavad probleeme.
Nii et, sõbrad, kõigepealt lõpetage oma tülgastav, oma valelik vasakliberaalne propaganda ja siis räägime avatud tasakaalustatud diskussioonist, mida te tegelikult valedega kogu aeg maha surute, teise kanalisse lükkate ja ...

**16:58 Esimees Eiki Nestor**
Aeg on läbi.

**16:58 Mart Helme**
... mille fookust te ära nihutada püüate, nagu me tänasest provokatsioonist näeme.

**16:58 Esimees Eiki Nestor**
Aeg on ikka läbi.

**16:58 Mart Helme**
Aitäh!

**16:58 Esimees Eiki Nestor**
Kodu- ja töökorra seadus annab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonile õiguse vastulauseks. Jevgeni Ossinovski, palun!

**16:58 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Mart Helme katse konstrueerida paralleelreaalsust oli muidugi muljet avaldav. Eriti muidugi see, et kui kõigile teistele seda videoülesvõtet vaadanutele oli selge, et täna hommikul Indrek Tarand lükati pikali, siis tema ütles selle kohta, et ta kukkus. Tõenäoliselt jättis Mart Helme oma paralleelreaalsuse konstrueerimisel märkimata selle, et ta kukkus nii õnnetult, et kukkus mingisuguse mehe jala peale õige mitu korda ja sai selle tõttu viga. Mina arvan, et vägivalla õhutamine ja selle õigustamine poliitilises diskussioonis on demokraatlikus riigis absoluutselt sobimatu ja seda hullem, kui seda teeb parlamendierakond.

**16:59 Esimees Eiki Nestor**
Meie kodukord ei näe ette debatti, vastulauset vastulausele. Kui kedagi nimetatakse läbirääkimiste käigus, on tal õigus vastulauseks. Mart Helmel õigust vastulauseks ei ole.
Austatud Riigikogu, läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Esimese muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivne Rahvaerakonna fraktsioon, komisjon on jätnud arvestamata. Martin Helme, palun!

**17:00 Martin Helme**
Aitäh, lugupeetud spiiker! Ma palun seda hääletada ja enne hääletust kümme minutit vaheaega! Palun enne hääletamist teha ka kohaloleku kontroll!

**17:00 Esimees Eiki Nestor**
Vaheaeg kuni kella 17.10.30-ni.
V a h e a e g

**17:10 Esimees Eiki Nestor**
Austatud Riigikogu, Konservatiivse Rahvaerakonna võetud vaheaeg on läbi. Neil on soov viia läbi ka kohaloleku kontroll, aga Arto Aasal on protseduuriline küsimus. Palun!

**17:11 Arto Aas**
Aitäh! Tavakohaselt on Riigikogu saalis hääletuse ajal ainult Riigikogu liikmed. Me märkame, et saalis on ka Mailis Reps. Meie teada praegu Riigikogu haridusteemasid ei aruta ja tundub, et ta on siia toodud oma fraktsiooni liikmete hääletuse üle järelevalvet teostama. Me tahaks olla veendunud, et Keskerakonna liikmed on oma hääletuses vabad.

**17:11 Esimees Eiki Nestor**

Seletuseks nii palju, et Vabariigi Valitsuse liikmel on näiteks õigus ka läbirääkimistel sõna võtta – piisab sellest, et ta on Vabariigi Valitsuse liige. Nii et kuidagi imelik oleks öelda, et kuula rõdult ja tule alla. See, kus nad istuma peavad, on iseküsimus. Jevgeni Ossinovski, protseduuriline küsimus.

**17:11 Jevgeni Ossinovski**
Heale kolleegile seletuseks, et vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 58 on Vabariigi Valitsuse liikmetel õigus Riigikogu istungisaalis viibida.

**17:12 Esimees Eiki Nestor**
Ja nüüd tahab ka Taavi Rõivas midagi teada. Palun!

**17:12 Taavi Rõivas**
Kahtlemata on Vabariigi Valitsuse liikmetel õigus viibida siin saalis. Vabariigi Valitsuse liikmetel on õigus viibida ka oma põhitöökohas, kus neid kindlasti ka igatsetakse. Aga küsimus on väga lihtne: kas me saame olla kindlad selles, et Keskerakonna fraktsiooni liikmeid ei mõjutata hääletama just selliselt, nagu konkreetne valitsuse liige seda soovib? Kas me saame olla kindlad, et nad on oma otsuses vabad?

**17:12 Esimees Eiki Nestor**
Sellele küsimusele vastab Keskerakonna fraktsiooni esimees Kersti Sarapuu. Palun! (Hääl saalist ja naer. Juhataja helistab kella.) Austatud Riigikogu, enne hääletust paluti teha kohaloleku kontroll. Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
Hetkel on Riigikogu täiendaval istungil kohal 88 Riigikogu liiget.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 1, mille on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon jättis arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Muudatusettepaneku nr 1 poolt oli 19 Riigikogu liiget (Aplaus.), vastuolijaid oli 76, erapooletuid 1.
Muudatusettepanek ei leidnud toetust.
Muudatusettepaneku nr 2 esitaja on Isamaa fraktsioon, komisjon on jätnud arvestamata. Martin Helme, palun!

**17:14 Martin Helme**
Tundub, et Seeder tahab sama asja paluda. Ma palun seda hääletada ja enne hääletust kümme minutit vaheaega!

**17:15 Esimees Eiki Nestor**
Helir-Valdor Seeder, palun!

**17:15 Helir-Valdor Seeder**
Aitäh! Mul oli sama soov: hääletada, aga ilma vaheajata.

**17:16 Esimees Eiki Nestor**
Vaheaeg lõpeb kell 17.25.15.
V a h e a e g

**17:25 Esimees Eiki Nestor**
Austatud Riigikogu! Panen ... Martin Helme, palun!

**17:25 Martin Helme**
Aitäh, ma palun teha ka kohaloleku kontroll!

**17:25 Esimees Eiki Nestor**

Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
Kohalolijaks registreerus 95 Riigikogu liiget.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mille on esitanud Isamaa fraktsioon ja mille juhtivkomisjon jättis arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Muudatusettepaneku nr 2 poolt hääletas 24 ja vastu oli 71 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.
Kolmanda muudatusettepaneku on teinud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Martin Helme, palun!

**17:27 Martin Helme**
Aitäh! Ma palun seda hääletada ja enne seda kümme minutit vaheaega!

**17:27 Esimees Eiki Nestor**
Vaheaeg kuni kella 17.37.40-ni.
V a h e a e g

**17:37 Esimees Eiki Nestor**
Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 3, mille on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Kolmanda muudatusettepaneku poolt hääletas 19 ja vastu oli 75 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.
Neljanda muudatusettepaneku esitaja on Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Andres Herkel, palun!

**17:38 Andres Herkel**
Aitäh, härra juhataja! Juhtivkomisjonis jäid hääled viiki ning me kindlasti palume seda hääletada ja toetada!

**17:38 Esimees Eiki Nestor**
Martin Helme, palun!

**17:38 Martin Helme**
Ma palun kümme minutit vaheaega!

**17:39 Esimees Eiki Nestor**
Vaheaeg lõpeb kell 17.49.
V a h e a e g

**17:49 Esimees Eiki Nestor**
Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 4, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Muudatusettepaneku poolt oli 16 ja vastu 78 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.
Muudatusettepaneku nr 5 esitaja on Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja seda on täielikult arvestatud. Martin Helme, palun!

**17:50 Martin Helme**

Aitäh! Ma palun seda hääletada ja enne seda kümme minutit vaheaega!

**17:50 Esimees Eiki Nestor**

Vaheaeg. Jätkame kell 18.00.
V a h e a e g

**18:00 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 5, mille on esitanud Vabaerakonna fraktsioon ja mida juhtivkomisjon on täielikult arvestanud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Viienda muudatusettepaneku poolt oli 86 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust.
Muudatusettepaneku nr 6 esitaja on Eesti Vabaerakonna fraktsioon, täielikult arvestatud. Martin Helme, palun!

**18:01 Martin Helme**

Aitäh! Ma palun seda hääletada ja enne seda kümme minutit vaheaega!

**18:01 Esimees Eiki Nestor**

Jätkame kell 19.11.41.
V a h e a e g

**18:11 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 6, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja mida juhtivkomisjon on täielikult arvestanud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt oli 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid oli 1, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust.
Muudatusettepaneku nr 7 esitaja on Eesti Reformierakonna fraktsioon, komisjon on täielikult arvestanud. Muudatusettepaneku nr 8 esitaja on Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Andres Herkel, palun!

**18:12 Andres Herkel**

Aitäh, härra juhataja! Me palume seda ettepanekut hääletada ja toetada!

**18:13 Esimees Eiki Nestor**

Selge. Austatud Riigikogu, olen sunnitud teile nüüd väikese seletuse andma, et hiljem küsimusi ei tekiks. Muudatusettepanekud nr 8, 9 ja 10 on ühe ja sama lõigu kohta: kaheksandaga pakutakse välja uus tekst, üheksandaga soovitakse vana tekst välja võtta ja kümnendaga, mis on leidnud toetust, pakutakse välja, et vanas tekstis võiks üht sõna muuta. Tegemist on hääletustega, mille järel läheb läbi see muudatusettepanek, mis saab toetuse korral kõige rohkem poolthääli.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele ettepaneku nr 8, mille on esitanud Vabaerakonna fraktsioon ja mida juhtivkomisjon ... Helir-Valdor Seeder, protseduuriline küsimus. Ei ole. Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 8, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Kaheksanda muudatusettepaneku poolt oli 23 ja vastu 70 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.
Muudatusettepaneku nr 9 esitaja on Vabaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Andres Herkel, palun!

**18:14 Andres Herkel**

Härra juhataja, need ettepanekud on sellises gradatsioonis, et mida edasi, seda nõrgemaks lähevad. Mul on kahju, et eelmine läbi ei läinud, aga panen hääletusele üheksanda ja palun seda toetada.

**18:15 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 9, mille on esitanud Vabaerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Üheksanda muudatusettepaneku poolt oli 16 ja vastu 71 Riigikogu liiget, 1 oli erapooletu.
Muudatusettepanek ei leidnud toetust.
Muudatusettepaneku nr 10 esitaja on Vabaerakonna fraktsioon, täielikult arvestatud. Martin Helme, palun!

**18:16 Martin Helme**

Aitäh! Ma palun seda hääletada ja enne seda kümme minutit vaheaega!

**18:16 Esimees Eiki Nestor**

Vaheaeg kuni kella 18.26.11-ni.
V a h e a e g

**18:26 Esimees Eiki Nestor**

Hääletustulemused
Kümnenda muudatusettepaneku poolt oli 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.
Ettepanek leidis toetust.
11. muudatusettepaneku esitaja on Vabaerakonna fraktsioon, arvestatud sisuliselt. Helir-Valdor Seeder, palun!

**18:26 Helir-Valdor Seeder**

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

**18:27 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu, juhin ka siin teie tähelepanu sellele, et muudatusettepanekuid nr 11 ja 12 käsitleme Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõike 4 järgi: üks on sisuliselt ja teine täielikult arvestatud. Lõpuks läheb kirja see muudatusettepanek, mis saab toetuse korral rohkem poolthääli.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 11, mille on esitanud Vabaerakonna fraktsioon ja mida juhtivkomisjon on arvestanud sisuliselt. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt oli 38 ja vastu 52 Riigikogu liiget, erapooletuid oli 1. Ettepanek ei leidnud toetust.
Muudatusettepaneku nr 12 esitaja on Reformierakonna fraktsioon, täielikult arvestatud. Helir-Valdor Seeder, palun!

**18:28 Helir-Valdor Seeder**

Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

**18:28 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 12, mille on esitanud Reformierakonna fraktsioon ja mida juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt on 43 ja vastu 52 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.
Muudatusettepaneku nr 13 esitaja on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on arvestanud sisuliselt. Helir-Valdor Seeder, palun!

**18:29 Helir-Valdor Seeder**

Ma palun ka seda muudatusettepanekut hääletada!

**18:29 Esimees Eiki Nestor**
Austatud Riigikogu, ka muudatusettepanekud nr 13 ja 14 on käsitletavad ... Jevgeni Ossinovski, palun!

**18:29 Jevgeni Ossinovski**
Palun enne seda hääletust kaks minutit vaheaega!

**18:29 Esimees Eiki Nestor**
Vaheaeg kaks minutit, jätkame kell 18.31.45.
V a h e a e g

**18:31 Esimees Eiki Nestor**
Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 13, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ja mida on komisjon arvestanud sisuliselt. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
(Aplaus.) Selle muudatusettepaneku poolt ei olnud mitte keegi, vastu oli 95 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.
Muudatusettepaneku nr 14 on esitanud väliskomisjon, täielikult arvestatud. Jevgeni Ossinovski, palun!

**18:32 Jevgeni Ossinovski**
Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada ja eeldame samasugust üksmeelt siin saalis.

**18:32 Esimees Eiki Nestor**
Aitäh! Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 14, mille on esitanud väliskomisjon ja mida ta muidugi täielikult arvestas. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Selle ettepaneku poolt ei olnud mitte keegi, vastuolijaid oli 94, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.
Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu avalduse "ÜRO globaalse ränderaamistiku" eelnõu kohta. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Avalduse vastuvõtmise poolt oli 41 ja vastu 27 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Avaldus on vastu võetud. Täiendav istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 18.34.